

v zavetju besede

zbornik seniorjev 2009

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-82

V zavetju besede 3 : zbornik seniorjev 2009 / [urednica Dragica
Breskvar]. - Ljubljana : Javni sklad Republike Slovenije za
kulturne dejavnosti - revija Mentor, 2009. - (Zbirka Mentorjevi
zborniki)

ISBN 978-961-6141-94-9

1. Breskvar, Dragica

248277504

»LJUBEZEN JE POBARVANA SAMOTA.«

Nina Kokalj

V tretjem letniku zbornika *V zavetju besede* objavljamo najboljšo literarno bero z letošnjega natečaja revije Mentor za starejše avtorje in avtorice. Organizatorji pravzaprav že kar pričakujemo velik odziv na natečaj, ki sicer poteka dobrih deset let, in tudi letos je bilo tako: pesmi, proza in dramska besedila je poslalo 157 avtorjev iz vse Slovenije.

Sodelovanje na natečaju je pomenilo tudi neposredno soočenje avtorjev s kritiko, saj je uredništvo Mentorja skupaj z območnimi izpostavami JSKD od junija do oktobra pripravilo šest regijskih srečanj, bolje rečeno, kratkih literarnih delavnic in branj v Mozirju, na Hočkem Pohorju, Jesenicah, v Ajdovščini, Ljubljani in Metliki. V mentorski vlogi so tokrat nastopili Peter Rezman, Marica Škorjanec, Marjan Pungartnik, Lela B. Njatin, Ivana Slamič, Ana Porenta in Stanka Hrastelj, uveljavljeni pesniki, pisatelji, uredniki in publicisti, ki so v zborniku tudi strnili razmislek o literaturi sodelujočih avtorjev s svojega področja.

Zbornik je urejen kronološko: začne se z izborom literature s prvega srečanja v Mozirju, konča z zadnjim v Metliki. Z vsakega območja so mentorji izbrali od enega do sedem avtorjev za državno srečanje (v zborniku so to izbrani avtorji), ob njih pa še nekaj sopotnikov za objavo v zborniku. Regijska srečanja kvalitativno in tudi kvantitativno niso izenačena; izstopa severovzhodna Slovenija z veliko dobrimi avtorji, na kar gotovo vpliva njihovo sodelovanje na literarni delavnici, ki jo v Mariboru že deset let vodi Marjan Pungartnik.

Osrednja tema mnogih na natečaj poslanih pesmi in kratkih zgodb je bila tudi letos prav »pobarvana samota«, o kateri je v svojem romanu *Poletje s klovnom* pisala pisateljica Nina Kokalj. Večinoma gre za nezmožnost harmoničnega sožitja med bližnjimi, najpogosteje neuresničen ali (na silo) pretrgan odnos med moškim in žensko ali starši oz. odraslimi in otroki. Bo kdaj drugače? »Lun'ca se od nekdanj gunca, mal' naprej in mal' nazaj,« je kot v odgovor zapisala Marija-Ana Petek.

Avtorji in avtorice (te so v večini) v svojih domišljenih in ambiciozno zastavljenih zgodbah razčiščujejo odnose: med sestrama, med katerima stoji seveda moški (Mira Ribič - Turičnik), teto in nečakom, ki ne more vzpostaviti pravega razmerja s svojo mlado ženo, »saj je od njega nenehno pričakovala tisto, česar ji ni mogel dati« (Milena Miklavčič), ločenima zakoncema, ki se zaradi skupnih otrok trudita ohranjati »normalne« odnose, pa vendar nekdanji ženi nekoč prekipe in se po svoje znese nad nezvestim partnerjem (Ana-Marija Pušnik), mla-

dim parom, ki ju loči fantovo zgolj na govoricah osnovano ljubosumje (Zvone Batista) ... Verzi pa so polni nostalgичnih spominov in hrepenenja po »svetlobi in soncu spomladi«, strastnih poljubih in smehu. Pa tudi strahu pred starostjo in smrtjo (»trohnim v razkrečeni tišini časa«, »peščena ura se izteka«, »kot posušeno drevo čakam na večnost«). Malo je radoživosti, kot na primer v pesmi Jožice Hladin, ki se sprašuje, »zakaj ne bi šla še enkrat na zmenek« pa »na hrib sredi mesta, pocukat za brk generala«. Tudi nekateri avtorji svoja besedila zasukajo ironično, (samo)posmehljivo, med njimi Rado Palir s hudomušno pesmijo o obiralkah sadja, ki jim otrok gleda pod krila, »da se od te črnine v njegovi glavi ves dan ni storil dan«, in Maks Starc z duhovitimi verzi o mleku, ki kar zapojejo po ribniško.

Dragoceni so spominski zapisi o življenju v ne tako oddaljeni preteklosti, ki nezadržno izginja: o strogih učiteljicah in njihovem kaznovanju otrok, o klobasah za šolsko malico v času velikonočnega posta, verovanju v coprnice in druge vraže, vaških posebnosti, ki so bili nekoč del vaše skupnosti, danes pa samevajo v posebnih ustanovah. Spregovorijo pa tudi o aktualnih temah – današnji vzgoji in zdravju in še o čem.

Med besedili izstopajo nekatere zgodbe in pesmi za otroke. Te so igrive, polne svetlobe in sonca, kot otroci, katerim so namenjene. Prav to odprtost, drznost, svobodo v izrazu pogrešamo pri večini objavljenih besedil »za odrasle«. Pogled na stvari od druge strani, od zgoraj ali spodaj, z razdalje, ko dogodki, ki so sprožili pisanje, več ne bolijo, žalostijo, jezijo, vznemirjajo. Ko spomin odvrže odvečno čustveno navlako in spravi na površje prečiščeno zgodbo ali pesem, v kateri se najdejo tudi bralci. Kot je v intervjuju za Revijo v knjigi zapisal pisatelj Evald Fliser: »Zame literarni tekst ni nikoli zares končan: kadar koli dobim priložnost, ga naskočim na novo, z drugačnimi argumenti in z novejšo, bolj svežo vizijo. Sem pač eden tistih avtorjev, ki ne morejo zapustiti bojišča. Tisti, ki tega ne počnejo, so po moje preveč samozadovoljni ali leni.«

Lahko bi dodali še kakšen razlog, med njimi je gotovo tudi strah pred tem, da bi se avtor pred bralci, posebej še sorodniki in znanci, razgalil. Ampak kako napisati dobro zgodbo ali pesem, ki ji bo bralec verjel, se mogoče z njo tudi poistovetil, brez grebenja po sebi, iskrenosti, razkrivanja, iskanja svojega, izvirnega načina pripovedi? Nekateri avtorji to že počnejo, kar lahko razberemo iz posameznih objavljenih besedil, drugi bodo to mogoče še storili. Na primer do naslednjega natečaja. Ali kdaj kasneje. Pomembno pa je, da vsi še naprej ustvarjajo. Ko bodo pri tem še razmislili, kako naj kaj ubesedijo, bodo vzbudili širšo pozornost in radovednost bralcev. O čem naj pišejo, pa tako že dobro vedo.

Celjska in Koroška

Mozirje, 23. junij 2009

Selektor: Peter Rezman

Sodelujoči avtorji

Ljudmila Conradi, Celje
Ivanka Godec, Teharje
Janez Gregorc, Mozirje
Zora Hudales, Celje
Berta Jelenko, Celje
Ana Marija Justin, Celje
Slavica Kokot, Slovenske Konjice
Ivanka Komprej, Prevalje
Emica Krhlanko, Vojnik
Vera Kumprej, Ljubno ob Savinji
Ana Elizabeta Lampret, Celje
Dušan Leskovar, Slovenj Gradec
Vida Mohar, Celje
Nada Jelovšek - Nadana, Celje
Jožica Novak, Celje
Rado Palir, Šentjur
Berta Pavlinec, Prevalje
Marija-Ana Petek, Prebold
Hedi Peterkovič, Zidani most
Marija Plemenitaš, Dobje
Anka Plevnik, Prevalje
Eda Podpečan, Dobrna
Marija Rihter, Šmartno ob Dreti
Josip Bačić - Savski, Velenje
Lojze Selič, Celje
Jerica Smolčnik, Slovenj Gradec
Justina Strašek, Loče
Blaž Šafarič, Celje

Karel Šmauc, Celje
Amalija Škrobar, Podplat
Rozalija Tkavc, Nazarje
Ivanka Uduč, Planina
Ivan Zupanc, Rečica ob Savinji
Liljana Zupanc, Celje

V ŽIVO PRIJETNEJE KOT NA PAPIRJU

V spremnem sporočilu ob debeli mapi »literarnih« prispevkov, ki so na JSKD prispeli na letošnji seniorski razpis s Celjskega in iz Koroške, mi je Dragica B. zapisala tudi naslednje navodilo: Med vsemi sodelujočimi izberi do tri avtorje za državno srečanje. Merilo je seveda izključno kvaliteta.

Vse prispevke v mapi sem »kar se da« skrbno prebral. »Kar se da« sem zapisal v narekovajih zaradi istega razloga kot »literarnih« na začetku. Tako sem hotel po ovinkih povedati, da večino poslanih zapisov ne moremo uvrstiti na literarno polje, saj imajo zgolj dober namen postati literatura, ne glede na zvrst. A nič več kot to. Kje in kako teče meja literarnega polja, je v resnici stvar znanstvenikov, a začne se s čisto individualnimi, subjektivnimi občutki za umetnost, in ker nisem znanstvenik, sem po svojem posluhu po precej naporem branju iz visokega kupa izločil samo dober ducat avtorjev.

Veliko in najbrž nikoli preveč je izjemno čustvenih zapisov, ki niso želeli postati izdelki literarne umetnosti, temveč so samogovori, ki se izvijejo iz osamljenosti, takšne in drugačne, praviloma kot posledica let, ki jim pač nihče od nas ne bo ubežal. Na tisti kruti meji, ko je lepota spominov edini pobeg iz izolacije starostnikov, ki smo ji danes priča in ki je po mojem trdnem prepričanju ena zadnjih abotnih anomalij našega napredka. Vendar samo to še ni literatura, zato naj rečem le, da sem vse te prispevke močno začutil, bil ob prebiranju prizadet, pogosto ogorčen, a kot rečeno, samo to je za literaturo premalo.

Prav tako sem izločil vse priložnostne zapise o različnih obletnicah ter praznikih in ljudskih običajih, tudi kakšna besedila za polke in valčke, ki so mnoga prav posrečena, a ravno zaradi svojega *namena*, ki ni ne umetniški, še manj literarni, ne sodijo v ta izbor.

S pomočjo takšnih precej »ohlapnih« kriterijev je izstopil dober ducat prispevkov, med katerimi sem kasneje iskal tiste tri »najboljše« in po abecednem vrstnem redu so to pesmi in proza, ki so jih napisali: *Josip Bačič, Ljudmila Conradi, Janez Gregorc, Zora Hudales, Ana Marija Justin, Vera Kumprej, Rado Palir, Marija-Ana Petek, Marija Plemenitaš, Anka Plevnik, Marija Rihter, Jerica Smolčnik, Justina Strašek, Blaž Šafarič, Karel Šmauc in Ivan Zupanc.*

Po naslednjem sejanju so pred mano ležali samo še prispevki sedmih : Bačič, Justin, Palir, Plemenitaš, Plevnik, Rihter in Strašek, med katerimi je odtehtala poezija *Ane Marije Justin, Rada Palirja in Marije Rihter.*

V nekaj pesmih *Ane Marije Justin* (Čas, Breze, Peščena ura) je prevladujoča tema staranja, zavita v pomirjeno sprostitev in skoraj praznično pričakovanje konca. Čeprav avtorica še vedno zaide v moraliziranje in patetiko (na primer v pesmi *Plimovanje*), se mi zdi redkobesednost in izčiščenost zapisov kvaliteta, ki izstopi in na ta način izostri prijaznjenost z naravnim ciklom.

Tudi *Rado Palir* je že zdavnaj premagal patetično jamrarijo, ki jo mnogi tako vztrajno popisujejo, in se koščeni prekli s koso reži naravnost v votlo obličje, pri tem pa zna zarobiti svoj izpiljeni in urejeni verz prav po deško navihano. Ta večni iskreni Radov optimizem, ki zna pokukati iz najbolj trpkih pesmi, se mi zdi lastnost, ki se je ni mogoče naučiti, ampak jo človek dobi v zibel, da jo pestuje mimo vseh življenjskih čeri in je pravi balzam, ko se pokaže v poeziji.

Na točki, ko človek ugotovi, da mu je v življenju nekaj pobegnilo, pa to niso, ali predvsem niso, samo leta, pri tem pa odlomi kljuko z vrat, ki bi z nihanjem morda še lahko odločila drugače, sem se srečal s pesmimi *Marije Rihter* in jih spustil skozi ta vrata. A če se ne bo odrekla banalnemu odmevom vsakdanje medijske latovščine, kot jo simbolizira beseda »recesija«, bo moje zaupanje v njeno poetiko neupravičeno.

Naj na koncu zapišem še misel, ki sem jo povedal že na srečanju v Gornjem Gradu. Mnogi od avtorjev z velikim navdušenjem in radi prebirajo svoja dela javno. To je lepo, prav pa je, da to razumejo tudi kot »javno objavo« svojega dela in so zato pozorni tako na izbor kot jezik teh »objav«, vsekakor pa naj takšne objave čim večkrat obnavljajo in s tem bogatijo svoje dneve in dneve svojih znancev.

Čisto za konec pa naj se še zahvalim vsem navzočim za prijetno, bogato in klepetavo popoldne v Gornjem gradu, ki se je resnično prehitro prekucnilo v večer in slovo.

Peter Rezman

IZBRANI AVTORJI

Ana Marija Justin

ZVEZDE

Poslušam šelestenje
hrastovega listja
prihaja čas hladu
konji prhajo
v konjušnici
zvezde šepetajo
jok se izgublja
v astralu.

PEŠČENA URA

Peščena ura se izteka
droben pesek
polzi mi skozi drobovje
hitim v mislih
preko žitnih polj
obrazi se vrste
v drevoredu divjega kostanja
roka ki hoče uro
še enkrat obrniti
omahuje.

SENCA

Moja senca
teče z menoj skozi življenje
želim se je otresti
in prosim ne delaj mi sence

želim si sonca
tistega sonca
ki je nekoč sijalo
na mojo gredo vrtnic
in vse moje ljubezni.

Rado Palir

NOTRANJI EPITAF ANIMI

Kogar bogovi ljubijo,
ga vzamejo v pomladi življenja.
Kar nam je v življenju najdražje,
se ne sme razcveteti.

Oni dan je spet v vsej milini
zaživela v mojih sanjah.
Ona, ki ji nisem vedel imena
in sem jo v sebi poimenoval Anima.

Ljubila me je z vsem žarom
svoje mlade prebujene duše,
ljubila brezmejno, ker je v meni
ljubila življenje in svet.

Ostanek mojega življenja brez nje je
dolg in prazen, odvečen.
Tako angeli odprhutajo v nebo,
naš svet pa naselijo hudiči.

Ona, poimenovana Anima, pa vseeno živi.
V moje sanje se je preselila,
da blodeč v tej puščavi življenja
zmorem vztrajati in preživeti.

UČITELJICA PO STAREM
Iz Mojih spominov na otroštvo

Bila je stara in debela,
da jo je kar zanašalo,
zato je le redkokdaj
prišla od katedra med otroke.

Ni se ganila od nas
celo med odmori,
če so tisto sploh bili odmori,
ko nas je osrečevala
s svojo hudobno prisotnostjo.

Če smo bili nemirni,
je vzela od table leseni meter
in z neutrudno zagnanostjo
mahala čez hrbet grešnika,
ki je na njen ukaz moral
priti po zaslužen kazen.

Tako je s svojimi zašpehanimi rokami
gnetla naše otroštvo,
da bi prenehalo biti
samemu sebi podobno.

Otrpli od strahu pred njenim metrom
smo postali ubogljivi in tihi,
globoko v sebi pa smo jo sovražili
huje od samega peklenščka.

Čez nekaj let jo je kap.
Nismo bili več šolarji,
a nam je vseeno odleglo.
Menda si nobeden od nas
ne upa na njen grob.

OBIRANJE SADJA

Iz Mojih spominov na otroštvo

Ko sem bil še otrok,
sem hodil na počitnice
k sorodnikom na kmete.

Ker sem bil še premajhen
in so se bali za mene,
da bi me spustili na drevo,
so češnje in potem marelice
za mene nabirale ženske,
jaz pa sem stal pod drevesom
in spremljal to nabiranje.

O, kako mi je bilo pri srcu
to popoldansko nabiranje sadja za mene,
še bolj pa strmenje navzgor v skrivnostno črna
mednožja nabiralk.

Najraje sem imel
neko sosedo z golšo.
Tako črno mednožje je imela,
da se od te črnine v moji glavi
ves dan ni storil dan.

Marija Rihter

NEKOČ

Ko boš v ogledalu mojega obraza
videl v slanici plavajočo dušo,
boš razumel moje žalostno veselje.

BOLI

Kako omamno je lebdeti
v ritmu valčka
in se ljubiti skozi oči.
Kako boleče je sprejeti,
ko se utrne zvezda,
iz sanj se prebuditi,
v temi noči jasno videti,
kako nasmejan in ljubeč
si daleč, daleč proč
v lastni postelji ...

VRATA BREZ KLJUKE

Odpiraš, zapiraš, pripiraš, loputaš in treskaš!
Z eno nogo notri, z drugo pred!
Tvoje želje so veter s severa ali juga!
Vedno oblečena, pripravljena, da ne zamrznem.
Kako razgibano, nepredvideno je tvoje vreme.
A jaz sem hrast in lipa.
Nekoč, ko mi bo dovolj neviht, bom snela kljuko in ...
In dopustila, da vrata brez kljuke odločijo.

SOPOTNIKI

Josip Bačić - Savski

ODTEKANJE

Nekaj je zbežalo
v tihe šepete

sedaj se odstira kot
plaz mehko božanje
senc
na krajih nekdanjih
objemov

kako lahko se
dogajajo klicaji
srca

kako težko
odmevajo pobegi
želja
je melodija
ki se uliva
v nočno prejo

skozi zaskočko
luninega sprehoda
sprošča se čarobna
tema –

vzdihujoča za svetlobo
letenja ranjene ptice
po poteh neizrekljivega
hrepenenja –

za teboj svetla zvezda
v tihoti neujetega
konjenika –

že daleč se je za njim
polegel
prah večnosti.

Ljudmila Conradi

HAIKUJI

Sledi časa
ostajajo za nami
zastrte v meglo.

V vroče barve
so ujete misli
sončnega dne.

Posušen bor.
Pozabljene sanje.
Minuta molka.

Gibanje vetra
poje v iglicah dreves.
Debla molčijo.

Zora Hudales

NOČEM VAS VEČ, MOJIH DROBCEV

Ko potihne zadnji ščebet večera
in si roke podajo iskrive družice neba
da bi v krogu zaplesale
na odru brezdanje temine

se sklonim nad nepopisan list
nanj nizam besedo za besedo,
hitim prežeta s strahom
da bi se mi ustavilo pero ...

srce zamolklo udarja v bolečem ritmu.
Predolgo že duše me skrite solze.

Ne dovolim, da bi jih videl,
nočem objemov iz usmiljenja,
nočem poljubov brez strasti
in ne zlagane strasti.

Urni kazalci se pomikajo čez polnoč,
zdaj je čas za ritual,
iz zvezka trgam liste
brez naglice, z uživaškim zadovoljstvom
cefram na koščke nočni intermezzo ...

ob zori, brez prič in brez kesanja
na samotnem, skritem kraju
stresem drobce svojega življenja
v brezbrizen tok deroče reke.

Vera Kumprej

SAMA SEM

Sama sem!
Topel pomladni vetrič boža sive lase.
Vse diši po cvetju,
jaz pa kot posušeno drevo
čakam na večnost.
Spomini življenja drsijo mimo mene
kot jagode rožnega venca med prsti.
Oko zamegli solza,
sama sem!
A glej, nekaj toplega začutim v naročju.
Vidim dvoje zvestih oči, ki me milo gledajo.
Topel jeziček poboža mojo roko.
Mehak kožušček se stisne k meni.
NE, NISEM SAMA!
Ob meni je bitje, ki me še vedno potrebuje,
me neslišno spremlja.
Nikoli me še ni razočarala,
je moja zvesta prijateljica,
ki nič ne očita,
nič ne sprašuje,
le posluša,
in kadar imam otožen dan,
tako kot danes,
mi zleze v naročje.
NE, NISEM SAMA!

Marija-Ana Petek

POLNA LUNA

Lun'ca se od nekdaj gunca
mal' naprej, pa mal' nazaj,
koledar ti pa pokaže,
kdaj je ščip in kdaj je mlaj.

Če pa lun'ca tebe gunca
mal' naprej in mal' nazaj,
ti izgleda vse narobe,
pa najbrž ne veš, zakaj.

Tam za plotom pa soseda
mlada k fantu stiska se,
srček tiho ji šepetuje,
da ob lun'ci lepše je ...

Jerica Smolčnik

Spomine slikam
s svetlobo sonca
skozi sprehod
skupnih spomladanskih dni.

Sedaj sama sebi senca,
samotna sled,
ki se solzi.

Spletle so se
svilene nitke
čez stezice.

Samo čas stopi nanje
in jaz, ko grem,
skozi sanje in meglice.

Blaž Šafarič

HAIKUJI

Odpadlo listje
varuje korenine
v zimskem spanju.

V gozdu je raj,
dokler ga ne pohodi
človeška noga.

Sonce se smeji
nihče ga ne ohladi
in ne pogasi.

Karel Šmauc

DEKLE

Zagledal sem dekle
cvetočih lic,
rdečega obraza.
Vselila se v moje
staro je srce.
Skrivaj sem jo gledal,
ji pošiljal poljub
brez obljub.
Ko sem ji omenil
svojo srčno bolečino,
nahrulila me je
kot grdo starino.
»A misliš, naj ti staro
zadnjo plat gledam?
Utihni, stari,

in misli na smrt!
Mlada dekleta
pa pusti
pri miru!«
Ležem žalosten
in nepotešen.
Veter kliče SOS nem.
Bo kje še kakšna
ženička zame?
Iz daljave odmeva:
»Bo še, bo še!
Potrpeti bo treba,
če prej Matilda
ne pride po te.«

Ivan Zupanc

PESEM XVII.

Ni duška si dal,
ker prej je umrl.
Če vedel bi,
kaj se godi,
bi se požrl.

A če se požreš,
ne morejo te pokopati,
ne morejo ob tvojem grobu stati.
Se totengrober žalostno v nebo ozira,
ves zmeden se naslanja na lopati,
ker nima koga v zemljo dati.

Janez Gregorc

KMEČKE ZDRAHE

(Tretji prizor)

Za mizo še vedno sedijo trije komentatorji. Eden drži v rokah karte in jih tjavendan meša.

LUKA: Kaj ni bil dober film, a?

JERNEJ: Kaj film! To je vendar originalen prikaz, kako se v današnjem času na kmetih živi.

MATEVŽ: Prikaz, ja, prikaz. Poznam jaz take prikaze. Saj so vsi filmi tako speljani. Nekdo je nekje nekaj slišal, potem pa napihnil kot balon, napisal, režiser zrežiral, najel igralce in nastal je film. Tako se dela. Mislite, da ne vem.

LUKA: Za ameriške filme bi tudi jaz rekel, da je tako. Ampak v tem filmu pa le izgleda, da je res vse tako, kot so prikazali.

MATEVŽ: Ja, ja. Vem, kaj so pisatelji. Imam enega v žlahti. En stavek mu poveš, pa dve sliki pokažeš, on bo pa iz tega knjigo napisal.

LUKA: Toda jaz vem, da se take reči, kot smo videli v filmu, zares dogajajo. Imam izkušnje, zato vem.

MATEVŽ: Imaš izkušnje, imaš. Vem, kake izkušnje imate uradniki. Dosti kaj bi lahko povedal, pa ne bom. Se bom rajši v jezik ugriznil, da mi ne bo kdaj kje v napoto. Pa če že res imaš kake izkušnje, jih pa le povej.

LUKA: Ko sem jaz hišo delal, je bilo nas tam več naenkrat, ki smo hiše gradili. Pa vesta, kaka razlika je bila med nami, ki smo iz mest, pa tistimi, ki so prišli s kmetij v mesto? Mi meščani smo morali čisto vsako uro dela plačati. Vsak kos lesa. Vse prevoze. Vso hrano za delavce smo morali kupiti. Kmečkim je pa brat ali svak vse zastonj s konji zvozil oziroma navozil. Ves les, vsak komad lesa, je dobil zastonj. Ko so zidali ali ploščo ulivali, je prišla vsa njegova žlahta, pa še njihovi sosedge, da jih je bilo kot mravelj na mravljišču. Pa še hrano in pijačo sta prinesla brat in svakinja oziroma svak in sestra s seboj, da ga tudi to ni nič stalo.

MATEVŽ: Ja res, tudi jaz se spomnim, da ko sem bil še otrok, pa sem imel strica v mestu in je delal v fabriki (to je bilo še pred vojno), je enkrat razlagal, kak srečni so tisti delavci, ki imajo žlahto na deželi. Kaj vse lahko tam zastonj dobijo: sadje, krompir, zelenjavo, šnops. Vedno tudi kakšen domač

kmečki kruh. Ja, na deželi, na deželi. Kmetje imajo vsega v izobilju. Tam je res standard.

JERNEJ: Ja, na kmetih, tam je res standard. In to tak standard, da vsi bežijo v mesto.

LUKA: Ja, kak praviš, da je tak standard, da vse beži v mesto. Le zakaj, če je tam vsega v izobilju? Če sem pa sam videl, kako so tisti, ki so prišli s kmetov v mesto, gradili hiše. Čisto vse, kar so potrebovali, so dobili od doma. In to čisto zastonj.

JERNEJ: Tudi jaz sem s kmetije doma. Že sem delal, kot da sem gospodar. Le da je denar pa ves oče kasiral. Jaz sem imel že družino in sem pač potreboval denar. In za vsak dinar sem moral očeta prositi, da mi ga je dal. Pa vedno je rekel: »A že spet. A že spet.« Ker brez denarja nisem mogel biti, sem pa enkrat očetu rekel: »Če mislite, da bom jaz ostal doma za birta, gremo jutri na sodnijo, da naredimo prepis, da bom imel za naprej jaz denar v roki, da bom z njim jaz razpolagal, da ga bom dal tja, kjer je potrebno. V kolikor pa ne, grem pa proč.« Oče je pa rekel: »Ko bo luč, bo pa ključ.« In sem pustil vse skup, pa sem šel. Pa mi ni žal. Ob službi sem opravil še srednjo šolo, da sem dobil boljšo službo, in si zgradil hišo. Pa brez vsake pomoči od doma. Saj potem me je enkrat prišel oče vabit, da bi prišel nazaj, pa sem mu rekel: »Takrat bi mi dali, ko sem bil še doma. Ne pa zdaj, ko imam dobro službo in svojo hišo.« Revež je pa potem sam ostal doma. Vsi smo šli od doma.

Marija Plemenitaš

KOČA NA HANDILU

(Odlomek)

Nenadoma so zaškripala vrata. Zdrznil sem se, kot bi me s koničastimi vilami zabodel pod rebra. Začutil sem, kako se me oprijema lanena srajca; potil sem se tako, da mi je od vsakega lasa kapljal znoj. Nenadoma me je zmrazilo, kot bi me kdo z ledeno mrzlo roko zgrabil za vrat. Zatrepetal sem kot šiba na vodi in začutil, kako mi topla tekočina priteka v lesene cokle. »Preklete, poscal sem se od strahu,« sem zarobantil. Coprnice pa še ni bilo skozi vrata. Pokukal sem skozi okno, tudi pred hišo je ni bilo. Le veter je v presledkih

butal v pokvarjene duri, da je včasih zaškripalo, kot da se že na stežaj odpirajo. Komaj sem si spet malo opomogel in se oprijemal edine odrešilne bilke – steklenice močerinčka, in jo še enkrat, nato pa še enkrat krepko potegnil za moč in pogum.

Zdelo se mi je, da se vračam iz pekla, ko sem odprl vrata na gank, globoko vdihnil sveži zrak in se naslonjen nanj skušal zbrati. Potem sem čakal, neskončno dolgo čakal, tuhtal.

»Zakaj sem se dal pregovoriti temu spaku, da moram zdaj trpeti take peklenške muke,« sem zarobantil sam pri sebi.

Nekaj mi je šinilo v glavo. Enkrat mi je Cvahte pod Handilom povedal, da sedem let star petelin znese jajce, iz katerega se izvali hudič. No, jaz sem imel kot svet starega petelinčka, ki je že kar dremal od starosti, zagotovo je znesel jajce, ki se je pomešalo med kokošja, iz njega pa se je izlegel hudobec, ki me je ponoči obiskal. Čudno, vedel je za moje ime, ni mi pa povedal svojega. Tisti čudak, ki mi je vso noč delal družbo, ni bil nihče drug kot sam zlodej. Samega sebe sem klel in peklenščka, ki me je obsedel s coprnicami in krastačami in me nagovoril, kaj naj naredim z ubogo krastačo, ki mi ni nič žalega naredila. »Mogoče je pa res coprnica?« sem spet podvomil sam v sebe in ves nemiren odšel v črno kuhinjo. Vodo iz brente sem zлил pred hišico, se spet vrnil v kočó in skrbno zapahnil vrata; spet sem pokukal v peč, vrgel vanjo butaro dračja in jo hitro zaveznil.

Takrat pa, o groza, so kuhinjska vrata gromozansko zaškripala, saj ležaji vrat niso bili nikoli podmazani z lojem. »To moram takoj narediti s svežim srnjakovim lojem, da ne bo zarjavelo železo tako neusmiljeno grulilo, kot bi lisjaka vlekel iz pasti,« sem si rekel. Zavedel sem se, da je prišel tisti odločilni trenutek, saj so se vrata resnično počasi škripajoče odpirala, zato sem se z vso silo pognal proti njim, da bi pravočasno zgrabil coprnico, ki bo pomolila glavo skozi vrata, in jo hitro zbasal v gorečo peč.

Sam satan mi je taco podstavil, da mi je spodrsnilo po mokrih kamnitih tleh in sem z vso silo treščil po napol odprtih črvivih vratih, ki so se s truščem zaprla in preklala na pol. Skozi precepana vrata sem jo zagledal. Videl sem, groza, pošast, ne pa babo. Srečala sva se iz oči v oči. Baba je kot večča planila proti meni po razklanih deskah. Sunkovito sem se pobral. Videl sem jo, kako je bila vsa krastava, rdeča in opečena okoli razpokanih ust in po rokah.

»Daj mi vode, vode mi daj! Kaj buljiš vame, divjak, kura neumna, vode mi daj, da ne poginem od žeje!« je bentila coprnica.

Jaz siromak bi ji že dal celo brento vode, toda strogo mi je bilo zabičano, da ji ne smem dati piti niti kaplje tekočine, če se hočem rešiti pekla. Kar tako sem zaječal:

»Brenta je prazna, nimam vode.«

»A zakurjeno peč pa imaš, butelj zarukani?!« Coprnica je bliskovito stegnila proti meni opečene skrotovičene roke z dolgimi črnimi roževinastimi nohti, podobnimi kozjim parkljem. Še vedno sem stiskal k sebi steklenico močerinčka. Od razburjenja sem jo izpustil, da je treščila na tla in se ob kamnitih tleh razbila na drobne kose.

»Prasec poscani,« je pisknila baba, »meni bi jo dal, meni, da si žejo potešim.«

S temi besedami je planila name, jaz pa z vso silo v bran. Zgrabila sva se na življenje in smrt. Bila je silno močna, ravšala sva se po črni kuhinji, da je kar bobnelo. Dim in vročina sta mi silila v obraz in oči. Začelo mi je zmanjkovati sape, pošle so mi moči, da sem se opotekel; spodrsnilo mi je, da sem padel po vlažnih tleh kot gabrova klada. V tem trenutku je planila name in se čisto od blizu, da sem zavohal smrad od gnilih zob iz njenih žabjih čob, zarežala vame:

»Gimpl, samo malo še, pa boš izdihnil!«

Čutil sem, kako me duši, kako vame zasaja roževinaste nohte, vlekla me je vse bliže ogiše, iz katere bi me porinila v gorečo peč.

»O groza, v gorečo peč me daješ, scvrl se bom kot krastača! Ne, ne!« sem hropel kot ranjeni merjasec in se z vsemi štirimi divje branil peklenkega prijema hudičnice, ki me je vsa penasta na vsak način hotela pokoriti in ukrotiti.

»Ne boš me kar tako uničila, še nikomur ni uspelo, tudi coprnicam se ne dam uničiti,« sem pri sebi trdno sklenil, se s silno močjo uspel otresti coprničnega prijema in se obrniti na vse štiri. Spet je skočila name in me zajahala kot starega kozla. Srh me je spreletaval po potnem telesu, ko me je stiskala s koščenimi koleno in me zbadala s ščetinastimi stegni. V hrbet mi je zasajala ostre nohte, zgrabila me je za skuštrano, preznojeno glavo, me močno potisnila k tlom, kot bi mi hotela zlomiti hrbtenico, da sem popustil in se zgrudil kot ubit vol in široko zinil od bolečine. Zmagoslavno se je glasno zasmejala, da mi je letelo skozi ušesa, videl sem njen opečeni jezik in koničaste zobe. Bliskovito je pobrala nekaj na tleh. Spet je zatulila vame: »Zdaj boš pa požrl tole lepo stvarco, preden se scvreš v razbeljeni peči, da ne boš lačen med hudiči in coprnicami v peklu.« Zgrozil sem se, ko sem videl, da mi moli pred usta močerada, ki ga je pobrala na tleh med črepinjami ubite steklenice z močerinčkom. Boril sem se s poslednjimi močmi, tolkel z nogami, pljuval in

bruhal od gnusa. Z nogo sem zadel ob vrata izbe, ki so se na široko odprla. Za trenutek me je popustila, kot da si tudi ona nabira moči za poslednji spopad. Vedel sem, da ne smem izgubiti niti enega dragocenega trenutka, čeprav so mi pojemale moči. Glavo sem obrnil stran od coprnice, proti križu v kotu izbe, in glasno zavzdihnil: »Bog mi pomagaj, v kaj sem se zapletel!«

Tam na mizi v kotu pod križem je stala druga steklenica z namočenim mo-drasom, ki sem si jo pripravil zoper kačje pike, opeklina, rane, ker bogsigavedi kaj vse me lahko doleti v tej samoti. Coprnica je spremljala moj boleči pogled, in glej čudo, vrag babji me je v trenutku spustil in planil naravnost k stekle-nici. Ne vem, če je bila res tako žejna, da je zamudila edinstveni trenutek in me izpustila. Ali pa je zavohala šnops?

»Too, too hočem!« je tulila in bliskovito pograbila steklenico ter udarila z njo ob rob mize, da je vrat steklenice odletel v drugi kot. Grgraje je gohtala šnops, da ji je curljal po ščetinasti bradi. Jaz pa, kot da sem zaslišal odločilni glas: »Kaj še čakaš, pohiti, zdaj ali pa nikoli več.« Kot ranjen srnjak sem se s poslednjimi močmi pognal pokonci, v kuhinji pograbil pečne vile, odprl krušno peč, iz nje izvlekel goreče poleno in ga zagnal v izbo na svoj črdak, kjer je bila slamnjača, na kateri sem spal. Hitro sem zapahnil vrata in jih zarigljal, da mi coprnica ne bi ušla. Ogenj se je bliskovito vnel in začel požirati suho črvido posteljo s slamnjačo. Dim je že udarjal skozi vse špranje. Malo sem prisluškoval, kaj se godi v izbi. Baba se je končno zavedela svojega položaja, začela je tuliti kot podivjani bik in tolči s pestmi po vratih. Kot brez pameti sem planil po lesenem ganku doli pred kočo, iz katere se je kadilo kot iz tleče kope, kjer se kuha oglje. Ognjeni zublji so se že pojavili na slamnati strehi, v strahu sem se pognal po kamnitem in razmočenem Handilu doli v dolino, da bi ušel ognju in coprnici, ki je že menda zgorela ali pa je ušla in me lovi, da bi me vrgla v ogenj.

Justina Strašek

VELIKO BOLJE JE, ČE UMRE MOŽ PREJ KOT ŽENA

Marija je imela že skoraj osem križev. Bila je srednje postave, kmečka ženi-ca, lase je imela vse strogo počesane nazaj, spletene v kito in povezane v čop.

Obraz je imela podolgovat. Obrvi močne, oči majhne, široka usta in ravno pravnji nos. Brez rute in predpasnika je nisi srečal. Hodila je ravno kot sveča. Nikoli je ni nič bolelo. Uživala je pri delu na njivi. Sadila je krompir in fižol, čebulo, kumare, zelje in repo. Njena priljubljena pijača je bila domača šmarnica, po njej se je vedno dobro počutila. Rekla je, da je najbolj zdravilna, ker ni nič škropljena. Imeli so tudi cepljeno vinsko trto, ampak te ni hotela piti. Vsako leto je imela najlepši fižol v vasi. Mož ji pri delu na njivi ni pomagal. Vse je vedno postorila sama. Pridna je bila kot mravljica. Sosedu je včasih rekla, kako lušno je bilo okopavati, da je bila zemlja čisto mehka in voljna. Njivico je imela obdelano tako lepo kakor vrt. Sosedje so se pogovarjali, da vsako travico posebej pričaka in takoj izpuli iz zemlje.

Za ljudi okrog sebe se ni kaj dosti zanimala. Nikoli ni nikogar opravljala. S sosedo se je pogovarjala večinoma le o fižolu. Ko je bil njen mož pri vojaki in ji je pisal, je vedno rekla, ko je dobila pošto, da bo brala v nedeljo, ko bo imela več časa. Takrat, ko je bila vojna za samostojno Slovenijo, je rekla sosedu:

»Kadar tako letajo letala po zraku, potem rado dežuje.«

TV je gledala le, če so bile na sporedu lepe pesmi. Rekla je:

»Če kakšni dedci kaj čvekajo, takoj izklopim, tega pa že nočem poslušati!«

Da je vojna, sploh ni vedela, šele mesec dni po koncu vojne ji je sosedu povedala, da je bila vojna. Na vse pretege se je čudila in hvalila Boga, da ni nič vedela, ker bi jo bilo sicer strah.

Njen mož je rad brkljal po kleti ali po svoji delavnici. Bil je velik in močan, širokega obraza, velikih živahnih oči, njegove ustnice so bile močne in polne, pod nosom je imel nekaj brčic, plešo pa mu je vselej pokrival črn klobuk. Skoraj vedno je nosil dolg moder predpasnik. Njuna hči Ančka pa je bila poročena v sosednji vasi. Ko je bil Marijin mož že bolj v letih, je večino časa presedel za mizo, bral časopis in tarnal, kako ga vse boli. Ona pa je še vedno obdelovala njivico. Mož je hudo zbolel in umrl. Po pogrebu je Marija rekla sosedu:

»Veš, veliko bolje je, če moški prej umre kakor ženska, ker ženska si še zna poiskati kakšno delo in ji ni dolgčas, moški si ga pa ne zna!« Sosedu se je muzala in se smejala.

Marija je bila vdova že kar nekaj let. Skrbno je obdelovala njivico in s psom odganjala srnjad, ki ji je hotela popasti fižol. Po nekaj letih ji je od starosti poginil tudi pes in bila je popolnoma sama v hiši. Ko se je bližala že devetdesetim, so sosedje nekega dne slišali glasno kričanje. Pritekli so iz hiše in bili v popolni pripravljenosti Mariji pomagati, saj so bili prepričani, da jo je nekdo

napadel. Marija je na ves glas klicala svojega pokojnega psa:

»Ala, Rigo, zagrabi jo, zagrabi jo, frdamansko prasicco!« Šele čez nekaj časa so opazili srno, ki je obirala Marijin fižol čisto na vrhu prekle in se za Marijino kričanje sploh ni menila, mirno se je pasla naprej. Ko je Marija prišla s palico v rokah blizu nje, je lepo in elegantno počasi odkorakala v gozd. Marija je bila že zelo gluha, zato je še glasneje vreščala. Prizor je bil zelo smešen. Tisto poltje se je to velikokrat ponovilo. Naslednje leto je Marija zbolela in se odselila k hčerki. Sosedje so jo zelo pogrešali.

Gorenjska

Jesenice, 11. september 2009

Selektorica: Lela B. Njatin

Sodelujoči avtorji

Marija Čebulj, Mojstrana
Milena Sušnik Falle, Podnart
Sonja Frelj, Jesenice
Vida Gros, Lesce
Božena Jan Koblar, Jesenice
Marija Krajnik, Škofja Loka
Drago Makuc, Mojstrana
Milena Miklavčič, Žiri
Špela Pirnat, Jesenice
Ivana Pogačar, Žirovnica
Marija Pretnar, Gozd Martuljek
Mira Smolej, Kranjska Gora
Alenka Trampuš, Jesenice
Marinka Uršič, Kranjska Gora

ZA KOGA PIŠEM?

Na letošnjem srečanju seniorjev Gorenjske se je izkazalo za pomembno vprašanje: Za koga pišem? Ali si ga sploh kdaj zastavimo ali si ga zastavimo vedno znova ali pa si ga zastavimo tako, da si z njim res priključimo pred oči svoje bralce – tiste, ki že so, ali one, ki bi si jih želeli – in ne le upanje na svojo vlogo za njih? Misel na bralce lahko pomembno razvije našo literaturo, pripomore k temu, da se v svojem ustvarjanju ne lovimo za rep.

Popolnoma ustrezno je, če se pisatelj odloči, da ne bo pisal za objavo. Ker je za objavo potreben vsaj en bralec – urednik, se je s tem odrekel bralcem. Najozži družinski krog in prijatelji v najširšem smislu seveda so bralci, a zelo verjetno ne bralci, ki bi v prebranem iskali predvsem literaturo in s svojim povratnim odzivom avtorju sporočali bistvene stvari, pomembne za samovednotenje tistega, kar je napisal. Napisano je lahko način, da ljudem, ki nas obdajajo, sporočimo nekaj, kar s pogovorom iz oči v oči ne bi mogli, a s tem ne izražamo ambicije, da bi bili pisatelj. S tem le izražamo, da želimo, da bi nas kdo poslušal in razumel, kar smo povedali.

Literatura pa se razteza precej čez to. V literaturi avtor bralcem ne posreduje le tistega, kar je napisal, pač pa še tisto, kar so literarne razsežnosti napisanega. V grobem gre za troje: estetsko, kognitivno in imaginativno. Nikoli ne sporoča zgolj tistega, kar avtor čuti ali o čemer je prepričan, pač pa še vse, s čimer je avtor povezan – bodisi dejansko skozi vsakdanjo življenjsko izkušnjo bodisi skozi idejni kontekst svojega življenja. Enostavno povedano: če avtor piše o ljubezni, v literaturi nikoli ne gre zgolj za njegovo konkretno ljubezensko čustvo ali izkušnjo, pač pa tudi za poglede na ljubezen, ki jih zaznamuje duh časa. A slednje ne v splošnem, pač pa spet skozi avtorjev odnos do njih, ki je za začetek lahko vsaj ali naklonjen ali odklonilen. In umetnost v vsem tem je prav to, da tisto, kar je tukaj razloženo, v literarnem delu ni naravnost razvidno, ni razberljivo na prvi pogled, pač pa skozi estetska, kognitivna in imaginativna dožemanja bralca. Šele bralec naredi, da literatura živi kot literatura.

Verjetno v trenutku, ko pisatelj piše, ne razmišlja o literarni dimenziji svojega dela. Lahko pa bi. In če razmišlja ali pa če ne razmišlja med samim ustvarjanjem, lahko o tem razmisli potem, ko je delo že napisal. Morda tudi že po prvih odzivih bralcev, najbolje onih, ki pisatelja osebno sploh ne poznajo. Njihov odziv je osnova za to, da svoje delo dopolni, predela, če ni zadovoljen

z vtisom, ki ga je naredil.

Seniorji Gorenjske, ki so tokrat prispevali svoje pesmi za natečaj JSKD, se vsi zavedajo tega, kar je tukaj razloženo, vendar temu sledijo vsak posebej v različni meri. Med njimi so nekateri, ki jih povezuje pisanje o isti temi (vsaj če sodimo po tistih delih, ki so jih poslali na natečaj). O ljubezni pišeta Božena Jan Koblar in Špela Pirnat, prigradne pesmi Marija Čebulj in Mira Smolej, didaktične Vida Gros, notranji nemir je tema poezije Milene Sušnik Falle in Ivane Pogačar, o smislu življenja piše Alenka Trampuš, o žalosti Marinka Uršič, Sonja Frelj in Marija Pretnar, o minevanju pa Drago Makuc, Marija Krajnik in Milena Miklavčič. V nekaterih od teh del je več, v drugih pa manj oporišč za bralca, da bi dopolnil ustvarjalni proces, ki ga je začel avtor in ki šele v celoti udejanjen ustvarja literaturo.

Lela B. Njatin

IZBRANI AVTORJI

Milena Miklavčič

SLIKA DORIANA GORENJAKA

(*Odlomek*)

»Všeč se mi je takole sprehajati,« je rekla teta smeje se.

Držala me je za roko, medtem ko sva hodila po Tartinijevem trgu. Mimo naju je prisopihal dr. Brolski, tudi jaz sem ga poznal, saj mi je ravno prejšnji teden izruval še zadnji mlečni zob.

»Kako smo lepi, gospa,« je rekel moji teti in se ji priklonil.

Pozabil sem že, kaj mu je odgovorila, a ko sem dvignil pogled, da bi ji pogledal v oči, so bile te hladne in brez izraza. Na ustih ji je lebdel nasmeh, tisti tihi in pritajeni, do katerega nisem imel pravice, saj ga je razdajala moškimi, ki so ob poznih večerih trkali na vrata in izginjali v sobi, kamor nisem imel vstopa.

Sklonila se je k meni, potem je pobrskala po torbici in izvlekla kovanec.

»Steci po sladoleđ, Dorian,« mi je rekla in mi za hip s prsti segla v lase.

Ko so se bose noge previdno dotikale razbeljenega asfalta, sem se ozrl čez ramo. Stala je na istem mestu kot prej in mi ljubeče mahala z roko. Rokav ji je zlezal vse do oblega ramena, na katerega sem zvečer, ko sem zlezal v posteljo, naslonil glavo, ona pa mi je pripovedovala pravljice, ki si jih je sama izmišljala.

*

Teta je poslušala in hlinila osuplost, ko sem ji pripovedoval o Juliji.

»Kje praviš, da sta se spoznala?« je rekla tiho, a dovolj razločno, da sem jo slišal v svojo sobo, kjer sem si preoblačil majico.

»V Zlati ladjici. Sedela je za sosednjo mizo in se nečemu smejala. Med prsti je držala cigareto in me gledala, pa se mi zdi, da me sprva niti ni videla. Pogled je imela uprt v moškega, ki ji je prihajal bliže, na glavi je imel slamnat klobuk, kajti bilo je vroče in soparno. Vzel sem platno, ki mi je ležalo pri nogah, in nisem si mogel kaj, da je ne bi narisal. Pomisli, uspelo mi je ujeti njen smeh, bilo je čudovito.«

Skočil sem na posteljo in od navdušenja naredil preval. Bil sem zaljubljen, vedel sem to.

»Pokaži mi jo,« je ukazala, ko se je nenadoma znašla kraj mene.

Iz mape je potegnila list in si ga ogledovala. Zdelo se mi je, da je to počela nalašč, da bi me dražila.

»Tu notri ni barv,« je končno pokomentirala.

Poskušal sem kar se da neopazno utišati razbijanje svojega srca.

»Seveda ne,« sem ji odgovoril brez slehernega navdušenja. »S seboj sem imel le obrabljen kos oglja.«

Po kosilu me je prosila, naj jo pospremim po nakupih. To je bilo prvič, da me je prosila za kaj podobnega. Bil sem ravno sredi priprav na izpit, ni mi bilo prav, a sem vseeno brez besed vstal in si nataknil sandale.

Tik zraven obale so se na soncu greli trije psi. Taki, z rodovnikom.

»Pazi, da ne stopiš v kakšen drek,« je siknila teta in se psom izognila v velikem loku. Začudeno sem jo pogledal. Prešinilo me je, da mi je hotela nekaj reči, a sem se delal, kot da je nisem razumel.

*

Potem si je Julija slekla nogavice in zlezla pod odejo. Stisnila se je k meni in me objela s svojimi hladnimi rokami. Medtem ko me je z dlanjo božala po obrazu, sem ji, z napol priprtimi očmi, gledal v obraz.

Bila je srečna kot že dolgo ne. Drobne gubice, ki so se ji risale pri očeh, so jo izdajale, da se rada smeji. Nežno sem se jih dotaknil s prstom, in ko sem se sklonil, da bi jo poljubil, se me je oklenila z nogami in me povlekla nase.

»Koliko časa si me iskal?« mi je zašepetala tik zraven ušesa.

Z dlanjo sem zajel njeno dojko, ki se je, vsa sladka in drobna, dotikala moje kože, da me je ščemelo, kot bi na tisoče mravljincev utiralo pot proti skritim mestom med poraščenimi stegni.

»Od takrat, ko sem te videl pri Zlati ladjici, sem vsako noč sanjal o tebi,« sem ji že stotič ponovil.

In Julija se je prav tako že stotič zvonko zasmejala in me poljubila.

»Vate sem se zaljubila na prvi pogled,« je rekla.

Z dlanmi sem ljubkoval njen obraz in se potopil v modrino oči, ki so me božale in vabile hkrati.

»Kako te ljubim,« sem zajecjal nemočno, in potem sem ji z rahlim dotikom stegen razmaknil drobna kolena, da sem se lahko še močneje dotaknil telesa,

ki se je počasi in previdno odpiralo, in sklonil sem se k čaši ter pil, dokler je bilo kaj v njej. Še potem, ko je mirno in vdano obležala pod mojimi rokami, se nisem mogel odmakniti od nje. Bila je lepa in mila, pa tudi sladka in vabeča. Dehtela je po neznanem, a domačem. Z ustnicami sem se je dotaknil tam, kjer sem slutil, da se moram. Vzdrhtela je in tiho zastokala. Še enkrat sem dihnil vanjo, tega nisva počela še nikoli poprej, a bilo mi je všeč, saj sem čutil, da se tudi toplota moje kože spreminja, pričela je goreti in nehote sem razprl usta ter jo pričel ljubiti z jezikom prav do tistih globin, v katerih sva se v letih, ki so sledila, oba nešteto krat izgubljala in iskala vedno novih priložnosti, da se je to – vedno znova – ponavljalo.

Prihodnji dan je prišla na obisk teta.

Ustopila se je med vrata in ni hotela naprej. V roki je krčevito stiskala vrečko, v kateri je bilo njeno poročno darilo.

»Ko bi ti vedela, kako sem te včeraj, v cerkvi, pogrešal,« sem ji rekel žalostno.

Vseeno se je čez čas omehčala in se nama z Julijo pridružila pri poznem zajtrku. Imela sva še nekaj paštete in sirnega namaza, ko pa sem v eni od vrečk, ki so se valjale po pultu, našel pol hlebca kruha, se mi je pošteno oddahnilo.

»Boste pravo kavo?« je iz kuhinje zaklicala Julija.

Teta je stisnila ustnici v ravno črto.

»Zjutraj pije samo čaj,« sem vskočil namesto nje.

Prijel sem teto za roko in ji jo stisnil. Za drobec sekunde sem se zbal, da mi jo bo izmaknila, a se to ni zgodilo. Vrnila mi je nasmeh, ljubeč in mil, takega, kot sem bil vajen vse od četrtega leta, ko me je po smrti staršev vzela k sebi in me ljubila bolj, kot bi bil njen lasten otrok.

K mizi je priplesala tudi Julija. Sonce, ki se je s svojimi nagajivimi žarki spustilo skozi odprto okno, se je zapletlo v njene navihane kodre, nato smuknilo še pod srajco, ki jo je nataknila bolj zaradi lepšega kot zato, da bi z njo želela kar koli skriti.

»Kako so nekateri neotesani,« so bile besede, ki jih je zasikala teta, a tako potihlo, da sem jo komaj slišal. Na ustnicah pa ji je lebdel točno tak nasmeh kot takrat, ko sva na Tartinijevem trgu srečala dr. Brolskega.

*

Julija ni več želela videti mojih slik. Najprej se je izgovarjala, da zato, ker z očali slabše vidi.

»Ko bi zanesljivo vedela, da med njimi ni nobenega Tjašinega portreta, bi že, tako pa se ne upam,« mi je rekla med večerjo, ki sva si jo privoščila Pri Kovaču.

Dvignila je pogled od krožnika in za trenutek zaokrožila po sosednjih mizah. Pazljivo sem jo opazoval.

Že dolgo časa sem vedel, da je med nama vse narobe, da se stvari podirajo in izginjajo, toda tega si nisem hotel priznati. Boleče me je prešinilo, da v njenih očeh ni več poguma. Da so postale mrtve in prazne, četudi so me še pogosteje kot prej božale s svojo milino in takrat, ko sem dremal na kavču, počivale na mojem obrazu in ga raziskovale.

»Veš, kaj je na tebi najlepše?« je rekla iznenada.

Začuden sem jo pogledal, še zmeraj ves pretresen od zapoznelega spoznanja.

»To, da ti na prvi pogled nihče ne bi prisodil, da si slikar,« je dejala in si nesla v usta košček skutinega štruklja, ki je bil ravno prav sočen in mehak.

»Slikam zato, da preživim, pa tudi zato, ker v tem najdem zadoščenje,« sem ji trmasto odgovoril.

»Beži no, beži. Potem tudi fukaš zaradi podobnih razlogov?«

»Ve!« me je prešinilo in z grozo sem ugotovil, da ne morem več kontrolirati prstov, ki so se pričeli tresti, čeravno sem se na vso moč trudil, da Julija tega ne bi opazila.

»9. maja odpotujem v Rim. V laboratoriju univerze La Sapienza bom delala doktorat.«

»Kaj pa Gino, najin sin? Ga boš kar pustila?!«

»Je sploh še kaj moj? Že ves mesec je pri tvoji teti, mene komaj še pozna ...«

Najhuje pri vsem tem je bilo to, da sem si naravnost želel, da odide. V Rim, Neapelj, Dubrovnik, kamor koli. Ni bila prava ženska zame. Nenehno je od mene pričakovala tisto, česar ji nisem mogel dati. A četudi bi ji, bi zmeraj zahtevala še več.

»Take so ženske,« je nekoč izjavila teta, in vidim, da je imela prav.

SOPOTNIKI

Sonja Frelj

NOSTALGIJA POTI

Bela cesta,
sivi prah,
vse pretemno se mi zdi.

Lepa mesta,
modri vlak,
predaleč vidne so poti.

Potovanje,
hrepenenje vroče,
srečo majhno naredi.

A žalost moja,
skrita v srcu,
spleta strgane vezi.

Vida Gros

TEŽKA VZGOJA

Vzgoja je veliko delo.
Kdo nas vzgajati uči?
Starši nimamo kompasa,
večkrat vzgoja spodleti.

Vzgajati, če so težave,
če nemiren je otrok.
Si ne more pomagati.
Staršem je »ušel iz rok«.

Naši starši so nas topli,
neprestano kregali.
Pa še mi otroke svoje
s silo bomo vzgajali!

Res ne vemo, kaj početi,
ko ta »vzgoja« odpove.
Saj otroka se ne prime,
vedno bolj uporen je.

To je breme za družino.
Rana, ki ne celi se.
Vemo, veda o otrocih
marsikaj odkrila je.

Svetovalnice imamo,
psihologe pametne,
psihiatre, ustanove,
kjer se najde upanje.

Vendar, kje je preventiva?
Kdo nas vzgajati uči?
Niti šola, ne občila,
starši tavamo v temi.

To je rana naše družbe.
Toliko neumnosti
televizija nam kaže.
Vzgoja družbe ne skrbi.

Res so danes drugi časi.
Se zavedamo napak?
So otroci dragoceni,
družba ščiti njih korak.

A premalo jih spodbuja
in premalo jih uči

o družini, o ljubezni,
o odnosih med ljudmi.

Govorimo o pravicah,
ki jih vsak otrok ima.
Ne učimo pa mladine,
kaj dolžnost je vsakega.

Vsi otroci bodo starši.
So na to pripravljeni?
Starševstvo je odgovornost,
kdo o tem jih kaj uči?

Božena Jan Koblar

NEKJE V MOJI GLAVI

Nekje v moji glavi
je glas,
ki mi pravi,
kaj smem in kaj ne.

Nekje v moji glavi
skriti varuh tiči,
vedno buden preži,
da ne zaidem s poti.

Nekje v moji glavi
je prostor za strah,
čisto zadaj stisnjen,
da krene v napad.

Nekje v moji glavi,
ker tako je v naravi,
je prostor za tebe
– kljub vsemu.

Špela Pirnat

NEPOZABLJEN

Ko sok pomladi vdihne nam življenje,
ko objame dušo mojo čudno hrepenenje,
takrat se spomnim nate
in pesem tiho napišem zate.

Ko skozi krošnje velikih dreves
snop svetlobe objame me z nebes,
takrat se spomnim nate,
k deblu stisnem lice zate.

In jeseni suho listje šelesti,
ko v vetru breza zadrhti,
takrat se spomnim nate,
najin kamen v pesti stisnem zate.

In nekoč globoko v neba modrini,
daleč proč od sveta – nebeški daljini,
roko tvoji duši bom podala
in skupaj eno bova spet poslala.

Milena Sušnik Falle

V SVITU

Kakor čas,
piš vetra,
včasih razneži
pomladni svit,
ko ob petih zjutraj
stopim na vrt,
da začutim svoje
spremenjeno bivanje
v poslušanju
simfonije dežja,
regljanja žab
ob bližnjem potoku,
žvrgolenja ptic
na robu gozda,
in pozabim
na neprespano
noč.

Daleč nad vasjo
snopi meglic
odžeganega jutra,
obrisi svetlobe
silijo na plan,
to je vračanje
v krog zatečenih
stvari,
zgodnje križanje
ganljivosti
z enkratnostjo,
utih glasu noči,
omotična sila
mokrega dne,
osupla blaženost
v odtenkih upanja –
utrujenosti razklenjen obroč.

Alenka Trampuš

STEZICA MOJEGA ŽIVLJENJA

Sprašujem se,
kam vodiš me,
življenja mojega stezica.
Bo pot še strma, spolzka,
jo mar prekrila bo meglica?

Ovinkov ostrih, blagih,
oblakov temnih je bilo,
grmenja in dežja.
Bilo je tudi dni prelepih,
polnih sonca.

Za ovinkom zadnjim
pa želim, da si vsa lepa,
ravna, tja do konca.

Marija Krajnik

PAOLO SANTONINO – POT ČEZ LOKO

(Odlomek)

Kreneva na levo po klancu navzdol. Zagledam cerkvico, lepo, kot z ravnim narisano, in britof okoli, in res je vredna pogleda. Postojim, pomolim in počasi zavijem okoli hriba. Pot je mehko postлана z listjem in le ponekod ledena. Potem zagledam polno ovac, ki se pasejo okoli lepe hiše, v dolini pod menoj, in pomislim: To so jaslice, žive jaslice. Hotel sem že vprašati, če sta Jožef in Marija doma. Pa saj to je že mimo, tudi svečnica je že mimo! pomislim, ko stopi iz hiše gospodar in lepo po krščansko pozdravi. Oddahnem si, hvalabogu, na pravi poti sem. Malo posediva, malo pomožujeva. Oče bi vedeli, mi pravi, če je to tista stara pot, pa saj boste hitro v Hotavljah, tam imajo dobro gostilno, tudi ribe imajo, mi imamo pa samo ovce, bi hoteli katero?

Res, brž sva bila v Hotavljah, tam pa zagledam moža, potem šele cerkev, ki se je bila skrila za ovinek. Gledam cerkev, lepo urejeno, čisto ob potoku, kot bi jo bila voda prinesla. Ljudje so svoje hiše odnesli proč od potoka, a cerkev so pa kar tam pustili? rečem, pa leseni mož, ki stoji ob poti, ne odgovarja.

Posedeva za mizo. Dekle pride, postoji, naju gleda, potem vpraša: Od kod pa vidva? Božja odposlanca sva, rečem samozavestno, od presvetlega gospoda škofa kaprulankega, moje ime je Santonino, pisar pri omenjeni svetosti sem bil, zdaj moram preveriti, kaj se je od mojega zadnjega obiska tu spremenilo, večjega spremstva nimam, ker menda ni nobenih nevarnosti, to je moj vodnik Anžon. Lahko nama postrežete!

In kaj želita, gospoda?

Vse prinesite, kar imate!

Gleda me.

Od vsega, kar imate, prinesite nekaj! Ampak mora biti vsaj osem jedi! rečem. Prinesli so. Anžon je rekel, da gre za konje pogledat, in že ga ni bilo.

Ostal sem sam, samcat in počasi žulil ribe, ki mi niso šle v slast, in zele-njavo, ki je ne maram, in riž je bil pust in nobena jed, ki so mi jo prinesli na mizo, me ni ganila. Le vino se mi je sladkorumeno smehljalo in mi je bilo v tolažbo, in bolj ko sem pil, bolj so se mi vračali spomini in bolj žalosten sem

postajal, in glava mi je klonila na mizo ..., in že je bila pred mano družčina in slavili so me in mi nazdravljali in paži so nosili cele ponve ocvrtih postrvi in rakov, ki so plavali v masti, tem sem nazdravil s kuhanim vinom, pomešanim z žbicami in figami, in potem so prišli pitani kopuni, dušeni v lastnem soku, poleg njih kosi mladega medveda v poprovi omaki. Družbi na čast popijem čašo zlate rebule in nazdravim, prinesejo riž z mandljevo kremo in v vinu kuhane žive rake in postrvi in zraven cvrtje. Počasi uživam, od vsakega nekaj, kosti mečem pod mizo, mislim, da je konec, ko se pred mano pojavi še jagodna krema, polita s smetano in posuta s sladkorjem. Ne morem se ji upreti ... Spet dvignem čašo in nazdravim, družčina ploska, vidim, da so se ustavile prav pred menoj tiste tolste prepelice, in že sežem po eno, ko ... oj, oj, zagledam poleg sebe žlahtno gospo Omelijo, ki naslanja svojo belo laket name in mi ponuja pečeno hruško, z drugo pa čašo mladega vina ... v trenutku sem bil buden, ampak čisto zmeden, sploh nisem vedel, kje sem, ali na gradu Birkštajn, kjer končujemo post na vigilijo pred svetim Matejem, ali ... ? Komaj sem našel iz tistih hodnikov. Konjev pa nikjer, Anžona tudi ne.

Zagledam ga pri sosedu. Sedi pred kmečko hišo in pije sadjevec, zraven pa prigrizuje suho klobaso in črn kruh. Njegova velikost, reče, samo malo sem si šel dušo privezat, njegov praded, pokaže na mladeniča, iz Oslice je bil doma, ne boste verjeli, skupaj sva na fronti Lahe tolkla, saj veste, leta 1918. In Anžon je bil dobre volje in je pel: General Kadorna škripula rezina ...

Severovzhodna Slovenija

Hočko Pohorje, 17. september 2009

Selektorja: Marica Škorjanec in Marjan Pungartnik

Sodelujoči avtorji

Olga Antič, Križevci pri Ljutomeru
Zvone Batista, Malečnik
Ivanka Klopčič Casar, Murska Sobota
Katica Dajčar, Maribor
Maja Dolinar, Gradec
Ljubica Dolinšek, Maribor
Terezija Golob, Hajdina
Zdenka Golub, Podlehnik
Ivana Hauser, Radlje ob Dravi
Erna Hölzl, Maribor
Berta Čobal Javornik, Pernica
Mirko Jaušovec, Ptuj
Erika Kotnik, Ptuj
Mirko Kotnik, Ptuj
Jana Hartman Krajnc, Maribor
Tilka Gider Kreft, Murska Sobota
Štefka Lang, Pesnica
Metka Lampret, Rače
Tanja Lasbaher, Selnica ob Dravi
Inge Vogrin - Mlakar, Maribor
Tilka Kren - Obrán, Maribor
Marijana Ovčariček, Kamnica
Zmaga Palir, Maribor
Stanislava Pernišek, Brežice
Janko Potočnik, Slovenska Bistrica
Ana Marija Pušnik, Maribor
Marta Režonja, Črenšovci
Antonija Senica, Maribor

Ivanka Simonič, Maribor
Matilda Simonič, Ptuj
Lučka Skale, Poljčane
Tatjana Srebrnič, Orehova vas
Ana Šmarčan, Maribor
Mira Ribič - Turičnik, Maribor
Bernarda Uršič, Maribor
Cvetka Vidmar, Maribor
Majda Senica Vujanovič, Maribor
Katarina Zadavec, Sladki vrh
Elizabeta Žel, Pesnica pri Mariboru

IZSTOPAJO KRATKE ZGODBE

Avtorji so za natečaj prispevali kratke zgodbe ali odlomke iz daljših besedil, pretežno lirske pesmi s pogosto refleksivnimi elementi, ki jih narekujejo bogata življenjska spoznanja, in dve lutkovni igrici. Večini pripovednih tekstov, zlasti kratkih zgodb, se pozna, da so nastajale s premislekom in prizadevanjem slediti zahtevam poetike, pesmi pa so razen redkih izjem prepuščene toku misli, čustvovanja, in toku besed, pri čemer razen redkih izjem prav dolžina verzifikacij pogosto zatre osnovno prvino ustvarjalnosti.

Nekaj besed o izbranih avtorjih:

Amanita verna *Ane-Marije Pušnik* je zgodba iz vsakdanjega življenja, ki je zasnovana kot lahkotno razmišljanje osamljene ženske med gobarjenjem, spomin na povsem navaden sprehod po gozdu v družbi moža. V norem preblisku se odloči in utrga strupeno mušnico, da bi se, prav po žensko, maščevala za zapravljen življenje, užaljena žena, ki je vse naredila za svojega moža, a jo je zapustil. Bistra, pametna, gospodinjsko razmišljujoča ženska ni ostala brez čustev in je pretresena nad svojim dejanjem, vendar se ne odloči za izpoved, marveč za koristno laž.

Veverička *Marička Cvetke Vidmar* je sodobna pravljica o živali, ki se je izgubila v trgovskem centru in pristala na kovinski konstrukciji visokega hodnika. Sledijo različne zabavne pustolovščine: srečanje s fantkom, ki ga babica vozi v samopostrežnem vozičku, zavetje v čevlju, ki ga hoče pomeriti izbirčna dama, skrivališče v žepu moške obleke v prodajalni s konfekcijo ... Pravljica temelji na nasprotju med porabniškimi strastmi in igrivim, prijaznim bitjem iz narave. Pripoved odlikuje ljubezniv, nežaljiv humor in življenjski optimizem.

V skopih kratkih verzih *Tatjane Srebrnič* se nizajo podobe, skoraj fotografski posnetki in občutja, ki jih zbuja kapljanje dežja, pitje čaja z medvedkom (alter ego), opazovanje cigančkov, ki se smejejo, ker bo za oblaki posijalo sonce. Z globljim pomenom izstopa zlasti pesem *Praznik*, *Oblaki* pa so skica deževnega dne z ekspresivno močjo.

Marica Škorjanec

Mira Ribič - Turičnik v zgodbi *Balada za Adelino* govori o odnosu dveh žensk, ki se odslikava v odnosu do istega moškega, in kot takšna je seveda zapletena. Stvar še zakomplicira notranji govor, ki ni protiutež zunanjemu govoru (ne slika njegovega kontrasta), temveč ga avtorica uporablja za informacijo o ozadju. Mislím, da temu notranji glas ni namenjen. Morda bi bilo pametno fokusirati zgodbo na en problem, ne morda na tekmo med protagonistkama za očetovo pozornost, ampak to neposredno povezati s tekmo za enega moškega. Zorni kot je postavljen v položaj Dore, kar tudi opravičuje notranji govor.

Potopisi niso več preprosto naštevanje turističnih atrakcij, kar dobro ve tudi *Ivanka Klopič Casar*, avtorica proze *Barantanje*. Dober opis, dobra psihologija, zelo lepo izražen konflikt. Morda bi predlagal, da se izpustita zadnja dva odstavka, ker ne dodajata zgodbi nič bistvenega.

Jožica Hladin v pesmi *Čarobni napoj* zamenja žanr: v prvi kitici vzvišeno govori o vinu (domnevam), v drugi kitici pa se spremeni v socialno. Morda bi bilo prav, če bi jo razdelila na dve pesmi, ki bi se med seboj dopolnjevali po kontrastu. V pesmi *Zakaj* ne bi šla uporabljati kopičenje kot osnovni pesniški postopek. Zdi se mi, da je konec segel nekoliko čez pesem in bi moralo tisto »vse« dobiti konkretizacijo. Konci pesmi morajo biti prav tako močni kot začetki.

Tema kratke zgodbe *Zamrznjeno Metke Lampret* je boj ženske za identiteto – materinstvo. Junakinja (ki nima imena) nevrotično lepi koščke svojega jaza okrog negotovega materinstva, kar se kaže v funkcionalni rabi notranjega glasu nasproti zunanjemu. Tu je dobro uporabljen. K temu pripomore še sicer tvegana prvoosebna pripoved in, kar je zelo dobro, dosledno izveden zorni kot. Karakter glavne osebe je oster, histeričen, čeprav bi lahko tudi tu napravila razlikovanje – notranji pristen in morda prijaznejši, zunanji konvencionalen, narejen. Navsezadnje gre za konflikt v človeku, kjer se morajo razlike prav tako pokazati.

Marjan Pungartnik

IZBRANI AVTORJI

Jožica Hladin

ČAROBNI NAPOJ

Dvigujem čašo
dnevu naproti,
soncu v pozdrav,
žarek zabliska
v čarni posodi,
vrtim jo,
med prsti
božam
s pogledom
spogledljivko
spremljevalko
tolažnico
dodatek cvetenju
muzo umetnikom
čarovnico
varljive lepote.

V roki med prsti
jo še komaj držim,
čudno se zdi,
vidim mladost,
ki beži,
maha mi,
se vesela smeji,
pridi k meni, govori,
izpijem,
nikjer je več ni,
potr in grenak
od skrbi
utapljam žalost

na dno,
ostani, ji pravim, kjer si,
žilava je, se ne pusti,
ah, sedaj me to več ne skrbi.

ZAKAJ NE BI ŠLA

Zakaj ne bi šla
še enkrat na zmenek
z mestom tistega davnega maja
med zelenje opojnih
grmičkov španskega bezga
med klopce in potke
med študentske spomine
kjer se na skalnih stopnicah
sprehaja neka druga mladost.
Zakaj ne bi šla
na hrib sredi mesta
pocukat za brk generala
v kavarno na kavo z vami, častiti,
ah ne, saj tudi vas davno več ni,
šla bi na sprehod čez strehe,
pokukat čez kupole zvokov
zbrano molčečih cerkva
do samostanskega vrta,
poiskat svoj mir, se zahvalit za vse.

Tatjana Srebrnič

p r a z n i k

svečnik
ropota
z dvema

čajnima
svečkama

praznično
kosilo
valovi
na mizi

po njem
kozarec
škropljenega
vina

bomo
izginili
ali kaj
spremenili

praznik OF
grdi spomini
tistih
ki so ga
preživali

in njihova
lepa
borba
za nekaj

kar je
spremenilo
domovino
in njih

o b l a k i

veter
pred
seboj
tišči
oblake

na mojem
balkonu
leži
deževnica

v stanovanju
prestavljam
oblake
in jih

potiskam
čez rob
balkona

hrepenim
po svetlobi
in soncu
spomladi

b e s e d e

padajo
z jezika
na mizo
stol
tla

kot da
se odbijajo
od glav

neprizadeto
v prostor

meni
ki sem
jih izgovorila
pa puščajo
v glavi
igle
in nemoč

Ivanka Klopčič Casar

BARANTANJE (Odlomek)

»Cuanto?« se Bruno s smrtno resnostjo zagleda v prodajalko.

Oddahnem si. Osvojila ga je. Vedela sem. Dotik glinene oblosti je bil odločilen, roke so jasno izrazile željo po posedovanju. Barantanje bo le ovin-kasta pot do zanesljivega nakupa. Ponovi vprašanje o ceni, dekle odgovori, on odločno zamahuje z roko in reče proti meni:

»Toliko ji ne dam.«

Navede tretjino njene cene, kar pri dekletu izzove šobljenje in odkimavanje, vendar popusti za nekaj pesov. On vztraja pri svojem, še vedno držeč predmet pogajanja v rokah, ki niso več iztegnjene, pač pa so ga pritisnile na prsi in se zmedle, ko je dekle seglo po njem, ga odvzelo in vrnilo na prejšnje mesto. Vaza je ponovno postala brezimen, varstvu črnlask zaupan predmet.

»Ultimo precio, zadnja cena,« zine Bruno odločno in za nekaj pesov poviša prejšnjo ponudbo. Vse tri ženske zaslutimo strast, ki ga priganja k nakupu.

»Jo zares nameravaš kupiti?« vprašam kar se da ravnodušno.

»Da, vendar po ceni, ki jo bom jaz določil.«

»Popusti in plačaj, spustila je do polovice prvotne cene,« me mineva potrpljenje.

»Čakaj, ni se še prav začelo,« odgovarja, navede vsoto, dekle nikalno zaniha z glavo. Pet španskih besed pozna, a barantal bo, kot bi jih vedel sto, se čudim in sprašujem, kaj namerava. Barantati, to že, vendar doklej? Tačas se po veliki chillanski tržnici potika za tri avtobuse turistov, a ne verjamem, da je v barantanju kdo enak Brunu.

»Zadnja cena, moja zadnja cena je dvajset pesov,« pribije in navrže, »odlična cena, vaza ni iz srebra, le iz keramike.«

»Odlična keramika,« stoka dekle, spogledujoč se z drugo temnolasko, dokler obe ne bušita v smeh. Visoki gringo, ki vztraja pri svojem, jima je popestril sejemski dolgčas.

»Popusti, prenizko držiš,« se postavim na stran prodajalk.

»Ne popustim,« zamomlja in izvleče denarnico.

Plačal bo, končno, si oddahnem, on pa vzame kovanec, ga držeč med palcem in kazalcem, kakor duhovnik hostijo, dvigne v zrak in v angleščini, ki je dekleti ne razumeta nič bolj kot slovenščino, začne prepričevati, naj metanje kovanca odloči o ceni. Pomaga si z mimiko obraza, gibi prstov, višino glasu. Dekleti dojameta, kaj predlaga, se zvijata od smeha, mečeta nazaj črna čopa las, menjaje odkimavata, prikimavata in mi namigujeta, naj navijam zanju. Iztegneta tri prste na eni in enega na drugi roki in s smejoči se lici zamahujeta proti meni. Posnemam ju, iztegnem tri prste na desni dlani, na levi le palec. Tri ženske smo zaveznice zoper moškega, navijale bomo, naj novčič pade na tisto stran, ki bo v prid dekletoma.

»Če bo cifra zgoraj, velja moja cena, če bo grb, simbol tvoje dežele, tvoja *pais*,« najde nekje ustrezno besedo, »bo po tvoje,« dopove Bruno dekletu, dvigne roko kar se da visoko in odlepi kazalec od palca.

Štirje pari oči in za njimi več drugih, ki jih je pritegnilo živahno pogajanje, je pripetih na padajoči novčič. Vaza s pumo v ročaju je pozabljena, pridružena množici spominkov. Novec prereže zrak, oči mu sledijo od zgoraj do tal, potem se razočarane dvignejo. Zakotalil se je pod leseno oporo stojnice, ni dosegljiv z roko, ni mogoče videti, kaj je zgoraj. Pomočnica prodajalke ima pri roki bambusovo palico, skloni se do tal in toliko časa beza, da ga s smetmi vred spravi na svetlo, pobere in pomoli Brunu.

V nemem soglasju čakamo ponovitev obreda. Bruno se hoče izkazati kot kavalir, novec z elegantnim gibom ponudi tekmici, ki ga, kakor je prej videla njega, dvigne, počaka, da naraste napetost, vzdihne »Dios mio«, bog

z menoj, in izpusti. Tokrat novčič pristane v poševni legi ob leseni nogi stojnice, dekleta ga z nezadovoljnim obrazom pobere in izroči Brunu. Na vrhu je bila številka, izguba zanjo, torej se mora met ponoviti. Preden nadaljuje igro, se metalcu zdi primerno očistiti usodni novčič. S papirnatim robcem ga zdrigne in preveri lesk, dekletu tačas zijalom razlagata, za kaj gre.

»Bruno, dovolj je cirkusa, plačaj ali pusti,« moledujem, ker mi gruča gledalcev, domačinov, vzbuja tesnobo. A kovanec je spet v iztegnjeni roki, več kot dva metra od tal, že pada, se kotali, ustavi, obleži. Vsi se sklonijo, najgloblje tekmeča, Bruno reče »cifra«, dekleta vzdihne »numero«, dvigne novc in ga kaže okrog stoječim. Širok nasmech prekriva privlačni temni obraz, njena roka voljno seže v desnico, ki jo ponuja tekmeč, in mu vrne novčič. Bruno odšteje vsoto na njeno dlan in za povrh doda tekmovalni novc. Dekletove roke primejo vazo, ki jo je pomočnica dvignila s stojnice, in jo posadijo v pripravljeno moško naročje.

Jajčasta lepota s pikčasto pumo v ročaju se s prijetno težo umesti med moške dlani. Gringo jo je kupil prepoceni, a igra je bila poštena, so soglasni domačini.

Zapuščava sejmski prostor in se po pusti ulici vračava v hotel.

»Lubenica!« se spomnim pozabljenega plodu. V hipu se obrneva in napotiva nazaj. Temno zelena buča čaka pod napuščem. Ob stojnici je le eno dekleta, pomočnica, ki ve, po kaj sva prišla. Na hrbtih čutiva njeno posmihanje, ko se sklanjava, polagava vazo v moj nahrbtnik in nameščava lubenico na Brunovo ramo. Smeh gre za nama, ko se oddaljujeva. Za hip naju vidim z dekletovimi očmi: smešna gringosa s poceni dobljeno vazo in velikansko lubenico.

»Škoda, da dekletu nisva povabila na pojedino,« obžalujem, ko se po hodniku cenenega hotela bližava naši sobi.

»Ne moreta zapustiti stojnice, zavrnilo bi vabilo,« odgovarja nosač, in medtem ko jaz trkam na vrata, snema zeleno velikanko z ramen.

Prijatelji, ki se jim ni ljubilo na semenj, mačkasti od spanja, izbuljijo oči, ko zagledajo lubenico. Zanima jih bolj kot vaza, ki jo pazljivo postavim na mizo, opozarjajoč, naj jo gledajo le od daleč. Naravnam jo tako, da so pumine oči v ročaju obrnjene v sredo sobe. Želim, da bi v glini utelešena

žival z nami delila slast drugačnega, mirnejšega obreda. Razkosamo lubenico, razstavimo rdečo sočnost po brisači, jo nosimo v usta in lovimo rdeči sok, vmes pa, med ubesedovanjem in prisluškovanjem zgodbi, ki sva jo pri našalca pravkar prinesla s sejma, pogledujemo h kulturnemu predmetu.

Metka Lampret

ZAMRZNJENO

»Morala bi na kak ženski klepet, tak sproščen bla bla,« rečem in si lakiram nohte.

»Mhm,« reče in me pogleda.

Zakaj za vraga me gleda, kot da sem spet zrela za terapijo?

»Imaš kaj proti?«

»Veš da ne,« reče, »h komu pa?«

»Že h komu. K prijateljici. Misliš, da nimam prijateljic, kaj? Da ne morem imeti prijateljic?«

»Nič ne mislim,« reče in vztrajno drgne dno brezvezne ponve.

Ponev se sveti. Na mizi nek priročnik o psihologiji. Odprt. Pismo, prispe-
lo dopoldan, pismo z žigom centra za oploditev z biomedicinsko pomočjo,
moj bog, kako dramatično slovesen in dolg naslov, je izginilo z mize. Pospra-
vljeno. Pri nas je vse na svojem mestu.

Tako je, nič ne misliš, si mislim in odprem omaro. Moja omara ni pospra-
vljena, polna je cunjic.

Zbiralka sem. Zbiralka stvari in sanj.

Spet sem sanjala o aja tutaja, kot pravim samo sama sebi. In kot vedno
sem ostala s praznim naročjem, otrok v sanjah je izginil. Prazno, prazno.
Patetiko zaprem v omaro.

Jana me bo vesela, nisem je videla, odkar je rodila. Že drugič rodila. Kar
mimogrede rodila. Moj šopek je bil tako bahaški, da je kar kričal. *Zavidam
ti, zavidam ti, kakšna krivica.*

Jana se zna pretvarjati.

»Vem, da mi privoščiš,« je vse, kar je rekla, ko me je poklicala.

Si predstavljam, kaj bi rekle moje sodelavke v zbornici, kako bi se one
obnašale, ko bi spet rodile. Kakšna idealna priložnost, da izpustijo malo zlo-

be iz svojih posušenih riti. A vi pa še kar čakate, še nič otrok? Da ne bo prepozno. Saj veste, biološka ura, ta tiktaka. Koze frustrirane!

Nalašč jih dražim.

»Oh, pozabila sem, nimate časa. Otroci pomenijo odrekanje, kajne? Midva si lahko privoščiva, sva brez otrok,« rečem in se režim.

»Kislo grozdje, lisica in ...« iztisne Žare. Ignoriram ga. Večino časa ga ignoriram.

Ali pa: »Kdo neki bi rodil otroke v tak svet? Neodgovorno!« In se pokažem z novo obleko, se baham s potovanjem in razvajanjem v kakšnem wellnesu.

Kar naj mi zavidajo, matrone.

Z Jano sva si bili tako, ti meni, jaz tebi. Skrivnost za skrivnost. Potem jaz magisterij in to ušivo službo na šoli bogu za hrbtnom, na šoli z enim samim primerkom moškega spola, in ta je moj Žare, in ona z diplomo in z otroki in nič službe.

»Pa ima čas, Jana? Dva otroka ima, ima čas za prijateljstvo?«

Pa prav Žare bi o prijateljstvu. Samo znanca ima, bežne znanca, ki se gredo moško tovarištvu, košarko in pivo, a prav on mi bo nakladal!

Dobro se poznavata z Jano, veva, kaj misliva, vsaj jaz vem, kaj misli Jana. Me imamo intuicijo, me imamo čustva in bližino. In Jana je mama, mame tolažijo.

Res sem potrebna ženskega klepeta ali izpovedi ali molka.

»Izguba časa, če mene vprašaš,« reče Žare, »polno torbo kontrolk imaš, če se ne motim.«

On mi bo pravil. Sita sem navodil, sita sem kontrole in pokroviteljsko privzdignjenih obrvi.

Zdaj sem zdrava. Še nikoli nisem bila tako zdrava. Glasovi so utihnili. Papa, bajbaj. Epizoda končana, bi rekel moj šrink.

»Okoliščine vam niso naklonjene,« bi rekel, »ampak glede na vaše napredovanje pri premagovanju stresnih impulzov, glede na dobre učinke zaviralcev prevzema, in ker presinaptični nevroni dosegajo distalne konce aksona, koncentracija neurotransmiterjev v sinapsah narašča.«

Hvala, moj rešitelj, zelo mi je odleglo in vse sem razumela, doktor. Zdaj imam lahko otroke. Tretji poskus, doktor. Zadnji poskus. Psiha stabilna. Uspeh biomedicine, psihiatrije in mojih angelov. Žare je stranski igralec, Žare je statist. Jaz posoda njegovega imena.

Takrat, v pretekliku, v pravljicnih časih, je govoril tisto zguljeno, kaj

hoče moški; o drevesu, knjigi, potomcu. Zvenelo je preprosto, takrat.

Jana je tako nekomplicirana.

»Ne filozofiraj,« reče in se reži.

Videti je vesela, res je videti vesela, da me vidi. Vedela sem, pri Jani se čas ustavi, in sva spet deklici s punčkami, nosiva prve pete in mejkap in si bereva pisma in ona mi pokaže stran 37, ki jo moram nujno prebrati. Taka scena, ej, punca, za crknit.

»Se spomniš?« reče in vidim, kako lezeva skozi okno, ona spi pri meni in jaz pri njej, če kdo slučajno vpraša, in jaz nosim njeno najboljšo majico, tisto pregrešno drago z našitkom, nobena nima take, in Jana niti ne trzne, ko mi en kreten nanjo zlije refošk. Še govorim ne z Andrejem, ki me osvaja, ker je všeč Jani. To je prijateljica, ki moji mami priseže, da sem še nedolžna, in ne trene z očmi.

»Kaj vendar mislite, gospa Lubej, ona ne bi nikoli, dokler ne maturira in ne pred diplomo, prisežem, gospa Lubej, bi ja vedela, ko je moja prijateljica.«

»No, samo da kaj ne prineseta,« je rekla moja mama, ki je gospa Lubej, in nisva vedeli, ali misli na aids ali na dojenčke.

Jana je videti utrujena.

»Pa kdo bi rekel, da si dvakrat mama, ej, stara,« se ji dobrikam.

»Ne mislim še nehat, vsaj še dva,« reče in se reži. Malo preveč se reži.

Kačice v meni so se prebudile in pikajo v trebuhu. Spet se je zavozlalo, zvočniki so na on v moji glavi. Kratek stik, madona, a jaz si pa ne zaslužim? K vragu, a jaz naj se pa mučim na tem ušivem svetu? Zakaj pa zame ni tako preprosto?

»Naj si te ogledam,« rečem in ji dam Judežev poljub. Čutim, kako me gleda. Ne me tako gledat, Jana, ne ti, Jana, si mislim.

Na glas pa rečem:

»Mogoče skineš še kak kilogramček, pa bo.«

»Vem,« reče Jana, »vem. Strije so skoraj že forbaj, samo še tele klobasice tu, pa bom spet v formi.«

Mala že sedi. Danes je sitna, zobki.

»Oprosti, nisem pospravila.«

Pa kaj! Revija, notranji dizajn ali kaj, le preveč cunj in stekleničk in pisane plastike.

»Pazi, Timi, to teto boli. Ne, Timi, ne!« kriči Jana.

Mala pošast se dela Francoza in me krepko udarja s plastičnim kladivom.

Umaknem nekaj cunj in sedem. Sadna kašica na mojih hlačah. Uničene.

»Vse, kar je prav, pa malo bi lahko pazila, te so od McMare.«

»Kaos, oprost! Timi, daj mir tetici. Saj boš videla, ko boš imela svoje. Če jih boš imela. Žare pravi, da jih nočeš.«

Njen pogled me secira.

»Drugače je vse v redu, kaj, stara, saj je samo psiha, kaj? Mi boš enkrat povedala, kako je tam, a boš zamerila, če rečem v norišnici? Tablete jemlješ? Upam, da jemlješ tablete.«

»Ne, gospa, ne jemljem tablet,« bi rekla. »Ne ujemajo se s hormoni, gospa srečnica. Vprašaj me, vprašaj izvedenko, Jana.«

Prerivajo se, packe, kričijo, packe. Nič ne bom rekla, še nedolžnih reči ne. Na primer:

»Nujno bi se morala ostriči, Jana, mislim, in si hkrati prezračiti glavo. Ravnotežje, rekli so, ravnotežje, zelo pomembno, uravnati sokove, izprati strupe. Ali pa, pazi to: Ti tudi Brut, ti tudi Jana?« To bi bilo močno, to bi lahko rekla. Lahko bi rekla tudi čisto preprosto.

»Jana,« bi rekla, »v sebi imam zarodek. Najprej so ga zamrznili, tako to gre, in zdaj je ena pikica, ki se mora ogreti. Strah me je, razumeš, to ni za nežne dušice, za take, ki se sesujejo. Bili so trije, zamrznjenčki. Ljubko, kaj? Tako jim rečejo. Zamrznjenčki. Ta je zadnji. Res zadnji. Žare se ne gre več. Dobro zveni, zamrznjenček, kaj praviš?«

Tiho sem. Zmrznila sem.

Timi hoče v moje naročje. Pod nosom ima svečko. Diši po mehčalcu za perilo.

»Pazi,« rečem, »pazi, Timi! Tetica te lahko požre. Pojdi k mami! Pri meni ni varno.«

»Ne bodi smešna,« reče Jana, »daj, saj sva prijateljici. Ne kompliciraj!«

Vse v redu, stara. Vse v redu. Ne skrbi, prijateljici sva, od tod do večnosti.

Upam, da se smejem v pravem tonu. Da hodim v pravi hitrosti, ne prehitro, ne preveč negotovo, ne preveč vzravnano. Po standardih, po tabelah in sistemih. Ko te opazujejo, je važna govornica telesa. Da te uvrstijo in razvrstijo.

»Bom kar šla,« rečem. »Žare bo v skrbeh. Saj ga poznaš. Tako me ljubi, Jana, tako sem srečna, Jana.«

Vključim pravi ton, naravnam frekvenco, raztegnem ustnice in v pogled doziram pravo količino zadovoljstva. Se vidiva, stara, kmalu.

Najprej ključ, nato vrata. Počasi! Varnostni pas. Ne, nosečnice ga ne uporabljajo.

Utripaj, pikica, zaboga, utripaj, malo odmrznjeno upanje.

Ana-Marija Pušnik

AMANITA VERNA

(Odlomek)

Oh, kje je že to, je odganjala nadležni spomin in s palico odstranjevala listje, da bi pod njim odkrila kakšno gobo. Letos je bila sploh prvič v gozdu in res si je želela, da bi našla nekaj gob vsaj za juho. Saj jih ne potrebuje veliko. Dodala bo drobno narezan krompir in malo korenčka, da bo bolj gosta. In nepogrešljivi peteršilj, pa česen, na koncu še smetano. Njam, se je že oblizovala ob misli na odlično juho. Spustila se je po potki do potočka, ki se je leno plazil skozi gozd. Tam so običajno v tem času rasle okusne sirovke, ki jih je znala ločiti od strupene brezove sirovke. Še vedno je iz previdnosti odlomila rob klobuka, da se je pocedil oranžni mleček in je tisti del gobe pozelenel. Dober znak je bil to, garancija, da je goba užitna. Še korak naprej in zagledala je skupino okusnih sirovk, ki so jo nežno vabile, da jih utrگا. Dišale so po sadju, ko jih je previdno pobirala in polagala v prazno pleteno košaro.

Pa bo juha, se je veselila.

Okusne sirovke so plesale pred njo in z njimi se je vsilil spomin nanj. Kako rad je imel gobe, ko se je lahko zanesel, da jih ona zelo dobro pozna. Tudi sam je vnesel v svoj seznam znanih gob vsaj še tri vrste užitnih. Zaupal ji je. Ko sta bero prinesla domov, je vzela v roke zloženko s slikami gob, ob njih pa pojasnilo, za katero vrsto gobe gre. Sirovke je imel najraje in na to ni pozabila niti po tistem, ko jo je zapustil in odšel živeti z veliko mlajšo tekmico. Zaradi otrok sta ostala v prijateljskih odnosih. On ji je včasih prinesel kakšno sadje za otroke, ona pa mu je, če je imela srečo in našla veliko gob, običajno odstopila okusne sirovke. Tem je najbolj zaupal, razen seveda jurčkom in lisičkam. A jurčkov in lisičk je bilo v gozdovih vedno manj. Ali pa so jih že prej pobrali zgodnji gobarji.

Kazalo je, da gojita znosno prijateljstvo in da je prebolela razvezo in mu je

odpustila, da jo je zapustil. Zadnje čase pa je bila nekam slabo razpoložena. Zapravil ji je življenje, je tuhtala. Lahko njemu, on si je uredil novo življenje. Kaj pa ona? Skrbeti mora za njune otroke, se ubadati z nešteto problemi, tudi finančnimi. Gnev v njej je naraščal, ko je jesensko listje šumelo pod njenimi stopinjami.

Sem si to zaslužila?! je vrelo v njej. A nisem lepo skrbela zanj in za otroke? Ali nisem bila skrbna in varčna gospodinja? Dovolila sem mu, da je hodil s prijatelji na nogometne tekme in na ribolov. Želje sem mu brala iz oči, on pa se speča s frkljo, pol mlajšo od sebe. In enostavno odide, otroci pa ostanejo moja skrb!

Iz grenkih misli jo je predramila lepotica na visokem vitkem kocenu. V vsej svoji lepoti jo je vabila z belo-rumenim klobučkom. Pod njim se je bohotil obroček z volančki. Lepotica je enostavno ni pustila mimo.

»Poberi me, utrgaj me,« je velela.

Kot začarana je nekaj trenutkov stala pred gobo in začela tiho mrmrati:
Amanita verna, amanita verna ... bela mušnica.

Stresla se je ob nori misli, ki jo je v trenutku uročila. Sklonila se je in z robcem prijela belo mušnico. Previdno jo je položila na papir v košari, da ni prišla v stik z drugimi gobami. Nič več ni iskala gob, palico je vrgla na kup dračja in stekla skozi gozd do avtomobila ter pohitela domov.

Nestrpno je odklepala vrata stanovanja in takoj planila k telefonu. Zavrtila je znano telefonsko številko, ob kateri so jo vselej obhajala čustva nemira. Zajela je sapo, globoko vdihnila, počakala trenutek, ko je moški glas rekel svoj *halo*, je zažgolela v telefon:

»Živijo! Gobe imam zate. Sirovke.«

»A ti si? Ja, fajn. Kdaj jih lahko pridem iskat?« je vprašal.

»Kmalu, le očistila in blanširala jih bom.«

»Čez pol ure,« je navdušeno dejal.

Nadela si je gumijaste rokavice, na časopisni papir položila sirovke in jih na hitro očistila. Roka se ji je tresla, ko je z nekaj potezami odstranila gozdno zemljo z bele mušnice. Očiščene gobe je vsula v kipečo vodo, pustila, da so malo prevrele ter jih pustila v cedilki pod tekočo hladno vodo. Že je pozvonilo pri vratih, ko je gobe spravljala v plastično posodo. Po njegovem formalnem pozdravu in izrečeni zahvali mu je v roke potisnila posodo z gobami. Gledala je za njim, kako je zadovoljno stekel po stopnicah. Novo čustvo zadoščenja se je razlivalo po njej.

Rekel je, da jih bo pojedel še danes. Naj mu teknejo! Koliko ur življenja mu še ostane? Strup deluje šele, ko pride v kri, to pa je lahko po sedmih do osemindvajsetih urah.

Zvečer ni mogla zaspati. Ko je le uspela zadremati, se je nenehno prebujala vsa potna in kar naprej pogledovala na uro. Minilo je že več kot petnajst ur, odkar mu je dala gobe. Pred očmi so ji plesali časopisni članki o groznem deliriju, ki ga preživljajo zastrupljeni z belo mušnico. Le redke lahko ohranijo pri življenju. Vest je trkala na njeno dušo. Vedno močnejše.

Vsa neprespana je zgodaj zjutraj s tresočo se roko zavrtela njegovo telefonsko številko in z velikim strahom čakala, ali se bo sploh še oglasil.

»Ja?« je zaslišala znani nejevoljni in zaspani glas.

Misli so ji divje poskakovale: *Torej strup še ne deluje. Ja, saj še ni minilo osemindvajset ur. Lahko ga še opozorim, da gre kar v bolnišnico ali pokliče rešilca. Morda bi ga pa kar sama odpeljala na urgenco? Boj z minutami se pričinja!*

»Halo, prosim,« jo je opomnil glas iz slušalke.

»Jaaaaz seeem,« je jecljala.

»Kaj je, da me kličeš tako zgodaj?« je ponergal na drugem koncu žice.

»Gobe ...« je zajecjljala.

»Kaj je z njimi?

»Si jih pojedel?« je končno spravila iz zadržanega grla.

Zadrževala je dih in v mislih so se ji spet prikazovale grozote smrti zaradi bele mušnice. Kako naj mu pove, da ga je zastrepila? Kako vendar? Njega, svojega edinega moškega, ki ga je še vedno ljubila bolj kot sebe? Najraje bi se takoj vrgla skozi okno na cesto in končala tragedijo, ki jo je zakuhala.

»Pa jih tudi ne bom,« je prišel odgovor kot iz podzemlja.

»Aaaaaa...?« je bilo slišati njen osupli glas. Obenem ji je odleglo, napestost je popustila.

»Doma sem se spotaknil na zadnji stopnici in si zvil gleženj, gobe pa so se razsule vse do pritličja. Škoda, res mi je žal zanje.«

»Aha,« je vzdihnila z vidnim olajšanjem.

»Zakaj me sploh to sprašuješ?«

Zajela je sapo. *Zdaj mu pa moram povedati vso resnico. Ali pa ne. Ne! Nikoli ne sme izvedeti!*

»Ponoči sem na internetu našla nov recept za pripravo sirovk. Morda bi te zanimal ...«

»Ja, pošlji mi ga po mejlu,« je še dejal, »za drugič,« in odložil slušalko.

Mira Ribič - Turičnik

BALADA ZA ADELINO

(Odlomek)

Dora se je že velikokrat spraševala, kako se je lahko tako običajni družini, kot je bila njihova, zgodil otrok, kakršen je bila Adela. Drobní, modrooki škrtat s črnimi kodri je že od prvega dne uročil vse okoli sebe. Ne, zagotovo ni bila kot drugi otroci.

Dori je bilo ob njenem rojstvu nekaj čez dve leti, vendar se spominja ur, ki jih je prebila ob sestriini posteljici, spremljala vsak njen gib, jok in nasmeh. Adela nikoli ni jokala, ker bi bila lačna ali neprevita. Jokala je samo, če ni dobila dovolj pozornosti, potem je v hipu utihnila in Dora je očarano gledala drobne solze, ki so se na dolgih črnih trepalnicah bleščale kakor diamanti. Izmed vseh, ki so se trudili okoli Adele, pa nihče ni bil bolj deležen njene pozornosti kot oče. Predvsem nanj je usmerila svoje želje in zahteve in le on je bil vreden njenih najlepših nasmehov, mokrih poljubov in prvih besed.

Iz preprostega železničarja, nevajenega razkazovanja čustev, je Adela naredila, tako je rekel mamin brat – blebetajočega tepca. Plazil se je po vseh štirih, ploskal, skakal, ji utrujen po nočni izmeni igral na orglice, samo da ga je nagradila z zvonkim smehom in objemom. Sprehajal se je z njo po vasi – kar takrat drugi očetje še niso počeli – in vpíjal vase občudujoče besede, namenjene otroku. Dokler ... dokler ni stara Lesjačka obstala ob vozičku, sklenila roki in zakrakala: Kristušek, saj je cela Uršula!

Dora je šele mnogo kasneje slišala zgodbo o Grajnarjevi Uršuli, vendar ne doma, čeprav je bila očetova prababica. Skrivnostnost, ki je spremljala ponovno obujeno usodo vaške lepotice, Dori ni dala miru. Skrivaj in potrpežljivo je po vasi zbirala drobce pričevanj in v zameno oplela in prekopala kar nekaj vrto ter znosila iz trgovine lepo število vrečk z nakupi. Le s težavo je spoznavala vsaj približno resnično zgodbo, brez pravljičnih dodatkov, kot so lebdenje nad jezerom, ki ga v vasi nikoli ni bilo, delanje toče, zavdajanje ljudem in živini ... Ker so pripovedovalci skozi desetletja dajali domišljiji prosto pot, se je mnogo resničnih podatkov povsem izgubilo, je ugotavljala Dora.

Bilo naj bi med hudo gospodarsko krizo nekje med letoma osemnajstotriinsedemdeset in tisočdevetsto, ko je kmet Grajnar v meglenem jesenskem

jutru na odmaknjeni jasi naletel na še vedno tleče ognjišče. Zabentil je čez Cigane, s čevljem poteptal žerjavico in skoraj stopil na umazani sveženj cunj. Z grozo je ugotovil, da je vanj zavito komaj še živo dete. Grajnarji so deklico, ki je po čudežu preživela, vzeli za svojo. Zrasla je v dekle, ki je neprikrito kazala dediščino svojega plemena. Zaradi divje in ponosne lepote je bilo pretočenih v vasi mnogo solz in izzvanih veliko pretepev. Ljudje so govorili, da bi stari Grajnar naredil sebi in vasi velikansko uslugo, če bi se jasi tistega nesrečnega jutra na daleč izognil. Le takrat, ko je Uršula zapela, so bile pozabljene vse zamere. Njen globoki glas, strasten in hkrati otožen, je v ljudeh prižgal neko čudno hrepenenje po neznanem, oddaljenem, in tisti hip so bili pripravljeni Uršuli prav vse oprostiti.

»Le o čem tako globoko razmišljaš?«

Dora se je zdrznila in pogledala sestro: »O Uršuli ... veš, tisti.«

»Vem, kdo je bila Uršula,« je rekla Adela. »Čeprav ste skušali to pred mano prikriti ... še danes ne vem, zakaj.«

Nekaj časa sta obe molčali.

»Ali sploh kdo ve, kaj se je zgodilo z Uršulo?« je vprašala Adela.

»Poročila naj bi se, imela kup otrok ...«

»In nobeden ni bil podoben možu, revežu, za katerim so se vaški otročaji drli: Pleši, medo!« je dodala Adela.

Zasmejali sta se.

»Baje je skoraj vsako jesen ... v času, ko naj bi jo Grajnar našel ... za mesec ali dva izginila, ne da bi kdo vedel, kam in kdaj se bo vrnila,« je rekla Dora. »Dokler je ni bilo več nazaj ... tako vsaj pravijo.«

»Kri torej vendarle ni voda, a ne?« se je zarežala Adela.

Še kako prav ima, je pomislila Dora. Tudi Adela je izginila ... dvajset let nihče ni vedel ničesar o njej ... nobenega pisma ali klica, kot bi je nikoli ne bilo. Prva leta po njenem odhodu, ko jo v vasi sicer ni nihče pogrešal ... ja, prav oddahnili so si ... so krožile govorice, da si je spremenila ime in poje v večjem mestu, da je našla bogatega moža, da je zašla v slabo družbo ..., hudo mi je, ampak temu sem še najbolj verjela. Medtem je umrla mama, oče se je še bolj zaprl vase in kmalu po upokojitvi je hkrati s svojo železničarsko uniformo odložil še zadnji kanček volje do življenja. Preprosto usahnil je.

Življenje pa je teklo dalje in morda mi je bilo lažje tudi zato, ker nikoli nisem imela velikih pričakovanj, nobenih posebnih talentov in sem bila zadovoljna z delom v vrtcu, z domačo hišo, vrtom, hojo v hribe in najljubšim

opravilom – branjem. Saj ne rečem ... včasih se mi stoži po družini, otrocih ... pri petinštiridesetih o njih nima več smisla sanjati ... o čem drugem pa mor- da še lahko ... kdo ve.

»Ti, kje pa skrivaš svojega moškega?« je z nasmehom vprašala Adela.

»Kako ... skrivam?« se je zdrznila Dora, kot bi bila zasačena pri nespo- dobnih mislih.

»Ja ... če ti ne uporabljaš moškega brivnika in vodice za po britju, ki ju imaš v kopalnici ... potem ...« Adeli so se poredno zaiskrile oči.

Dora je brez besed vstala in stopila do grede z rožami. Glas se ji je tresel, ko je rekla: »Odkar si prvič prišla domov ... po tolikih letih ... si pobesnela, če sem te karkoli vprašala ... pa bi rada razumela ... rada bi vedela, kaj se je dogajalo s teboj ves tisti čas. Saj se vendar ne da kar tako izbrisati dvajset let nekega življenja. Tudi jaz naj bi bila del tega življenja ... hudiča! S kakšno pravico mi lahko ti postavljaš vprašanja?!«

Adela je porogljivo gledala sestro, vstala in se naslonila na brezo. Po- tem sta molče zrlji čez pokošene travnike, kot bi nič ne smelo zmotiti tega prijaznega poletnega popoldneva. V Dori pa je vrelo. Zakaj je sploh začela prihajati, se je vprašala. Nekega večera je privršala ... nenajavljeno ... kakor elementarna nesreča. V moje utečeno življenje je prinesla samo zmedo, čez dan, dva spet izginila, za njo pa so ostajali kupi razbite posode, lasje v umi- valniku, čiki v lončkih z rožami ... in neodgovorjena vprašanja. Saj nisem železniška postaja, da kar tako prihaja in odhaja! Kako si me upa kar koli spraševati! Niti besede pa o mami ali očetu – še posebej ne o njem!

»Torej bi rada vedela?« je končno rekla Adela. »Prav! Poglej me! Dobro me poglej! Se ti zdi, da mi je bilo lepo tistih dvajset let? To so bila zavržena, ne izgubljena leta. Izgubljenih se lahko spominjaš, zavrženih ne, draga moja! Kje naj začnem? Ja ... šestnajst let mi je bilo takrat in ponosna sem bila na primerjavo z Uršulo. Bila sem lepa, divja ... saj vem, v vasi je bil zaradi mene cel kažin, niti malo se nisem izneverila svoji ... kako že ... praprababici. Toda razlog, zaradi katerega sem odšla, ni bila ciganska kri, Dora. Takrat sem ti skušala nekaj povedati, pa me nisi poslušala. Bila si zaljubljena, slepa in gluha!« Adela si je položila roke na prsi, kot bi ji zmanjkovalo zraka. Ko se je umirila, je nadaljevala: »Kmalu zatem sem spoznala italijanskega tovor- njakarja Carla, ni važno, kje. Vzel me je s seboj in z njim sem prepotovala pol sveta ... bilo je noro in bila sem srečna. Ko sva se vrnila v Italijo, se je izkazalo, da ima lepi Carlo doma ženo in kup olivnopolnih otrok. Toda bil je prijazen in me je spoznal s Paoiom. Vem, lahko bi se vrnila domov ... pa je

za Paoiom prišel Franco, ki me je slišal peti. Obljubljal mi je ... oh, kaj vse! Pristala sem v zanikrnem neapeljskem baru in zdelo se mi je, da sem zvezda, ko so pohotni starci, nepomembni mafijozi in zvodniki vpili: Vai, vai, Adellina! Alla salute, bella! Adellina, bravo, bravissimo! Jaz pa sem zaman čakala impresarija, ki bi me popeljal med prave zvezde.«

Dora jo je skušala prekiniti, oči je imela polne solz.

»Ne, zdaj boš izvedela vse, sorella mia. Morda pa prav to potrebujem! Priznam, da se mnogih podrobnosti niti ne spominjam več ..., kako le ... prišle so droge ... zanje sem potrebovala dodatni zaslužek ... nižje ni mogoče pasti! Takrat sem klicala očeta na železnico, ne zato, da ga pozdravim ... da dobim denar. In izvedela, da je umrl!«

Adela je začela hlipati. Glavo je stisnila med mršava ramena in zajokala tako obupano, kot je Dora še ni slišala. Pretresena jo je objela in jo tešila kot otroka.

»Je že dobro, ne joči, Adela! Tu je tvoj dom ... lahko se vrneš domov ... boš videla, vse bo še dobro!« Odmaknila jo je od sebe in zagledala nekaj, za kar je bila prepričana, da ne bo nikoli več videla. Majhne, bleščeče diamante na sestrih trepalnicah. Ko se je zbrala, si je Adela obrisala solze in se žalostno nasmehnila:

»Hvala za to ... vendar sama veš, da se ne bi obneslo. Saj zdaj mi ni hudega. Imam stanovanje, delo in ... svoje življenje, kot ga imaš ti. V sobo bom šla, utrujena sem.«

Dora je gledala za njo in končno tudi sama zajokala.

Prvi mrak je že legel na vrt, ko se je Dora odpravila proti hiši. Na dvorišču je zagledala avto, ki ga ni pričakovala. Še ne. Saj je rekel, da se vrne šele naslednji teden, je pomislila. Kje je? Je srečal Adelo? Po tolikih letih se verjetno niti ne spomnita drug drugega. Bi bila Adela presenečena, da sta s Petrom obudila staro ljubezen? Dora je stopila k vratom in zaslišala govorjenje. Obstala je.

»Skoraj te nisem spoznal ... kaj počneš tukaj?« je zaslišala Petra.

»Če si pozabil, sem tukaj doma ... kaj bi pa ti rad?«

Doro je zmrazilo ob Adelinem glasu.

»No, veš, z Doro poskušava znova ... jaz sem ločen, ona je sama ... torej...«

»Ti si torej. Pa si ji povedal?« je zarezalo Adelino vprašanje.

»Kaj naj bi ji povedal?« Dora je slišala negotovost v Petrovem glasu.

»Res je preteklo že nekaj časa, toliko pa spet ne, da se ne bi spomnil, kako

si ... kako si ...« Dora je položila roke na prsi, saj je bila prepričana, da ji bo srce drugače ušlo, tako je divjalo. Potem je Peter porogljivo rekel:

»Sama si prosila za to ... eden več ali manj, sicer pa sem bil takrat pijan!«

Dora je zaslišala žvenket razbitega porcelana in Adelin besni glas:

»Toliko pa spet ne, porko dio, da bi pozabil, kdo sem! In sama naj bi prosila, praviš? Pri vseh, ki so se metali za mano, sem si želela izgubiti nedolžnost ravno s sestrinim fantom?!«

»Ti pa nedolžna, ne me zajebavat!« je porogljivo zasikal Peter.

»Kljub vsemu mi je ime Adela in ne Uršula. Ja, res si bil pijan, da tega nisi vedel. In danes pravijo temu posilstvo, baraba! Izgini!«

»O tem pač ne boš odločala ti ... ti, ko so vsi vedeli ...«

Takrat je vstopila Dora. Tišina, ki je nastala, je bila tako gosta, da bi jo bilo mogoče oblikovati v kar koli. Peter je hotel nekaj reči, pa ga je Dora z roko ustavila. Sama sebi se je čudila, ko je z obvladanim glasom rekla:

»Saj imaš samo brivnik tu, a ne?«

Brez besed se je obrnil in odšel.

V ponedeljek se je čez opoldan razbesnela nevihta kot že dolgo ne. Dora je prišla iz službe povsem premočena. Odložila je nakupljeno in se odpravila v kopalnico, da se čim prej znebi mokre obleke. Brisačo si je ovila okrog mokrih las in stopila k ogledalu. Takrat šele je zagledala z živordečo šminko nespretno narisano veliko srce s črkama A in D. Kot živa rana je bilo. Dora je za dolg trenutek strmela vanjo in se ni prav nič čudila bolečini, ki jo je prav zares čutila. Naslonila se je na vrata kopalnice. Ni ji bilo treba hoditi v podstrešno sobo. Vedela je, da je Adela odšla. In da je ne bo več nazaj. Zdaj je bilo odgovorjeno na vsa vprašanja.

Zunaj je nevihta udarjala še zadnje akorde in potem izzvenela v tišino.

Cvetka Vidmar

VEVERIČKA MARIČKA

Sobotni vrvež v nakupovalnem centru. Nekakšen vikend družinski obred. Staro in mlado je hitelo po dolgih hodnikih. Eni praznih rok, drugi z vrečkami in nakupovalnimi vozički.

Primestna betonska džungla, Meka nakupovalcev, polna butikov, trgovin, kavarn, slaščičarn in drugih lokalov, je bila tega dne vendarle nekoliko drugačna. Zaradi drobcenega bitja, rdečkasto-rjave puhaste kepice, ki je prestrašeno čepela na vrhu kovinske konstrukcije visokega hodnika. Veve-rica. Gladila se je po dolgih, občutljivih brkih, ki so jo tokrat pustili na cedi-lu. Njen beli trebuh se je zilil z barvo stropa. Nemirno je stresala z ušesnimi čopki in dolgim, košatim repom.

Glasba iz zvočnika je preglasila njen oster »tjuk, tjuk, tjuk ...«

Klic na pomoč. Nihče je ni slišal. Njena družina je bila nekaj sto metrov proč, v lepem in prostranem parku, bogatem z iglavci. Še sama ni vedela kako, ampak kar nenadoma se je znašla sredi tega vrveža. Presneti brki! Krivi so bili, da se je izgubila. O tem ni bilo dvoma. Kot tudi ne, da je treba dol, dol s te visoke konstrukcije.

Premerila je razdaljo do balonov, ki so viseli nekje tam spodaj. Skočila je. Z repom je lovila ravnotežje in pristala točno na balonu. Ostri kremplji so se zarili vanj.

»Bum, hop, bum, hop ...«

Skakala je z balona na balon. Pokali so, dokler jih je bilo kaj.

»Po meni je!« je pomislila, zamižala in se pripravila na trd pristanek.

»Babi, babi, poglej! Z neba je padel krtek!« je navdušeno zakričal fantek s sedeža v nakupovalnem vozičku.

»Preveč čeških risank gledaš, Žan! Krtek je samo v tvoji domišljiji!«

Babica je pomenljivo pogledala dedka, ki je potiskal voziček in zmajeval z glavo. Medtem ko je veverica lovila sapo med špecerijo, si je dedek obrisal očala.

»Rozika, tu med salamami je res nekaj kosmatega!«

»Oh, Feliks, same norosti ti gredo po glavi ali pa bi moral spet k okuli-stu?! Kosmata klobasa, ha, ha ... ta je pa dobra!«

Pogledala je sočno, pravkar kupljeno salamo. Prav nič kosmata ni bila.

Mali Žan se je vrtel v sedežu in se sklanjal v voziček. Še preden mu je kar koli uspelo, jo je veverica jadrno ucvrla čez hodnik v prodajalno s čevlji. Smuknila je v čevelj na polici in se potuhnila.

Dama srednjih let je z neskončnim pomerjanjem salonarjev spravljala v obup prodajalko:

»Še rjave bi pomerila, prosim! Ne, ne ... pretrdi so. Imate morda še kak-

šne v semišu? A da ne? Ne morem verjeti! Ne, teh pa nočem, nič kaj modni niso ...»

In tako dalje in tako naprej, dokler ni zagledala tam na polici še enih čevljev:

»Še te bom pomerila. Na pogled so tako prožni in lahki!«

Stegnila je roko z dolgimi umetnimi nohti. Rdeča barva le-teh se je ujemala z njeno obleko in nakitom. Bila je kot pobegla bikova tarča. Prijela je čevelj in ga presenečeno spustila na tla.

»Neverjetno, kako je težak! Kaj takega pa še ne!« se je pridušala.

Ko je čevelj dobil še dva para nog, je bila mera polna. Ženska je vrešče stekla ven. Prodajalka je stala kot vkopana, čevelj pa je s podplatom navzgor tekal sem ter tja po prodajalni.

»Ne vem ... sanjam ali pa me je žensče pahnilo v norost?« je mrmrala in poklicala varnostnika.

Seveda ga veverica ni čakala. Čevlja se je rešila s trkom v zid in smuknila v naslednji prostor, v butik z oblačili. Potuhnila se je ob veliki lutki z moško obleko. Skrila se je v hlačnico, temno in zadušljivo. Oster vonj po tkanini ji ni prijel. Skozi razporek je zlezla naravnost v žep.

Gospod urejenega videza je krožil okrog lutke:

»Kaj praviš, Olgica, bi bila ta obleka pravšnja zame?«

Dama ga je čemerno ošvrknila s pogledom:

»Dragi, ni slaba ... ampak ... ne vem, ne vem ... Koliko pa stane?«

Njegova roka je iskala etiketo. Za vratom, na gumbu, na rokavu – nič. Bila je v žepu. Poleg veverice. Segel je vanj, otipal nekaj toplega in mehkega ter izvlekel. Veverico seveda. Oba sta bila presenečena. Kosmatinka ga je ugriznila v prst, dedec pa je poskočil, kot bi ga kača pičila. Lutka je padla, veverica tudi, gospod je kričal, vsi ostali pa so se zabavali. Veverica je izkoristila kaos. Med labirintom pultov in polic je poiskala izhod.

Drevo. Neverjetno, našla je pravo, pravcato drevo. Zeleno in visoko. Spretno se je povzpela v zavetje bogate krošnje. Češarkov sicer ni pričakovala, kakšen sadež pa že. Listje je zašelestelo in razkrilo nekaj lepih, rdečih plodov. Razveselila se je in zagrizla.

»Brrrr, brrrrrrr ... neužitno. Pa saj to ni res! Še sadje ni več to, kar je bilo!«

Izpljunila je plastiko.

»Ampak ... saj vendar diši! Od kod potem ta vonj?«

Vonjala je sadje in zelišča. Sledila je dišavam in našla izvor. Smuknila je v skladovnico dišečih kock. Bila je v drogeriji, med zeliščnimi mili, skrbno zloženimi v piramido. Pravzaprav nič več, kajti mala kosmatinka je že povzročila rušilni efekt domin.

»Hop, hop,« je hitro preskočila na naslednji dišeči cilj. V naročje zajetne gospe, ki je ovohavala mehčalec za perilo.

»Pljusk, tresk, bum ...«

Mehčalec ji je poškrpil obraz z dvojnimi podbradkom, plastenka ji je padla iz rok in zalila njene velike podplate. Še preden je prišla do sape, jo je gosta, modra brozga spodnesla. Padla je vznak.

»Pomahajte, pomahajte,« je izustila v narečju.

Med občinstvom, ki se je nadvse zabavalo, je bila tudi deklica, katere mama je že predolgo izbirala parfum.

»Mami, mami! Čuj to foro! Telebnila je, pa se dere, naj ji pomahamo?! Prava smotka. Če niso že vsi nori v totem našem Maribori?!«

Seveda ni opazila male nagajivke, ki je, kot že nekajkrat, odbrzela naprej. V supermarket.

Končno nekaj obetavnega za njen prazni želodček. Že pri vhodu se je bohotila sočna zelenjava. Sadje je vabilo. Zadišala so jedrca vseh vrst: lešniki, mandeljni, pinjole, orehi, arašidi, pistacije ... Zakopala se je vanje, glodala, grizla, žvečila, se kotalila in neskončno uživala. Dokler ni bila sita do grla in še čez. Zaželela si je miru in počitka. Lična reklamna košarica, obložena s slamo in kokosovim orehom v njej, je bila pri roki. Udobno se je namestila, se pokrila s košatim repom in sladko zaspala. Nihče je ni opazil. Bila je le del reklamnega eksponata. Sanjala je o svojem parku in toplem gnezdu, o svoji družini. Prijetno ji je bilo.

Ko je odprla oči, se je zmedla: »Kaj je sedaj to? Od kdaj pa so orehi tako veliki? Mar sanjam?!«

Srepo je strmela v ogromen kokosov oreh, ki je ležal poleg nje. Počasi so se ji vračale slike tistega dne. Pogladila si je ušesna čopka in se pretegnila: »Doslej je bilo zabavno, pa naj bo tako še naprej!«

Gibko je skočila iz košare, novim dogodivščinam naproti. Kar nekaj vznemirjenja je povzročila med kupci, preden je našla izhod. Veliko zijal se je z

odprtimi usti obračalo za njo. Mar je to le spretna reklamna poteza? Trgovci se poslužujejo vsega mogočega, da bi pridobili kupce.

Ucvrla jo je mimo prepolne kavarne v slaščičarno. Skupina malčkov iz otroškega vrtca je bila na svoji prvi ekskurziji. Gnetli so se okrog hladilnika s sladoledom. Polni lepih vtisov so si na koncu zaželeli še ledene razvade. Vzgojiteljici sta uresničevali njihove želje:

»Za Urško jagodo, za Manco lešnik, za Urbana kokos, za Majo čokolado, za Jana jogurt z višnjo ...«

Toliko malih, ljubkih otročkov je bilo. In prav vsi so se veselili kepice sladoleda. Lizali so ga in vanj potiskali noske. Sladka vsebina se je topila, polzela med prsti po licih ter kapljala po majčkah, oblekicah in po tleh. Veverička je vse to prevzeta opazovala.

»Tudi jaz sem majhna in ljubka – vsaj tako pravijo ... Zakaj nimam svojega imena? Želim svoje ime!«

Bila je kot Kalimero. Majhna, nebogljena, z žalostjo v očeh. Nenadoma je razburjena skočila visoko v zrak. To je še nekajkrat ponovila.

»Krivica, to je krivica!«

Tišina. Široko razprte oči so strmele v en cilj – v veveričko. Večina otrok je še ni videla v živo. Mala Manca, ki je z dedkom pogosto zahajala v park krmit živalce, je pogumno stopila nekaj korakov naprej:

»Oj Marička, oj Marička ... saj tole tu je veverička!«

Od navdušenja sta obe zacepetali.

»Hura, našla sem svoje ime! Marička sem, Marička sem!«

Tako je veverička Marička dobila svoje ime. Še danes zabava ljudi v nakupovalnem centru. Morda jo boste srečali. Maskoto. Veveričko Maričko. Če je ne bo, je šla v bližnji park sporočit veselo novico. In zagotovo se vrne!

SOPOTNIKI

Olga Antič

VNUČKOV SMEH

Kot bi na grivi sončka jahal,
se z mlado mucko poigraval,
kot bi orehe razsipaval,
kot stresal bi srebrne zvončke,
odvijal pisane bombončke,
zavrtal v tla steklene hiške,
za rep povlekel male miške,
kot bi s cekini se igral,
iz nitk na stari sivi skrinji
za babico blazino tkal;

se z mesečino vzpel do lune,
zadel na goslih v zlate strune,
harmoniki raztegnil meh,
tako odmeva – vnučkov smeh!

Katica Dajčar

HVALNICA STVARNIKU

Na žitnem polju angel stoji,
v rokah skledo z žitom drži.
Golobe hrani, ki ga obletavajo,
da se žitnega zrnja nasitijo.

Angel v nebo gleda in Stvarnika hvali,
da na zemljo to bogastvo je dal,

da lakote ne bo nihče trpel,
zato je vso zemljo obogatel.

Žitno polje veter maje,
sonce greje, žito zori.
Stvarnik zemljo je požegnal
in na zemlji vse ljudi.

Erika Kotnik

PREPIH

Drobtine mojega vsakdana
melje prepih.

Odpiram.
Zaklepam.
Kukam skozi špranjo.

Hrepenenje preklopim
na nekaj želj.
Zmedenost zakrivam.

Pristavim za kavo.
Misli
prehitevajo korake.

BELINA POSTELJE

Koprneče
zazrem se
v njeno razkrito belino,
s strjeno bolečino,
kot bi se plazila
v tuje telo.

Zakopljem se
v belino postelje
in skušam
preslepiti
razdaljo
med nama.

Mirko Kotnik

SLEDI 1

Hotel
sem
da
veš
v senci
z vej
sonce
diši
prebira
nočne
sledi

SLEDI 2

Hotel
sem
da
veš
zgodaj
ob
zori
v tišini
so

bori
v svoj
te
vabijo
mir

SANJE

V pepelu
iskre
dogorijo
v srcu
trnje
sonce
skrito
brazda
polna
je
polen
predaleč
skrhan
korito.

Tilka Kren - Obran

UPANJE

Po utrujeni noči
se je rodil prijazen
nasmeh upanja.

*

Iz sivega dne
vzamem sivino
ogenj v peči.

*
Odrešitve čar
pod zmoto bolečine
modrost je skrita.

*
Dopustljivosti
v zamerah neskončnih
bo komaj dovolj.

*
Dobrota sončna
v temi se začuti
rast v svetlobo.

*
V zmedi dvoma
krize izbira pogum
za odločitev.

*
Vztrajno nositi
nositi, odpustiti
upanje nemo.

Štefka Lang

Nekaj se je premaknilo,
nekaj v tebi se je zlilo,
nova iskra je vzplamtela,
čudno pozno se je vnela.

Prisluškujoč temu zvoku
misli krožijo v loku,

zadiši v starem panju
kakor cvetje v kostanju.

Nekaj se je premaknilo,
nekaj novega zgodilo.

Janko Potočnik

PRIŠEL SEM PO SLOVO

Pred rojstni hram
prihajam spet, tvoj sin,
na ta jesensko zimski dan,
kjer nekoč sem se rodil.

Nikogar tu več ni,
kjer otroštva let sem preživel,
nikogar, ki bi pod streho me sprejel
in srce z dlanjo ogrel.

Le večerna zarja
ob zatonu sonca
odsev prižgane je luči
in pekoča solza iz oči.

Tu pod oboki krošenj
starih jablan te zapuščam
v spokoj noči in vseh
prihodnjih dni.

Ob slovesu rojstni hram
s solzo prag sem orosil.
V srcu in spominu
tvoj ostal bom sin.

Marta Režonja

TEMA

Zapeta
senca
valovi
nozdrvi
ječanje
kopita
beli
krokar

KRESNICA

Kriki
tišine
režejo
času
okove
spomina
krvaveče
rože

Antonija Senica

BELA PTICA

Iznenada je
priletela
bela ptica.
Krožila je in
krožila nad

mojo streho.
In čeprav sem
njene mladiče že
dolgo opazovala,
se morala slepiti
s prividi in lepimi
sanjami, so odleteli,
še preden so odrasli.
Ona pa je žarela kot mavrica
z božansko peno na krilih.
Napolnila je vse kote.
Sedli sva za mizo in jedli
iz istega krožnika.
Plesali sva in se veselili bog vedi
česa vsega.
Vzela sem godalo in z mano je
zapela pesem o mladosti.

Ana Šmarčan

POSPRAVLJAMO MORJE

Pospravljamo morje;
nebesnomodro na eno,
sivkasto na drugo stran.
Kamenje – nekaj v morje,
nekaj na obalo.
Kormorane –
pod vodo in na skalo.
Čoln – lep, nov, moder – v garažo,
star, plastičen, razčesnjen –
naj ostane.
Sol – pustimo jo za naslednje leto.
Kopalke! Hu!
Prihaja nova moda –

kaj bi z njimi?
Zgoraj brez, spodaj pa ...
Adijo!

Zvone Batista

IZGUBLJENA NOČ

Stisnjen zrak v vratnih pogonih je zasikal in štiridelna stena se je zaprla. Avtobus, ki je vozil na dvanajst kilometrov oddaljeno železniško postajo, se je premaknil. Zapeljal je po ozki vaški poti, se izogibal lužam in kdaj pa kdaj treščil v katero, da je voda pljusnila na vse strani.

Nina je s pogledom preletela tistih nekaj zasedenih sedežev. Našla ga je in nemo prisedla. Niki se ni niti ozrl. Molče je gledal pokrajino, ki je za avtobusom izginjala v zgodnjem večernem mraku.

»Niki,« je nežno dahnila in ga prijela za roko. »Niki, še je čas, da si premisliš.«

Molče jo je prijel za roko in ji jo odrinil.

»Jaz naj si premislim?« Osorno jo je pogledal. »Zaradi tebe odhajam. Že zdavnaj si mi obljubila, da boš s tem delom prenehala in se bova preselila v mesto. Vidim, nisi mislila resno. Za nos si me vlekla. Moram reči, da to obvladaš. Le kako sem se mogel zaljubiti v gostilniško pevko? Uročila si me in me zvlekla v rovte. Leta tečejo, jaz pa zmrzujem na pošgarskem motociklu. Vaškim mamkam nosim na tone reklam in včasih kako pismo. Diplomom sem obesil na klin, zdaj pa sesam prah po vaškem makadamu. Zakaj? Zaradi tebe. Da bi bil s teboj. In kaj najdem med pismi? Pismo, naslovljeno name. Vsebina: Vaša mala jo je dala Tonetu!«

»Niki, ne bodi tako ljubosumen. Nič ni res, prisežem. Ljudje so hudobni. Ljubim te,« ga je rotila.

»Ne izgovarjaj te plemenite besede, iz tvojih ust prihaja umazana. Sicer pa, saj je le beseda, ki jo neštetokrat ponavljaš v svojih popevkah, ne poznaš pa njenega pomena.« Pihal je od jeze.

»Niki, samo danes še imamo koncert, Pri lipi. Samo še danes bom pela, potem pa zapustim ansambel.«

»In Toneta?«

»Nič nimam z njim. Samo enkrat me je poljubil, prijateljsko.«

»Večkrat sta si tako izkazovala prijateljstvo, mar ne? Potem pa šla v sobo nad gostilno.« Ni vedel, ali naj se jezi ali naj uživa nad svojimi sadističnimi vprašanji. Ljubil jo je. Res jo je nekoč ljubil. Toda po opazkah, ki jih je slišal od drugih, je ostajal poleg nje le iz navade. Pa vendar. Zdaj, ko se je trdno odločil, se mu zdi, da zapušča nekaj nedokončanega, nekaj nedorečenega. *Kaj pa, če mala govori resnico? Prav. Toda morala bi me znati prepričati.*

»Niki, zadnjič te rotim, ostani, potem odpotujeva skupaj. Rada te imam, težko mi bo brez tebe.« Nini so oči zaplavale v solzah. To mu je dalo še večjega poleta.

»Seveda mi praviš zadnjič, ker nove priložnosti ne bo. Dovolj je bilo nekajkrat 'zadnjič'. Tudi zdaj ti ne verjamem.«

Zdaj je Nina vzrojila: »Prav, kakor želiš. Vedno sem ti bila zvesta, toda zdaj bom šla s prvim, ki bo hotel.«

»Tvoja volja,« je cinično odgovoril. »Prosta si, to me ne prizadene več.«

Avtobus je priropotal na železniško postajo. Z vlakom, ki je pravkar prišel, sta izmenjala nekaj potnikov, nato je odpeljal nazaj v vas. To je bila zadnja vožnja ta večer. Niki je brez slovesa odšel k blagajni, nato je sedel na vlak.

»Moral bi že odpeljati.« Nagnil se je skozi okno, tedaj je zaslišal iz zvočnika: »Cenjeni potniki, zaradi stavke železničarjev so odpovedani vsi odhodi in prihodi vlakov do osme ure zjutraj. Prosimo za razumevanje.«

»Sranje, še to.« Jezno je brcnil v vrata kupeja, da so se z zaletom razprla.

Kaj zdaj? Zadnji avtobus je odpeljal. Dvanajst kilometrov peš? Ni šans. Kam, k Nini, da se mi bo škodoželjno smejala? V čakalnici ni nikogar. Bifeja ta majhna železniška postaja ne premore. Novembrski večerni mraz že rahlo grizlja ušesa. Zaprl je okno in vrata ter se zleknil na oblazinjeno klop. Ob desetih se je sprehodil po peronu, da bi si pretegnil kosti.

»Halo, gospod!« Ozrl se je in nad napol odprtim oknom vagona uzrl skuštrano svetlolaso glavo. »Poslušate, kdaj pa odpelje ta vlak?«

Niki se je nasmehnil: »Zjutraj ob pol devetih.«

»Kako?«

»Lepo, po tirih.«

»Že, že,« je začudeno nadaljevala skuštranka. »A zakaj šele takrat?«

»Zato, ker so šli vsi železničarji spat.«

Še bolj je odprla okno. »A štrajkajo?«

Niki se je zafrkljivo obregnil: »Uganili ste, gospa.«

»Poslušite, mladi gospod, a bi mi dali tale kufer dol? Lačna sem k't morski p'ls.« Z roko je pokazala na polico za prtljago.

»Zakaj pa ne,« je dejal in se povzpел na vagon. Poiskal je kupe in vstopil.

»Dober večer,« je pozdravil.

»Dober večer, ime mi je Lola, tamle pa je kufer.«

»Niki,« je tiho odgovoril in ji stisnil ponujeno roko. Povlekel je kovček s prtljažnika in ga postavil na sedež.

»Hvala, zelo ste ljubeznivi,« je dahnila.

»A boste pomagali?« Popravila si je neugledno pričesko in mu ponudila sendvič.

»Ne, hvala, ni mi do hrane, sit sem vsega.«

»A je tudi vam ta štrajk zmešal štrene?« Govorila je s polnimi usti, drobtine so pršele iz njih. Jedla je z velikim tekom in hrano občasno poplaknila z vinom.

Kakih štirideset jih mora imeti, je ocenil in sedel na nasprotno klop.

Ponudila mu je steklenico. Kiselkasta pijača ga je nekoliko osvežila. Opa-
zoval jo je. *Ne vem, morda pa jih ima manj, a je slabo vzdrževana*. Ko je utišala
glasbo iz trebuha, je diskretno rignila in se opravičila.

»Od kod pa ste, mladenič?« Zatrepetala je z umetnimi trepalnicami in ga pogledala v oči.

»Od tukaj,« je kratko odgovoril.

»In kam potujete?«

»V mesto, v veliko mesto, kjer sem bil nekoč doma. Kot lastovka se vra-
čam v svoje gnezdo, tam nekje, kdo ve kje, v neki štali.« Opazil je, da se mu
je začel zapletati jezik.

»Te je punca zapustila, kaj?« je vprašala Lola.

Te je punca zapustila? mu je zvenelo v glavi.

»Kaj, zakaj? Ne, ne. Jaz sem njo zapustil.«

»Ah, Niki, nikar se ne jezi,« ga je tolažila. »Tudi mene je zapustila, zato
sem si poiskala službo daleč od doma, da je ne bi srečevala in bi mi bilo
potem hudo.«

Niki ni bil prepričan, da je slišal to, kar je rekla. Srknil je požirek. Prijetna
toplota se mu je širila po žilah.

»Počakaj malo. Kaj si prej rekla? Kdo te je zapustil? Dekle? Pa ti si ...«

»Da, da, kar povej. Lezbijka sem, toda ne skrbi, sem univerzalna. Vidiš,
oba sva žalostna, oba razočarana. Zakaj ženske lažje prenašamo bolečine?
Moški ste bolj občutljivi. Vedno potrebujete tolažbo in spodbude. Ne moški,

ženske smo močnejši spol. Nehajva zdaj stokati, glasba naju bo razvedrila.«

Prijetni zvoki iz prenosnega kasetofona so napolnili tesen prostor.

Lola mu je ponudila roko. »Pridi. V plesu bova pozabila na tegobe, ki naju mučijo. V takih trenutkih človek potrebuje prijateljevo ramo, na kateri se lahko zjoče.«

Vstal je in z desnico objel njeno mehko telo.

»Ti je všeč ta komad?« Stisnila se je k njemu. »Veš, to jaz pojem.«

Niki je prikimal. »Zelo dobro, zelo lepo. Jaz pa ne pojem. Mrzim petje. Ne, ne, mrzim pevke. Pokvarjene so.«

»No, no, kako pa govoriš? Vse nismo take,« mu je zašepetala in ga ugriznila v ušesno mečico.

Berta Čobal Javornik

TUNTEK IN NJEGOVA ZGODBA

(Odlomek)

Tuntek je bil pismen. Znal je brati in pisati. Nekoč je rad potegnil za meh, ki so mu ga faloti ukradli. V cerkev je zahajal bolj poredko. Vselej takrat, ko so ga ljudje v hiši ocedili, ga umili, ostrigli in oblekli. Bolj majave kot trdne vere je rad povedal, da ni lepo, če se na farškem plotu sušijo plenicе, in tudi ne, da so bogati zveličani, ker se za pokoj njihove kdaj tudi zlobne duše berejo in plačujejo maše. Tuntek je bil do boga in božje resnice večkrat kritičen in spotakljiv. Rad je stresal jezo na tiste, ki bi radi vsem svetnikom polizali prste, v duši pa so hudobni, umazani in grešni. In v ihti je marsikomu kaj zabrusil. Če bi ljudje res živeli tako, kot je živel in učil Kristus, na svetu ne bi bilo revežev in ne bogatašev. Vsem bi se lahko dobro godilo. In ker je na svetu toliko gorja in žalosti, je vrag ustvaril svet. Zato moramo prositi boga, da nas reši zemeljskih težav. Zakaj bi prosili boga za pomoč, če je bog ustvaril človeka po svoji podobi in brez božje volje ne pade list z drevesa niti las z glave? Taka razmišljanja so bila hudo pregrešna in bogokletna. In kdo je utegnil ob takšni pregrehi celo zakričati: »Izmoli kakšen Oče naš!« ... ali vzdihniti: »Bog pomagaj grešni duši!« Nič ni zalegla božja modrost, ki pravi: »Blagor ubogim na duhu, zakaj njih bo nebeško kraljestvo!«

In ker Tuntek ne hodi k spovedi, da bi se svojih grehov spovedal in po-

kesal, bo zagotovo pogubljen, so ugotavljale vaške obrekljivke, ki so imela na svoji glavi več masla, kot ga premore polica v trgovini.

V teh in takšnih razmišljanjih je naletel na sovražnike in somišljenike, na tiste, ki so se križali, da jih zli duh ne bi uročil, in na tiste, ki jim je bil Tuntek po tej plati v zabavo in smeh.

Da ga ima bog rad, še bolj pa Marija, je Tuntek prisegal. Sama Mati božja ga je rešila, je bil trdno prepričan. Ko je nekega dne v Galiciji na fronti pod šotorom utrujen zaspal, je zaslišal, da ga nekdo kliče. Urno je skočil na noge in takrat je treščilo. Cunje so letele po zraku, a šotora ni bilo nikjer. »Poklicala me je Marija,« je povedal. »Bil je njen glas, zato jo imam rad.«

Vojak pa je ostal živ! Kaj pravite, ljudje božji? Ali je Tuntek pri pameti ali čez les, je bilo težko oceniti. Gospodinjam se je znal prikupiti z merico nabranih gob ali šopki zelišč. Za izkupiček si je znal privoščiti kakšno moravo, boljše cigareto, kot sta bili ibar ali zeta.

Tuntek je rad ponoči kolovratil. In tako je tistega usodnega jutra, ko je z brvi v potok padel Hubner, bogat trgovec z lesom in sadjem, prvi izvedel za novico dneva. Štorkljaje skozi vas je vsakemu povedal, da goljufa Hubnerja ni več. In pogreb bo, kot ga še ni bilo in se za bogataša spodobi. In je znal vsem povedati, da je bila trgovčeva žena ob moževi smrti le toliko prizadeta, da ne bi svet govoril, kako žena ne žaluje in da je moževa nenadna smrt ni prizadela. In tako je Tuntek izvedel, da bodo prišli iz mesta grobarji in s črnim blagom odeli stene, da bodo stekleno kočijo vlekli okrašeni črni konji, črno oblečeni moški, taki s čudnimi klobuki in suknjiči z bleščecimi gumbi, pa spremljali pokojnika na pokopališče. Dosti bo maš in zvonjenja po vseh okoliških cerkvah in malo bo žalosti, več radovednosti in zanimanja, češ, kakšen je pogreb vaškega bogataša. In bil je pogreb bogataša in ga tudi nikoli več ne bo.

Ker pač ni dosti bogatašev. Zato pa več revežev. Umril je goljuf, skopuh in brezsrčnež. Mrtev je in smrt je pravična, ugotavlja Tuntek in se sprašuje, kdaj bo njega pobralo in bo enak vsem, ki jih obišče smrt. Kakšen bo pogreb vaškega reveža, gmajnarja, poštenjaka? Kdo ga bo rešil iz vic ali v nebesih zadolžil, da bo prosil boga za duše v peklu ali vicah? No, o milosti je Tuntek znal dosti povedati. Tudi sam je kakega vojaka pomilostil, če ni imel zapetih vseh gumbov na suknji ali je sovojaku izmaknil kak krajcar ali tolar.

Maja Dolinar

TONE SVETINA, DRUGAČEN

(Dnevniški zapis – odlomek)

Ves večer razmišljam o Hiralnici. Po eni strani jo imam v lepem spominu, vse do zadnjega leta pred 2. svetovno vojno, po drugi strani je dokaj morbidna. Kadar smo božičevali v Ljubljani, se je šlo k polnočnici v Hiralnico.

Stara mama je vsakokrat rekla:

»V kapeli je toplo in duhovnik ne vleče maše na dolgo in široko. Zato so bolj pobožne in verniki so lahko zares zbrani.«

Za božič 1939 sem smela iti tudi jaz k polnočnici. Takrat je stara mama rekla:

»Za Majo bo ravno prav. Ni preveč ljudi in samo zdravi smejo iti k maši. Tudi ni nevarnosti, da se od koga kaj naleze ... in toliko je toplo, da se ne more prehladiti. Nekaj božjega žegna ji ne bo škodovalo!«

Ker je Hiralnica samo dobrih pet minut hoje oddaljena od hiše moje stare mame, smo bili kaj hitro nazaj. Prvič sem doživela božič. Stara mama je narezala dobro orehovo potico, ki je pa jaz nisem jedla, ker sploh ne maram sladkih jedi. Potem je stara mama nalila v boljše skodelice pravi čaj, ki se mu reče ruski čaj. V vsako skodelico je kanila še nekaj kapljic ruma Jamaika. Ti dve dragocenosti skrbno hrani v kuhinjski kredenci prav na vrhu. Samo za božič po polnočnici se pije pravi čaj z Jamaika rumom.

Tisti morbidni spomin je povezan s koščkom groze. Že zgodaj sem vedela, da v Hiralnici živijo nune in stare ženske. Če katera umre, jo odpeljejo v mrtvašnico na koncu stavbe, z vhodom v Vidovdansko ulico, da bi ljudje prišli kropit. Tudi mrlički od drugod so ležali v svojih trugah v tej mrtvašnici.

Nekoč mi je teta Angela dejala:

»Jaz jih grem vedno kropit ... zdaj, ko si že večja, jih boš kropila tudi ti.«

Vse je šlo lepo, dokler ni neki mrlički imel odprte oči. To me je tako prestrašilo, da nisem mogla več kropit. Na tetino prigovarjanja sem šla kropit, če je truga bila zaprta. Bolj je bil zanimiv mrliški voz, ki je včasih že stal pred mrtvašnico. Kako sem ga občudovala, bil je resnično imponanten. Nad črno položčenimi kolesi se je dvigala visoka steklena skrinja, dimasto obarvana. Črno oblečeni možje so vanjo položili trugo, tudi črno, pobarvano z mnogimi okraski. Včasih je bila temno srebrna. Kočijaž, oblečen v svečano

črno oblačilo, je že sedel na kočijaški klopi. V mrliški voz sta bila vprežena črna konja, ki sta imela na vrhu glave visoke črne perjanice. Lepo je bilo gledati ta voz, še posebej oba konja s perjanicami. Ko je furgon krenil, sva šli s teto za njim vse do velike ceste, kjer je nekoliko pohitel. Imeti pogreb je že nekaj lepega! Kropitev, postanek ob mrliškem vozu in kratko spremstvo sva opravili kar spotoma, ko sva šli popoldan očistiti lučko na pokopališče. Teta Angela ima še vedno zelo rada svojega moža Žaneta, zato gre vsak dan na Žale urejati grob. Tudi na Žalah kropiva umrle, spotoma. Ko končava na grobu strica Žaneta razne opravke: pristriževa taht, prilijeva olje, zdragneva saje iz šip na laterni, izpuliva travico, ki je čez noč zrastle, zalijeva cvetje, in ko zmoliva nekaj očenašev za strica Žaneta in druge umrle sorodnike, greva še malo naokrog pogledat druge grobove. Vedno pa morava zelo paziti, da prideva pravočasno skozi glavni vhod, ker se proti večeru vhodna vrata zaklenejo.

Zdenka Golub

KRALJIČIN ZOBOBOL

(Odlomek)

IV. prizor

Ob udarni instrumentalni glasbi pride čarovnica, za njo pa dvorjani nesejo kotel, kuhalnico in posodo dodatkov za juho.

Med glasbo, ki jo le utišamo, čarovnica zapleše strašni ples. Vsi se je bojijo in se stisnejo v kot.

DVORJAN: Draga visokost, strašna čarovnica vseh čarovnij je tukaj!

ČAROVNICA: Ste me klicali? Kaj želite? Juho iz krastač? Juho večne mladosti iz zelja? Juho zdravja iz gnile repe? Samo recite!

KRALJ: Pozdravljena, prevzvišena čarovnica.

ČAROVNICA: Sem slišala, da mi ponujate dragulje, sem s njimi!

KRALJICA: Seveda, takoj jih dobiš! Toda najprej pomagaj naši kraljični edinki, ki joka in joka!

ČAROVNICA: Zakaj pa joka?

KRALJ: Boli jo zob!

ČAROVNICA: Nič lažjega, takoj se lotim juhice za zobobol. Sem postavite kotel, dajte mi kuhalnico.

Ukazuje dvorjanom, meša v kotlu in pleše čarovniški ples ob instrumentalni glasbi. Dvorjani ji strežejo in ji podajajo, kar želi.

ČAROVNICA: Podaj mi krastačo. Eno debelo kačo! Smrdljiv rep, veliko zeljno glavo, vedro umazane vode, suhega pajka, dva deževnika ...

Ko se prične iz lonca kaditi, se vsi ustrašijo in skrijejo pod stole. Hodi okrog in čara nad loncem.

KRALJ *(se prestrašeno približa)*: Ali bo kaj za mojo hčerko?

ČAROVNICA: Bo, bo, kar poduhaj in poskusi *(mu da kuhalnico, kralj se prime za nos in odskoči)*.

KRALJ: To naj bi pomagalo moji hčerki?! Draga žena, kaj naj storiva?

KRALJICA: Naj poskusi, morda ji pomaga, saj vidiš, kako najin otrok trpi.

KRALJICA *(se obrne k čarovnici)*: Daj naši kraljični malo svojega zvarka, in če ji bo pomagalo, so dragulji tvoji.

Čarovnica se prime okrog vratu in za ušesa, se nasmiha, češ kako lepa bo z dragulji. Vzame kuhalnico iz zvarka in jo nese kraljični.

ČAROVNICA: Draga kraljeva hči, odpri usta, sedaj pa zamiži in šteje do tri! *(Počaka, nato ji hitro vlije kuhalnico juhe v usta. Najprej globoka tišina, nato se zasliši strašen jok.)*

KRALJIČNA: Fej in fuj, gnusno, gnusno! Kaj ste mi dali? Joj prejoj, kako me boli zob!

KRALJ: Izgini, stara baba!

KRALJICA: Nič ne bo z mojimi dragulji. Dvorjan, odpelji čarovnico v ječo!

DVORJAN *(zgrabi čarovnico)*: Takoj, stara hudoba, pridi, da te zaprem v najtemnejšo ječo.

Dvorjan in dvorni norček se podita po sobani.

Jana Hartman Krajnc

OBISK

(Odlomek)

Odkar je Natalija vedela, kje živi mož, mu je lahko spet pisala, vendar redkeje, kajti Janez je smel dobivati pošto in kakšen paket le enkrat na mesec. Dobila je tudi dovoljenje, da ga gre obiskat. Odločila se je, da bo vzela s seboj hčerkici. Kako sta bili srečni, ko sta izvedeli, da bosta videli ateka! Kako sta se veselili, da se bosta spet peljali z vlakom!

Vstali so že ob štirih zjutraj. Punčk zgodnja ura ni motila. Polni sta bili veselega pričakovanja. Oblekli sta dolge volnene hlače, ki jima jih je zašil krojač, in v temi so se podale v spremstvu dedka Franca in tete Nade na železniško postajo. Vlak je bil kljub zgodnji nedeljski uri poln, da so na lesenih klopek komaj našle prostor. Peljale so se skozi temno noč proti jugu, in ko je bilo že svetlo jutro, so morale izstopiti na postaji Zidani Most. Hladno je bilo in zeblo jih je, ker so bile neprespane. Mama je hčerkama ponudila malico. Stiskale so se na postajni klopi in čakale na vlak za Ljubljano. Razvil se je lep sončen pomladanski dan. Zaspani sploh nista bili, ker ju je držala pokonci misel na srečanje z atekom. Veliko so se pogovarjale o njem in mami sta pripovedovali, kaj vse mu bosta povedali. Beba se je spomnila, da mu bo pokazala novi zobek, ki ji je rasel ves velik in močan med drobnimi mlečnimi zobmi. Jana pa je izjavila, da mu bo povedala pesmico, ki se jo je naučila iz Župančičeve knjižice Ciciban.

Tako jim je čas mineval, saj je vlak za Ljubljano peljal šele čez nekaj ur. Kar poskočili sta, ko sta ga zagledali. V Ljubljani so spet prestopile na gorenjski vlak in malo čez poldan so se pripeljale v Žirovnico, majhen kraj med visokimi gorami. Deklici sta prvič bili na Gorenjskem. Mogočni hribi so nanju naredili izreden vtis. Bili so slikoviti in pravljичno lepi. Jana bi kar plezala po skalah, razmetanih med travo, iz katere so kipeli kupčki rumenih trobentic. Za uživanje v naravi je bilo premalo časa.

Takoj so se odpravile v Kavčke, saj je bila pot do tja dolga. Prišle so še pre zgodaj. Obiski so bili šele ob dveh. Bilo je veliko obiskovalcev in vsi so čakali in postopali pred neko barako. Nato so se zvrstili v dolgo vrsto in čakali, da so se lahko prijaviли za obisk. Vrsta se je le počasi premikala naprej,

in ko je Natalija končno pri linici povedala, da so prišli na obisk k Janezu Hrastniku, so lahko sedle na nek hlod.

Kaznjenci so začeli prihajati v spremstvu miličnikov po strmem hribu gor proti njim in svojci so, brž ko so videli tistega, ki so ga prišli obiskat, pohiteli proti njemu in ga obstopili. Natalija in punčki so gledali tja, od koder so prihajali, a Janeza ni in ni bilo. Sestrici sta gledali barake, ki so bile postavljene druga pod drugo po celotni globeli. Ves čas so vse tri strmele tja dol, če se bo atek morda izza katere le prikazal. Čas je mineval, ljudje so se pogovarjali, deklici pa sta z mamico tavalii tam zgoraj blizu ceste. Natalija je hotela vprašati pri linici, kako to, da Hrastnika še ni, a ni bilo nikogar več tam. Zato je vprašala prvega miličnika. Zamomljaj je nekaj takega, kot da je pač treba čakati, če hočeš dočakati. Ura je tekla in se je bližala pol četrti. Nekateri so začeli že odhajati in Natalija je bila vsa razburjena, kajti njihov vlak je že imel odhod ob štirih. Tudi punčki sta bili nestrpni. Na travniku sta nabirali rožice, počepali sta in sitnarili. Natalija je še enkrat pohitela k linici, kjer je prijavila obisk. Tokrat je bil tam nek moški, ki je dvignil telefonsko slušalko in nekam poklical, nato pa se prijazno obrnil k zaskrbljeni ženi:

»Pozabili so ga obvestiti, da ste tu. Kmalu bo prišel.«

Obiski so bili že končani, zaporniki so se vrnili v svoje barake, svojci so odšli. Tedaj so Natalija, Beba in Jana zagledale ateka. Bil je v zaporniški obleki s čudno kapico na glavi in ob njem sta šla po strmini navzgor miličnika. Sestrici sta se zagnali po hribu proti njemu in mu skočili v objem. Nataliji so od ginjenosti privrele solze. Tudi ona se je z možem objela in nekaj časa so strmeli brez besed drug v drugega.

»Kako sta zrasli!« se je čudil atek. »In kako lepe kitke imata!«

Deklici sta se molče stiskali k njemu in pozabili sta na vse, kar sta mu hoteli povedati. Samo to sta govorili:

»Atek, kdaj prideš domov?«

Miličnika sta se obrnila, da nista pokazala, da je tudi njiju ganilo to snidenje. Odmaknila sta se bolj daleč, da se je lahko družina v miru pogovarjala. Čeprav je bilo obiskov že konec, ko je Janez šele prišel, so dovolili, da so ostali skupaj še eno uro.

Kakor je bilo snidenje veselo, je bilo slovo težko. Bil je že pozen popoldan, ko so se še zadnjič poljubili in si pomahali. Bog ve, za koliko časa. Janez

je odkoračil s svojima spremljevalcema po bregu in se še velikokrat ozrl, nato pa izginil med barakami.

Mirko Jaušovec

KRONOLOGIJA NEKE BOLEZNI

(Odlomek)

Dan, ko sem porabil zdravilne obliže, se je poklopil s prvim delovnim dnevom po praznikih, zato sem se odpravil v ambulanto. Prej sem tja poklical, da mi povejo, kdaj lahko pridem, da bom čim manj časa čakal, in rekel, da mi je zdravnica naročila, naj pridem na kontrolni pregled. Poleg tega, da je čakanje pred ordinacijo dolgočasno, je še en problem: parkiranje. Če parkiram v modri coni in plačam za eno uro, pa parkiram dlje, sem v prekršku. Če plačam za tri ure, pa čakam samo dve, izpadem butelj, če pa bi slučajno prišel takoj na vrsto, pa izpadem dvakratni butelj. Torej sem izbral drugo možnost: parkiram na varovanem parkingu trgovine, kjer moram samo nekaj kupiti, da dobim žeton, ki mi bo odprl rampo ob odhodu. Sam bi lahko imel problem z izborom, kaj kupiti, posebno, ker piva v času, ko jemljem tablete, ne smem uživati, zato pa žena ni nikoli v zadregi, ko mi reče: vzemi listek in piši!

»Vidiš, kako je vse enostavno, če prav planiraš,« si najbrž mislite, a ni. Najprej sem čakal skoraj tri ure. Potem sem dobil listek za laboratorij, kamor bom moral nositi v naslednjih dneh vzorec blata in dati kri, ter recept za obliže. To se pravi, mislil sem, da sem dobil v roke recept, ker ko sem v lekarni dal na pult zdravstveno izkaznico in napotnico za odvzem krvi, ta ni bil pravi. »Ah, oprostite, zamenjal sem listke,« sem dejal in izvlekel iz žepa drugi listek. Tisto je bila napotnica za oddajane vzorcev blata. Moral sem nazaj v ordinacijo po recept in upal, da medtem niso šli vsi k malici, kar bi mi vzelo še dodatne pol ure.

Končno sem dobil recept in zdravila in se odpravil v trgovino. Hitro sem nakupil tistih par stvari in se postavil v vrsto pred blagajno, kjer je bila najmanjša vrsta. Bil sem že čisto izmučen in ne vem, če bi se obdržal na nogah, če se ne bi naslanjal na voziček. Prišel sem na vrsto, a preden me je vzela

blagajničarka v obravnavo, je zamrmrala »oprostite, samo malo«, in odšla. Čez par sekund se je vrnila z velikim kartonom in ga dala kupcu pri sosednji blagajni, ki je z ženo prišel kupit enomesečno zalogo. Nato je izginila v drugi smeri. Tokrat je dalj časa ni bilo, a prišla je še z dvema kartonoma za iste kupce.

»Lepo, da ste tako ustrezljivi,« sem jo pohvalil. »A jaz se medtem še komaj držim na nogah.«

»Ah, niste nič rekli,« se je opravičila, in mi dala še žeton za rampo.

S kartico in žetonom sem poskusil priti iz ujetništva trgovine, pa ni šlo. Šel sem nazaj do blagajničarke, ki mi je dala še en žeton. Tudi ta je bil premalo, zato mi je poslala ven varnostnika. Ta je pogledal v avtomat in mi pojasnil, da sem krepko prekoračil predvideni čas za parkiranje. »Samo pri zdravniku sem bil,« sem priznal. Ko me je pogledal, je brez besed odprl avtomat in mi dal potrjeno kartico. Najbrž ima tudi kdo od njegovih izkušnje z našim zdravstvom.

Naslednji dan sem se zopet najavil v ambulanti. Tokrat sem želel dobiti samo napotnico za protibolečinsko specialistično ambulanto, saj sem hotel izkoristiti vse možnosti za zmanjšanje bolečin. Postopek za izdajo napotnice je preprost: medicinska sestra napiše napotnico, jo nese v ordinacijo podpisat, udari še štampljko in lahko greš. Zato tokrat nisem imel potrebe po nakupovanju, ampak sem parkiral kar pred stavbo, na mestu, ki je menda namenjeno parkiranju reševalnega vozila, a je prostora vsaj za štiri. Zakaj nisem bil v ambulanti obravnavan po postopku, ki sem ga opisal, ne vem, toda ko sem se po kakšni uri naveličal čakati, da me pokličejo, sem stopil noter, vprašujoče pogledal sestro, in ob 10.05 sem že dobil napotnico v roko. Na parkirišču pa sem dobil tudi listek, prilepljen na avto, da sem ob 10.03 parkiral na mestu, ki po uradnem odloku ni predvideno ... in tako dalje, in da sem dolžan plačati 80 evrov, dajo mi pa popust 50 %, če plačam v osmih dneh. Zdaj bi mi morali izmeriti tlak!

Najprej sem se napotil iskat protibolečinsko ambulanto, a je bilo toliko čakajočih, jaz pa že lačen, da sem ta obisk preložil. Vso pot domov sem premišljeval, kaj naj napravim s tistim listkom za kazen. Nazadnje sem sklenil, da bom tvegala. Grem na vse ali nič. Toliko kazenskih zadev je že zastaralo, tožilci ali sodniki založijo zadeve ... Zakaj se ne bi moglo to zgoditi tudi v mojem primeru? In če se moja bolezen poslabša in pride do najhujšega, pa na smrtni postelji ugotovim, da sem po nepotrebnem plačal tisto kazen? Do smrti si ne bi mogel oprostiti.

Protibolečinsko sem šel obiskat naslednji dan. Naročili so me čez pol meseca.

Kaj me bo tako dolgo bolelo?

Zmaga Palir

KAPLJICE

Pojavila se je kapljica, pravzaprav se jih je nekaj združilo. Na stopnišču velike hiše v pritličju je bil opažen madež. Lahko bi bil moker, masten, alkoholnen. Kdo ve? Ljudje, ki so ga opazili, so ga preučevali:

»Je voda, je olje?« jim ni bilo jasno.

Tipali so s prsti, ga vonjali, nekdo ga je celo okusil. Bil je nedoločljivega okusa. Prepirali so se, ali je madež bel, brezbarven, rahlo rumenkast ali prozoren. Enotni so si bili le o nečem: o tem, da obstaja. Iz dneva v dan jim je povzročal večje nejasnosti. Nikakor niso mogli opredeliti izvora.

Najpametnejši je ugotavljal:

»Kaj modrujete? Kapljica vode je, najbrž pušča streha.«

Vsul se je plaz iz množice:

»Kako streha, če je madež v pritličju? Luknja v strehi ne more biti, bi bilo mokro na vrhu, ne tu spodaj. V zadnjem času ni niti deževalo, niti snežilo, kapljice pa so spočele madež v prvem nadstropju. Gre torej za čudežne kaplje, ki lezejo po stopnišču navzgor. Skregano z logiko o gravitaciji.«

Domišljija je dobila krila:

»Kaj, če kakšna deklica toči solze razočaranja? Nekoč so se pojavile svete podobe na cvetnih lističih. Neko dekle je točilo lesene solze, kot drobni leseni okruški so polzeli po licih, ne da bi poškodovali oči. Iz kolena kipa Jezusa je tekla tekočina kot olje.«

Tudi za psa, ki teče po vodi, je bilo slišati.

Mnogi so ponoči oprezali, če gre za kakšen čudež, ki morda ob polni luni leze po stopnicah navzgor. Ničesar niso opazili. Le zjutraj je bil madež nadstropje višje, oni spodaj pa je izginil. Ne samo to, celo vedno večji je postal. Dogovorili so se, da postavijo stražo, komisijo v sestavi dveh pametnih mož v hiši, ki naj vso noč oprezata, kdaj in kam se bo madež pomaknil. V slabi svetlobi luči na hodniku sploh nista opazila, da se madež manjša in

izginja. Jutro je prineslo velik madež v najvišjem nadstropju.

»Ni kaj, v hiši se dogajajo nerazložljivi pojavi,« so soglašali.

Najpametnejši je razbil dvome:

»Kaj se trudite, vsa ta brezpredmetna dežurstva in podobne neumnosti. Sam sem na lastne oči videl drobno kapljico, kako se je vzpenjala po stopnicah navzgor. Pogosto ji je zdrsnilo in padla je nazaj. Pri tem se je oznojila, zato je bil madež zjutraj še večji. Na pomoč ji je prišla še četica drugih kapljic, vedno več se jih je zbiralo in pri vzpenjanju so si vzajemno pomagale. Njihova vztrajnost je bila neomajna. Ure in ure so se trudile, za seboj brisale sledi in se spreminjale v novi madež, skoraj že v lužo.«

Ljudje so se med seboj spogledovali, nihče ni rekel niti besedice. Počasi so se razšli. Varno so se zaklepali v svoja bivališča. Razmišljali so o pomoči alternativnega vseveda, ki bi jim pomagal razvozlati ta nerešljivi skrivnostni pojav, za katerega še niso slišali.

Le gospa iz najvišjega nadstropja ni sodelovala pri ugibanju. S svojo malo čivavo v naročju je neslišno vstopila v svoje stanovanje.

Majda Senica Vujanovič

PRIJATELJICI

Mina in Nina vselej posedata pod istim drevesom. Breza spomladi ozele. Svetlozeleni smaragdni listi se bleščijo v pramenih svetlobe. Lahno čebljata, ptice žvrgole na vejah.

V jeseni se senca krošnje daljša, temni. Njuni koraki postajajo iz leta v leto počasnejši. Poslušata šelestenje orumenelega listja, si razodevata tajne. Drevo ju sprejema, poslušava, dišavi.

Mina modruje: Takole zunaj pod nebom bi želela dočakati poslednje minute. To je najlepše. Tudi stara mama je tako govorila. Takšno smrt si zares želim. Nenadno, hitro.

Kaj o smrti govoriš? To je vendar še daleč.

Ne, Nina, nikoli se ne ve. Želim biti spravljena z njo.

Kako, Mina?

To je moja skrivnost. Želim jo priklicati, ko bo čas.

Mina, ali ni smrt z nama tudi tukaj, sedaj?

Gotovo naju že od rojstva spremlja. Nevidna je, Nina, a vseprisotna. Ne sprejemamo je vsi enako.

Je smrt tudi božanstvo?

Seveda. Božanstvo nad božanstvi. Vse zgladi, izravnava, vrača zemlji, vesolju. Spremstvo se ji priklanja.

Mina, je ta gospodarica prijazna?

Nadvse. Čista je kot najina bela breza. Čutiš, da sva pravkar odkrili najino novo prijateljico? Ah, ja. To je najstrožja učiteljica vsega človeštva. A je zelo blaga, usmiljena. Pravična do vsakogar. Za mnoge je tolažnica, rešiteljica.

Zakaj pa se je potem bojimo, jo odganjamo?

Trpe predvsem tisti, ki je ne sprejemajo. Niso spravljene z njo. Že davno smo se ločili od ostalih živih bitij, ki samodejno poiščejo počitek. Saj vendar počasi vsi neprestano umiramo. Vse je poslednjič. Noben trenutek se ne povrne, nobeno dejanje, beseda, gib. A vse se vtisne, nekam skrije, ostane v lesu, kamnu, zemlji, zraku. Valovi, se vrača, opominja. Dokler se ne sčisti od onesnaženosti.

Tako si sporočata najgloblje lahkotneje, svetleje. Strah in bojazen se odmikata.

Le za peščico let še živiva, morda za nekaj lončkov čaja, za prgišče odmrlih listov. Spoštuj gospodarico, nikoli ne veš.

Nina, si želiš dolgega življenja? je radovedna Mina.

Veš, bojim se svojega mlahavega telesa, okorelih korakov, otopelih čutil, počasnega krčenja.

Ne boj se, dolgo živeti je lepo. Starost in mladost sta sestri. Nikoli se ne razideta. Še si mladostna, polna lepote duha. Ljubiš rastje, vonjaš grude prsti, čutiš dih vsake cvetice. Najine gube na licu so le tople sončne stopinje, so brazde sapic, so kapljice rose na vrtnici. Najin pogled v daljavo je modrost boginje ljubezni. Telo postaja lahno, sanjavo, blago. Smrt naju sprejme s smehljajem. Le zaspali bova, zasanjali.

Mina in Nina vpijata opoj večera ob zvezdah na nebu, ki močneje zažarijo.

Ivanka Simonič

DVOM

Razkošno oktobrsko popoldne. Sedim na vrtu in telo vpija jesenske sončne žarke. Kot bi hotela vsrkati čim več toplote. Zapiha veter in prinese vonj po zreli jurki. Gledam gredico z bujnim cvetjem. V tisočerih odtenkih se bohotijo dalije. Spominjam se trenutkov, ko se z Martinom igra Majdica in pozneje Tinka. Obe so mikali pisani cvetovi in metulji na njih.

»Kaj delaš, mama?« vpraša Tinka, ki se je ravnokar vrnila iz službe.

»Občudujem dalije in razmišljam.«

Tinka stopi do gredice in si natrga nekaj rož za v vazo.

»Ali veš, da so vse zrasle iz ene same dalije, ki mi jo je pred petdesetimi leti podarila mama, ko smo se preselili iz Tezna,« rečem.

»Vem, velikokrat si mi povedala,« reče Tinka.

»S križanjem semen sem vzgojila vse te, rada bi, da jih tudi ti vzgajaš, ko me ne bo več.«

»Tako lepe so, nikoli jih ne bom zamenjala,« reče Tinka in odide v hišo.

Takrat sem se odločila. Tinki moram prepisati hišo in vrt, stara sem že. Nikoli ne veš, kaj se lahko zgodi.

»Tinka, rada bi, da greva k notarju zaradi hiše,« sem ji rekla.

Odšli sva do notarja. Iz torbice sem vzela skoraj petdeset let star dokument in ga položila na mizo.

»Posvojenki bi rada prepisala hišo,« sem rekla.

Notarka je gledala dokument in čez nekaj časa rekla:

»Zelo mi ja žal, a moja dolžnost je, da vam povem resnico, vedve nista v sorodu. Pravno sta tujki. Tinka je posvojenka vašega pokojnega moža.«

»Nemogoče, oba sva podpisala in dogovorila sva se, da jo posvojiva.«

»Sta, a podpisani ste le tam, kjer piše, da se s posvojitvijo strinjate. Pisati bi moralo posvojitelja in ne posvojitelj.«

»Pa saj je Tinka moja hčerka! V odejico zavito sem jo prinesla, ko je imela nekaj čez dve leti. Ljubim jo kot lastno hčerko.«

»Ne morem pomagati, pravna dejstva so drugačna. Poiščita pravni nasvet advokata, kaj je potrebno storiti.«

Brez besed sva se odpeljali domov.

»Saj bo vse v redu,« je rekla Tinka in odšla v svoje stanovanje.

Šla sem na vrt, dalije so se še vedno bohotile v soncu. Zaspala sem v senci. V sanjah sem zagledala Martina ob dalijah.

»Izkopal bom to kičasto cvetje, tvoja mama je kriva, ti si kriva.«

»Ne, Martin, nihče ni kriv, bila je nesreča. Usoda jemlje in daje. Vzela nama je Majdico in dala Tinko.«

»Dala nama je, praviš ...« je ponovil.

Čudno me je gledal in zasadel lopato. Hotela sem steči do gredice. Noge me niso ubogale. Zbudila sem se vsa potna. Čudne misli so mi začele rojiti po glavi.

»Ali je Martin vedel, da je dokument napačen? Se mi je maščeval v trenutku žalosti? Zakaj mi ni povedal? Zakaj ni popravil svoje napake?«

»Kaj delaš, babica?« me je prestrašila vnukinja Nataša, ki je prišla na obisk.

»Kako lepe dalije. Ali lahko utrgam kakšno za vazo? Če bi imela vrt, bi jih morda tudi jaz nasadila.«

Gledala sem, kako se sklanja nad rožami.

Stisnila sem pesti.

»Jutri moram k odvetniku. Prav gotovo obstaja rešitev. Kako je mogoče, da lahko ena sama črka iz najbližjega naredi tujca.«

»Pridi v hišo, babica, sama s sabo se pogovarjaš,« je rekla vnukinja.

»Malo bom še posedela, mogoče ne bom imela več veliko priložnosti za občudovanje dalij v soncu.«

Spet sem zaprla oči in videla Martina, kako mi prihaja naproti s šopkom dalij.

»Ne, ni vedel,« sem vedno bolj prepričana.

Vnukinja se pride poslovit. Objamem jo.

»Tako mi je žal, da te dedek ni videl odraščati. Tako ponosen bi bil nate.«

»Tudi meni je žal. Mama je rekla, da je bil nekaj posebnega.«

Matilda Simonič

MUHE

Sedela sem na klopi in preštevala kovance, ki sem jih prislužila. Denar sem zavezala v majhno krpo in ga skrila v omaro pod mamine rute.

Bilo je v začetku poletja, ko so se muhe tako namnožile, da smo se jih že težko branili. Z lahkotnimi krili so krožile in iskale nove žrtve za napad. Pod nastreškom kovačnice sredi vasi je brkati gospodar privezal konja, ki sta muhe vabila s svojim vonjem. Pod trebuhom so našle najbolj občutljivo mesto, živali sta se jih otepale z repom in zadnjimi nogami. Stric, ki je bil kovaški mojster, je prišel na dvorišče in rekel: »Pridi preganjat nadležne muhe. Konji so nemirni.«

Stopil je še na naš vrt in vrezal dve veji v živi meji iz gabra.

Z zeleno vejo, polno listja, sem strigla kobilo pod trebuhom in po hrbtu, prestrašene muhe so se zaletavale v moj obraz in lase. Plečati gospodar je držal prednjo nogo, kovač pa je z ostrim nožem čistil kopito. Oddahnila sem si, ko je mojster na nakovalu oblikoval od žerjavice razbeljeno podkev.

Sedla sem na travo pod mogočno lipo, ki je raztezala veje čez razpelo ter segala do kovačnice. Poslušala sem brenčanje čebel, ki so na cvetoči lipi nabirale cvetni prah.

Kmet je konju ponovno dvignil nogo, jaz pa sem zavihtela vejo. Zasmrde-
lo je po tleči roževini, ko je stric pomeril še vročo podkev. Ta vonj je muhe še bolj vznemiril. Žival je postajala nemirna in je na treh nogah prestopala. »Ne naslanjaj se name!« je zakričal kmet.

Konj je privzdignil telo in ga razbremenil. Vsiljive muhe pa so se lepile na moje potne noge in me zbadale. Zbolelo me je tudi, ko je stric zabijal žeblje v kopito. Obuto nogo je še opilil na posebnem lesenem trinožniku. Listje na veji je že ovenelo, ko smo z mojo pomočjo podkovali prvega konja. Pri drugem sem z novo vejo klestila že z obema rokama. Nekaj muh sem zadela, padle so na tla in se poslovile od tega sveta.

Utrujen gospodar je segel v žep in mi v dlan natrosil drobiž. »To si zaslužila,« je rekel.

Konja je vpregel k vozu, sedel na leseno prečno desko in se odpeljal proti domu v sosednjo vas.

V kuhinjo me je zvabil opojni vonj, mama je vzela iz pečice sirov kolač.

Odrezala je košček in še vročega sem predevala iz roke v roko, medtem pa pogledala skozi okno proti kovačnici.

Stekla sem na dvorišče in se skrila v skedenj.

»Kje je dekletce?« je poizvedoval stric.

»Tu pri meni je bila, kolač si je hladila,« je rekla mama.

Klicala me je in naenkrat sem postala nepogrešljiva v času mušje okupacije. »Vsem konjem pa ne bom preganjala nadležnic!«

V skednju sem se stisnila v kot in čepela na majhnem kupu svežega sena. Dišalo je po cvetju in travah.

»Samo malo še, naj poiščejo drugega. Tu mi je lepo!«

Nisem vedela, kdaj sem zaprla oči in zaspala. Prebudila sem se šele popoldne, otresla krmo z obleke in skrivoma pogledala, če so konji še pri kovačnici. Ni bilo ne konjev ne voza in ne kmeta. Oddahnila sem si in sedla na klop, kjer sem prej štela prislužene kovance.

Strica je žeja prignala k studencu na naše dvorišče. Nekajkrat je potegnil ročaj, s toplo vodo, ki se je nabrala v cevi, si je umil roke in obraz. Podstavil je lonček in se napil hladne vode.

»Kje si bila? Iskal sem te.«

»Ta kmet naj si pripelje svoje otroke, saj jih ima doma. Zastonj ne bom delala. Zadnjič mi še hvala ni rekel!«

»Ti! Kaj bo šele iz tebe, ko odrasteš.«

Ko se je odžejal, je pristopil k meni in zamahnil z mokro roko, da so mi vodne kaplje osvežile obraz.

Inge Vogrin - Mlakar

SREČANJE

Odložila je knjigo, katere vsebina je ni ravno pritegnila, še manj pa potožila. Zopet ena tistih sentimentalnih zgodb o revni pepelki, ki se po nekaj zapletih na koncu poroči z bogatim in lepim princem. Pravo nasprotje njene ljubezenske zgodbe, ki ni bila nič pravljíčna, zato pa precej romantična in idilična, kot je lahko le med dvema mladima, brezskrbnima zaljubljenecema. Sprehodi po parku, občudovanje zvezd in lune, nato pa dolga, hrepeneča

pisma, ki so jima krajšala razdaljo in čas do njegove težko pričakovane vrnitve. Takrat pa je, po majhnem, nepomembnem prepiru, z enim samim stavkom uničila vse lepo med njima:

»Če je pa tako, ti ni treba več blizu!«

»A tako? ... Potem pa srečno ...« so bile njegove zadnje besede.

Gledala je skozi okno, ko je po ulici ravno prihajal sosedov fant s svojim dekletom. Hitro se je odmaknila od okna, da ne bi videla, kako ob sončnem, lepem popoldnevu sameva doma kot kakšna ostarela gospa. Morala je ven in po krajšem premisleku se je odločila za kino. Mami, ki je v kuhinji pospravljala posodo, je povedala, kam gre in da je že precej pozna. Sedla je na lepo, športno kolo, ki sta ji ga oče in mama kupila za uspešno opravljeno maturo. Bila je precej ponosna na to svojo edino lastnino, tokrat pa ji kolo ni pomenilo nič drugega kot sredstvo, s katerim je pravočasno prispela do najbližjega kinematografa. Ni utegnila pogledati, kakšen film vrtijo, saj je komaj uspela postaviti in zakleniti kolo in kupiti vstopnico. Med zadnjimi je prišla v dvorano in ugotovila, da je zgodovinski film še najprimernejši za dekleta, ki preboleva nesrečno ljubezen in bi jo kaka ljubezenska zgodba spravila v še večjo žalost.

Med zadnjimi je zapuščala dvorano, saj v množici ni hotela gledati zaljubljenih parov, ki so bili v večini. Počasi se je napotila proti kolesu, ko ga je zagledala. Stal je pred izhodom, z rokami v žepu. Njegova značilna drža. Mrzlično se je spraševala: Kaj naj storim? Naj se mu nasmehnem? Naj sem resna? Naj ga pozdravim? Hotela je storiti slednje, ko ji je nekaj prišepetalo: Kaj pa še, moški morajo pozdraviti prvi. Vendar pa je on upravičeno užaljeni moški in se ne bo kar takole ponižal, si je dopovedovala. Kaj pa, če katero čaka? Prav gotovo, sicer ne bi čakal pred izhodom. Mora videti, kdo se mu bo pridružil. Šla je vzdolž ulice in se postavila pred veliko izložbo. Ni se upala ozreti, ampak je v izložbi opazovala mimoidoče, predvsem pa je od tam imela lep pogled na dogajanje pred kinodvorano. Mora jo videti, svojo naslednico! Ali pa naj kar odide in si prihrani to razočaranje? Bolje, da se sooči z resnico, ki jo bo streznila in ga bo lažje prebolela. Tako se je odločila, preden je opazila, da ga ni več na tistem mestu. To pa je bilo še večje razočaranje. Noge so se ji še bolj tresle, ko je brez zanimanja ogledovala čevlje v izložbi, ker ni vedela, kako naprej. Bolj čutila kot videla ga je naenkrat za sabo. Stal je tik za njo in jo gledal v izložbi. Presenečenje in neizmerno srečo

je občutila hkrati, saj zdaj je vedela, da je čakal nanjo. Hotela se je obrniti in mu kaj reči, ko se je pomaknil do konca izložbe in se zagledal v njeno notranjost. Aha, še vedno je užaljen, pa pričakuje, da bom prva popustila, si je mislila in prečkala cesto ter se postavila pred izložbo tako, da bi imela v njej čim širše vidno polje, pri tem pa ji je padla torbica na tla. Medtem ko jo je pobirala, je prišel mimo nje in se ustavil nekaj korakov stran, obrnjen proti njej. Sedaj je bila že močno nervozna. Le kaj želi? Da bi se hotel pobotati, ni bilo videti, saj je gledal preveč resno. Verjetno je čakal na trenutek, da bo spregovorila ona in ji bo lahko odgovoril kaj zafrkljivega ali celo žaljivega. Navsezadnje bi si to tudi zaslužila ... Odločila se je za poskus: šla je mimo njega in si močno želela, da bi ji sledil samo še par korakov, do konca ulice. Tokrat bo namreč požrla svoj neumni ponos, nasmehnila se mu bo in ga ogovorila. Pogumno se je ozrla in videla, da ji počasi sledi. Samo še par korakov. Pa ni bil niti korak več, ko se je morala kar naenkrat ustaviti. Nekdo jo je objel preko ramen in jo stisnil k sebi.

»Viktor, kaj pa ti?« se je začudila in se mu jezno izvila iz objema.

»Raje me lepo pozdravi, saj se že tako dolgo nisva videla. Daj, da te bolje pogledam,« je odgovoril in jo prijel za roko. Izmaknila mu je roko in rekla:

»Nič posebnega ne boš videl. Kaj pa tvoja Sonja?« Začudeno jo je pogledal, ko ji je odgovoril:

»Ravno sedaj grem po njo. Greš z mano?«

»Nimam časa. Jo pa pozdravi v mojem imenu,« je rekla in se hitro obrnila v smer, ki je bila zanjo edini pomembni cilj, do katerega mora kar najhitreje priti. Vendar Sama ni bilo več. Kot da se je vdrl v zemljo ali izpuhtel v zrak. Zagnala se je proti vhodu kinodvorane, toda tam ga ni bilo. Tudi na ulicah proti domu je bilo vse manj ljudi, kljub temu pa se je večkrat zaletela v kakega mimoidočega. Venomer si je ponavljala: Izgubila si največjo priložnost v življenju! Izgubila ...

Na vrtu je oče obrezoval vrtnice, ko je hitela kar mimo njega, da je ne bi kaj spraševal.

»Kje pa imaš kolo? Od doma si se odpeljala s kolesom, mar ne?« se je oglasil za njenim hrbtom. Kolo. Kolo ... je ponavljala in se ustavila.

Primorska

Vipava, 24. september 2009

Selektorica: Ivana Slamič

Sodelujoči avtorji

Ana Balantič, Idrija
Ivana Čermelj, Ajdovščina
Slava Dragolič, Postojna
Sabina Eržen, Cerklje
Dragica Fičur, Izola
Andrejka Jereb, Idrija
Katarina Kalaba, Spodnje Škofije
Silva Kološa, Murska Sobota
Vladimir Kržišnik, Idrija
Rafael Lapajne, Podbrdo
Boris Markovič, Ajdovščina
Karmen Pahor, Nova Gorica
Marinka Petrič, Koper
Zali Miklavič Piuži, Bovec
Manja Plešnar, Godovič
Ida Semenič, Podnanos
Marta Šavli, Podbrdo
Marija Orlandini Šinigoj, Šempeter pri Gorici
Dorica Tominec, Črni Vrh
Slavica Uršič, Idrija
Vera Vezovnik, Škofije

OD ŽELJE DO ZAPISA, OD ZAPISA DO PESMI IN PROZE

Vsakoletna srečanja ustvarjalcev in ustvarjalcev seniorjev (kako dolg bi bil ta zapis, če bi dosledno, pravilno upoštevala ženski in moški spol!) razumem ne samo kot željo predstaviti se, temveč tudi kot hotenje slišati druge, primerjati se z njimi, ugotavljati svoje mesto v skupini ter predvsem napredovati v oblikovanju umetniškega besedila. Človek, ki vodi srečanje, naj bi znal ustvariti vzdušje izmenjave misli, sporočil, znajde pa se v popolni iluziji: samo redki želijo spregovoriti, samo redki utemeljijo svoje postopke in zgodi se, kar je najhujše, da voditelj ostane samogovornik. Težko je tudi svetovati in ocenjevati ter izbirati v skupini, v kateri je bilo 19 zelo različnih avtoric in 3 zelo različni avtorji. Kar si človek najmanj želi, je, da bi se srečanje spremenilo v, šolsko rečeno, »popravo domače naloge«. Prozo je poslalo le 6 avtorjev in avtoric.

Presenetilo me je, koliko novih oblik avtorji uporabljajo in kako se kakšna oblika rodi in širi po Sloveniji (npr. brahki, ki so grahki, drobne pesmi, ki s poimenovanjem spravljajo v zadrego še tako pripravljene vodjo srečanja). Pogosti so, točno po pravilih napisani, haikuji. Z njimi Vera Vezovnik in Ida Semenič upesnjujeta hipe v naravi, zaradi katerih se moramo ustaviti. Dvojna peterostišja Ide Semenič so ritmično bogata, obe avtorici svojemu sporočilu skrbno izbirata jezik, njuno pisanje nastaja iz notranje nuje, ker morata govoriti, to je pisati. Mnogi trdijo, da njihove pesmi nastajajo kot utrinki, prav gotovo bi jih bilo treba dodelati, ponovno brati, z razdalje, in ne bi se smeli bati samopopravkov.

Pesmi, ki bi izhajale iz kitične tradicije slovenskega ljudskega in umetnega pesništva, je zelo malo. Drznem si zapisati, da ni vse že pesem, kar je napisano v kitici. Prav gotovo so kitične oblike tehnično zahtevne, saj je treba, tako si mislim, dosledno upoštevati enotnost ritma in rime, predvsem pa ne izbrati najhitreje najdene glagolske. Nič ni narobe, da se človek uči tudi pri drugih, uveljavljenih pesnikih, zato se mi je zdelo smiselno postaviti vprašanje, katere pesnike berejo in s katerimi so uglašeni. Prav gotovo ni dovolj brati samo in zgolj odličen priročnik Borisa A. Novaka *Oblike srca*.

Pri kar nekaj avtorjih sem začutila, da se ne znajo ustaviti, pravi hip nehati. Ali pa da končajo prezgodaj, kar utemeljujejo z odprto strukturo pesmi. Odprtost in dokončanost v pomenu izdelanosti, dodelanosti, urejenosti se ne izključujeta.

Večina piše svobodni verz in dovolj spretno uporablja različne oblike bese-

dnega in stavčnega sloga. Pri nekaterih je preveč retoričnih vprašanj, ekspresivnosti ne prav z razlogom, neutemeljenih krikov. Seniorji mnogokrat napišejo tudi kakšno prigodnico, ki ima mnogokrat, žal, prav banalno vsebino, saj avtorji mislijo, da se je treba prilagajati slavljencu in njegovemu življenju ter biti slavilen. Voščilo Sabine Eržen pa je primer pesmi, ki pove več o avtorici kot o slavljenki. Ob pesmih Marte Šavli, Karmen Pahor, Dorice Tominec, Andrejke Jereb, Ane Balantič in vseh treh že prej zapisanih avtoricah pa sem se, bralka, ustavila in se prepustila zapisanemu.

Proze je manj kot poezije, večina proznih zapisov izhaja iz zakladnice spomina, nekatera dela so bolj zanimivi koncepti kot pa izdelane ali črtice ali kaj drugega. Proza je za avtorje trši oreh, predvsem bi se morali pisci otresti nagovorov bralca, nanje bi morali popolnoma pozabiti in predvsem pri daljših spominskih besedilih paziti na uvode, ki vedno znova razlagajo vzroke za pisanje in so povsem nepotrebni.

Naslov, ki sem ga dala razmišljanju, želi opozoriti, da je pisanje v vseh življenjskih obdobjih res lahko stvar navdiha, trenutka, a tudi lastnega kritičnega pogleda na zapisano. Srečanje v Vipavi to voljo do lastne rasti tudi kaže.

Ivana Slamič

IZBRANI AVTORJI

Ana Balantič

JUTRANJA OBNOVA

Objeta z mislijo
na tisti pletež med rjuhami,
na prepoteno kožo,
na moker stik strastnih ustnic,
na madež, ki se je sušil pod nama,
na lajež psa,
ki ga je zdramila nepotešena sla,
na zvezde, ki so čepele nad nama,
sestradanih ustnic odgrnem zavese,
s prstom podrsam po umazani šipi,
okna odprem zatohlemu zraku,
zazeham v monotonijo sveta.

Kipenje, ki se še ni poleglo,
se je razlilo med ulice,
zletelo na rdečkaste strehe,
kot petelin zapelo danici v pozdrav.

PREOBRAT

Med stenami gneči drugačen zrak
in zavese se klanjajo svetlobi.
Le jaz, v pozlačenem okvirju,
obešena na motnikast omet,
in v kot zavržena samota,
se tikava kot postarana znanca.
Če pomotoma odprem okno,
v tišino vdere pasji lajež,
ki se zaganja v silhueto mačje grbe na plotu.
Jalova, raztrgana na koščke,

trohnim v razkrečeni tišini časa.
Kot da še nimam dovolj bolečin,
še sonce prodre v napačno sobo
in mi presvetli stanjšano kožo.

Iz otopelosti se prižigam nazaj
in misli hidrasto šavsajo po modrosti.
Prostora imam dovolj, da sem jaz.
Molk prevpije tipkovnica,
zabadajoč črke na ekran.
Novi stihi, ki jih luščim iz besednega kaosa
(ker je danes dovolj svetlobe na podstrešju),
se zlivajo v reko življenja.
Zazrem se v ogledalo, ker tam kazalci vrtijo čas nazaj.

Andrejka Jereb

NA POGORIŠČU DNEVA

Zaspati v popek zemlje,
v oazo sanj,
ne bdeti v trnje,
v krče govorice.

Zapluti v poljube
odkupljenih obljub,
nikar.

V potoku zvezd
oddaljenih pogledov
se umiti.

Pozabiti v drobno
stkani mreži pajčevine
in čakati ...

TAKO TANKA JE OPNA

Ulica preteguje korake.
Razteza jih od mojega doma do nevidnosti.
Požira jih v neslišnost.
Enkrat jih megla oblači,
drugič sonce slači.
Nekje na sredi poti je moja soba.
Diha z opno navznoter.
Za spojitev z onkraj
bi potrebovala močnejša pljuča.
Tako pa prostor reže zastor.
Da odvrta pogled.
Da zastekli resničnost.
Da ne prevaja tokov.
Da je pega tistega,
kar bi naj bilo prozorno.
Skozi nihaje vdira z ulice smeh
in se lepi na obledeli zastor.

SOPOTNIKI

Sabina Eržen

PESEM POZNE JESENI

Je rumeni spev jeseni
zazibal se v krošnjah dreves
in zvalil nežno listje
v razigrani zlati ples.

Ometal veter je v vejah
in zadnje liste sklatil;
jih kuštral v vrtincih,
pa tudi nežno gladil.

So praproti in bilke trav
zajele listje med dlani
in z zlatorjavo preprogo
prekrile vse gozdne poti.

Zdaj včasih se preprede
tanek žarek skozi veje.
Tudi nam se utrinek svetel
v sivo jesen kdaj posmeje.

Katarina Kalaba

MOJ OČE

Tam, nekje v nas,
je skriti križ,
je rekel oče z nežnostjo
in z globokim glasom.

S spoštovanjem gledam
v njegove modre oči,
ki strmijo v prazno,
vsak dan manj modre
in manj radovedne,
kot da raste v svoj mir.
Z lastovkami odhaja,
da bi še enkrat zrl
na poseko svojega gozda,
kjer so leta odložila utrujenost,
da omamljen od vonja svežega lesa
odide v trenutek jutra.
Neizjokane žalosti,
pijane od bolečin,
so ustavile čas.

Silva Kološa

HLAD

Zvabila sem
v samotna dupla
ptice svatovnice.
Naj zapojo še pod jesen,
naj plešejo še pred
zahodom sončnim,
ki ima tako prezgodaj priti.

Zazvenelo pa je v molu
in povesile so krila
vse prelepe ptice.
Prišla bo noč
in sama pela bom
ob praznem latju ...

Karmen Pahor

HLAD – TISTEGA DNE

Tistega dne so bile
barve tako hladne,
kovinsko so zveneale,
se zgrbančeno mrščile.
V glavi mi je odmevalo
od vsiljivih klicev in vabil.
Čakala sem,
mirno stoječ.
Nasproti napetega loka,
nasproti puške,
pripravljene na strel.
Kar obstala.
Lahko bi tekla,
se borila,
izzvala srečo.
Jaz pa sem obstala,
čakajoč na milostni strel.

Ida Semenič

MAJSKI ČARI

Vonjam
opojnosti
cvetočih akacij,
iz moje gmajne dihajo
vame.

Gledam
ples radosti
topolovih snežink,
kot da bi z vetrom plesale
zame.

Marta Šavli

ČRNA GRUDA

Tvoja usta nema.
Tvoje oči zaprte.
Tvoja bela hladna roka
stiska v pesti črno grudo.
Tvoja je ...
Naša ta gruda ...
Na naše telo bo nasuta
na naše oči
in v naše dlani ...
Ta črna gruda.

BELA BESEDA

Bela beseda.
Neslišna, nevidna.
Bela.
Kot tvoj dih v hladnem zimskem jutru ...
Bela.
Kot stopinje v snegu, ki jih veter božajoč zakriva ...
Beseda.
Ki ničesar ne pove in
ničesar ne zamolči.
Bela, nema beseda.

Dorica Tominec

MAJHNE LADJE

Majhne ladje
se pasejo
čez modrino neba.
Lahen vetrič
nosi tvoje
lažne vrane,
ki se usedajo
v moje misli.
Še čutim
tope udarce
tvojega kladiva,
ki neusmiljeno dolbe
v puhlo tkivo.
Dan je,
moram se zbuditi.

BELA SNEŽINKA

Bela snežinka,
drobcena, krhka,
je padla na dlan.
Vzdrhtela je
od dotika kože
in se stopila.
Spremenjena je
zatrepetala
v drobni kapljici
vode.
Prelivala se je,
izmivala, hladila
in negibno zaspala.

Vera Vezovnik

ODSVITI

Polnoč.
Škržati cvrkutajo
v gnezdiščih mojih trat.
Golobi slutijo zrna novega svita.

Jutro.
Ptica pristane
na belem kamnu
ob bregu razigrane reke.

Poldan.
Metulj drhti
v srcu rožnega cveta
med igrivimi travami.

Večer.
Dan ugaša,
v ognjih kresne noči
norčavi veter bela jadra lovi.

PRIVIDI

Videla sem krvavo reko,
lačno, nabreklo;
pohlepno je lizala prst.

Videla sem ognjeno puščavo,
vroč oblak je izsrkal oazo;
onemela je bela karavana.

Videla sem žejno drevo,
zazrto v suho nebo;

zgubilo je sokove in senco.

Videla sem zbegano ptico,
ptico z ugaslo sredico;
vihar ji je krila izrul.

Videla sem človeka,
k zemlji upognjen je gnetel
sožitje s ptico in z reko.

Osrednja Slovenija

Ljubljana, 1. oktober 2009
Selektorica: Ana Porenta

Sodelujoči avtorji

Jože Bregar, Ljubljana
Irena Cigale, Medvode
Aleš Gerbič, Dobrova
Janka Jerman, Radomlje
Danica Kocijančič, Kamnik
Joži Kokalj, Domžale
Murka Kristan, Ljubljana
Zlatka Levstek, Radomlje
Binca Lomšek, Mengeš
Silva Mizerit, Domžale
Silva Očepek, Ljubljana
Marta Pavlovič, Ljubljana
Ivana Rejc, Mengeš
Justina Resnik, Ljubljana
Janko Rošelj, Zagradec
Janja Žitnik Serafin, Ljubljana
Tončka Stanonik, Ljubljana
Alenka Steindl, Ljubljana Šmartno
Mimi Vresovnik, Ljubljana

BESEDE UČLOVEČIJO

Besede so prelomnica v razvoju, so komunikacijski most med ljudmi, besede so gradivo, iz katerega tisti, ki pišejo, ustvarjajo nove svetove.

S pisanjem pogosto postavljamo stvari na prava mesta. Pri pisanju gre za izpovedovanje, brskanje po svoji notranjosti in iskanje odsevov zunanjega sveta v njej. Včasih pisanje pomaga, da tisti, ki piše, prebrodi življenjsko krizo, da najde pot iz osamljenosti, da je bližje ljubljeni osebi, drugič spet, da ubeseduje drobne pomembnosti sveta, ki jih običajni ljudje ne opazijo. Tisti, ki pišejo, so na poseben način občutljivi: tako do zunanjega sveta in njegovih detajlov kot tudi do vzgibov v notranjosti in različnih plasti svoje osebnosti. V pripovedih govorijo tudi o povsem izmišljenih junakih in junakinjah, krajih in dogodkih, a vseeno jih obarvajo s svojimi izkušnjami, osebnostjo, veččnostjo – svojim avtorskim izrazjem. Zato je vsako delo, tudi če se avtor tega ne zaveda, na neki način biografsko. Še toliko bolj se razkriva v prvoosebni liriki.

Da bi lahko rekli, da besede nekemu dobro tečejo, ni samo po sebi umevno, prirojeno, ampak se dar razcveti šele z nenehnim ubesedovanjem, ustvarjanjem, tudi igranjem z besedami, z gojenjem, spodbudami, delom. Sodelujoči avtorji so v večjem številu člani literarnih skupin in društev ter vajeni dela z besedili. Želijo pisati čim boljše, zato besede izbirajo, sestavljajo, jih iščejo, predstavljajo, črtajo, nadomeščajo. Vidi se, da so s takim načinom dela nekateri že prerasli splošno sporočilnost (preigravanje znanih tem ali načinov pisanja) in polagoma zašli v lastno snov, motiv, izpoved, jezik, v svojo avtorsko poetiko.

Pisanje je samotno početje, piljenje napisanega pa dolgotrajno in mukotrpno. Avtor ni nikoli povsem gotov, ali je delo končano. Pisanje ni družabno opravilo. Družabnost se pojavi šele, ko besedilo stopi do bralca. Takrat se ustvari tisti pomenski in doživljajski most, v katerem besedilo sproža individualne podobe, asociacije, ki plemenitijo, zamislijo, razdražijo, prebudijo ali osmislijo človekovo življenje.

Besedilo, ki ga pisec ustvari, bralca ne nagovarja le dobesedno, nagovarja ga tudi z medprostori, s tistim, kar je ujeto med pomene, kar tiči v pesmi, drami ali zgodbi kot občutek, čustvo, energija, ki je bila prisotna v avtorju, ko

je besedilo ustvaril. Ta metafizika je skupaj z besedami zajeta v sporočilu, ki se dotakne bralca. Ne po veččosti ali temi ali morda tehniki pisanja, po teh posebnih medprostorih se besedila najbolj ločijo med seboj.

Vsak bralec (tako kot tudi pisec) ima drugačna vrata, skozi katera dovoli besedam vstopiti. Pesnim in zgodbam sodelujočih avtorjev sem dovolila, da so me zajele in spoznala sem jih kot mnogovratne – dovolila sem jim, da so spregovorile z besedami in tudi s prostori, ki jih skrivajo vmes. Enako želim tudi vam, ko jih boste prebrali v pričujočem zborniku.

mag. Ana Porenta

IZBRANI AVTORJI

Aleš Gerbič

VČASIH JE ...

... predolga pot
pa, popotnik, ne veš,
vročičen in žejen,
če nisi po malem že v Peklu;

... previsoka lestev
pa, cirkusant, ne veš,
pod stropom arene,
če nisi po malem že v Nebesih;

... pregloboka duša
pa, utopljenec, ne veš,
napihnjjen in negiben,
če nisi v teh Vicah (za vic)
po malem še vedno živ.

CT

Režem rezine,
tanke rezine svoje osebnosti,
sproti osvetlujem,
režem natančno, po milimetrih,
vse sproti snemam
na trdi disk podzavesti.
Pri vijolični luči temnice zahoda
(po nepotrebem) dolgo razvijam.
Potem opazujem, kje nastajajo žarišča misli –
vmes je seveda nekaj malignih,
takšna se po navadi hitro in nesorazmerno večajo,

pa tudi rasti jim ni mogoče nadzorovati.
Potem le še počakam nekaj ur
v prenatrpani čakalnici sanj
na papirje.
Ampak – kar piše ...
ali tisto sploh hočem vedeti?

NOVA SEZONA

Poležavam
na ozkem obronku zavesti.
Skozi golo podrast sedanjosti
prodira toplo pomladno sonce spominov:
dovolj, da se razcveti lilasti jetrnik pozabe,
premalo za beli cvet magnolije upanja.

Leno dvignem glavo,
poškilim v dražečo bleščavo:
... pa naj bo,
še za to sezono!

FENI

Povečini so blazno aktivni;
skoraj vsak teden rinejo na gostovanja
z zastavicami, bobni in trobentami,
potem pa prihajajo nazaj razcapani in zaripli,
predvsem pa pijani
(če jih krajevna policija ne zapre ali privrženci
nasprotnega moštva ne premlatijo),
doma jim potem žene z osamljenimi boki ob štedilniku
grejejo večerjo ali pa jim
z ledom v očeh hladijo otekle ude.
Ampak do naslednje nedelje
se zopet postavijo na noge,

vmes na veliko izpisujejo
nove udarne transparente.
Potem, ko odhajajo, po navadi poljubijo svoje
roteče rožice na lica, prej pa
poskrijejo nože v zašite žepe, pa tudi
boksarje (včasih še petarde).

Murka Kristan

NEKOČ

danes je jutri
in potem bo včeraj
takrat
ko bom visoko
brez misli
lebdela
med zamolčanim
med gluhim in slepim
nekoč

POTEM MORDA

potem je takrat
med smrekami tajge
in mladimi brezami

potem je nekoč
na širokih poljih
provansalske sivke

potem je morda
med suhim peskom
vzvalovljene puščave

nikoli kot kamen
izklesan ali zalučan
do morja naplavljen

potem je
morda
nikoli

BIBAVICA

tiho
naplavlja čas
med bibavico življenja
usedline vseh viharjev
vame

BRAHEK

grlo je suho
brez slin in brez besed
o čem naj molčim

SEJALCA

midva
ne zmoreva
vseh sanj posejati;
na poljih že preoranih
osat

Janja Žitnik Serafin

SENCA

(Nedokončana biografija dogodka – odlomek)

Čeprav se je tega tudi Eva ves čas zavedala, se je zaman trudila, da bi z razumom kakor koli vplivala na to, kar se je dogajalo v njeni duši. Naj se je svojemu strahu in občutku krivde sama pri sebi še tako posmehovala, premagati ju ni znala.

Ko se je zgodilo, je bila še študentka. Pripravljala se je na izpit, ki ga je imela naslednji dan. Pravzaprav je bila že zdavnaj pripravljena, a se je vseeno bala, da jo bosta spomin in zbranost pustila na cedilu. Bilo je že pravilo: vsako noč pred izpitom se je budna preobračala v postelji, vstajala, begala po sobi in vedno znova segala po cigaretah, na koncu pa se je vselej izkazalo, da je bil njen strah odveč. Misel na vse uspešno opravljene izpite je ni pomirila. Še vedno se je borila s tisočerimi dvomi in kot obsedena iskala možnosti, da ji spodleti.

Bila je že skoraj polnoč, ko je spet vstala. Segla je po cigaretah in razočarana ugotovila, da je škatlica prazna. Legla je nazaj, a dolgo ni vzdržala. Na hitro se je oblekla in se tiho izmuznila iz stanovanja. V veži je prižgala luč in stekla po stopnicah. Strah pred nočjo brez cigaret je postal skoraj močnejši od strahu pred izpitom. Upala je, da jih bo lahko kupila v bližnjem disku, ki je bil odprt pozno v noč.

Mrzel zrak jo je prijetno zdramil. Snežilo je, temne ulice so bile prazne. Pohitela je po ulici mimo sosednje hiše in tedaj je pod balkonom zagledala osamljenega fanta, ki je morda čakal, da neha snežiti. Eve sneg ni motil. Stekla je čez cesto, dolgi črni lasje so poskakovali z njo. Na drugi strani si je otrsela sneg z njih. Ko bi vsaj napravila izpit! Potem bi ji do konca ostali samo še trije. Misel je bila odrešujoča, a jo je spet obšel dvom. Da bi se izognila jalovemu ugibanju o izpitu, je brž nadaljevala pot in z narejeno vedrino vstopila v disko.

Ko je imela cigarete v žepu, si je olajšano oddahnila. Nenadoma je bila prepričana, da bo šlo pri izpitu brez težav. Domislila se je še dveh poglavij, ki

bi ju morala ponoviti, in ugotovila, da ima do jutri še ravno prav časa za to.

Pri točilni mizi je naletela na prijatelja. Razveselil se je in jo vprašal, če bi zaplesala z njim. Izgovorila se je, da se ji mudi domov, prijatelj pa jo je še kar naprej silil. Postala je nejevoljna in malce nervozna, ker jo je tako zadrževal. Bil je strašno gostobeseden in kar ni hotel umolkniti, tako da sploh ni prišla do besede. Sredi njegovega nadležnega govoričenja se je odrezavo poslovila in stekla domov. Mimogrede se je ozrla pod balkon sosednje hiše, pa ni bilo več neznanca. Pomislila je, da je pametno storil, če se je naveličal čakanja v mrzli zimski noči. Ker je bila brez plašča, je tudi sama zadržela od mraza in še pospešila korak do domače stolpnice.

Pred vhodnimi vrati pa se je skoraj zadela obenj. Odmaknil se je za korak, da bi lahko odklenila. Takoj ga je prepoznala po smešni kapi in staromodnem plašču, ki sta ji že prej padla v oči. Radovedno ga je pogledala v obraz, a ni mogla razločiti potez. Zazdelo se ji je, da ga ni videla še nikoli prej. Bil je majhen in čokat, težko bi mu uganila starost.

Ker jo je nepremično opazoval, se je zmedla. Ne da bi vedela, zakaj, si je zaželela, da bi bila že v svoji sobi. Polotila se je je rahla panika, vrata pa se nikakor niso hotela odkleniti. Končno ji je uspelo odpreti in pohitela je po hodniku, prepričana, da se bodo za njo tudi zaprla. Ko pa je prižgala luč na stopnišču, je začutila na sebi dvoje močnih rok, ki sta jo stisnili za pas. Sunkovito se je obrnila in zagledala neznančev obraz. Zdaj je razločno videla njegove poteze. Hotela je zavpiti: »Kaj hočeš?«, a je ostala brez besed.

Čeprav je bil le malo večji od nje, je začutila njegovo neznanško telesno premoč, ko se ji je neusmiljeno približeval z obrazom in telesom. Kot v nekakšni hipnozi si je krčevito prizadeval, da bi z ustnicami dosegel njene. Eva se ga je otepala kot nora, mu umikala svoj obraz. Občutek nemoči v njegovem jeklenem prijemu ji je v hipu razkrojil še zadnjo krpico razsodnosti, brezumno je stresala z glavo in se zaman poskušala osvoboditi. Tedaj pa se je v njeni zavesti vendarle nekaj zganilo in sunkovito je s čelom udarila v njegova usta, da je tiho zastokal. Takoj nato se je obrnila in se z vso močjo zagrizla v roko, ki je oklepala njeno ramo, a je še vedno ni izpustil. Izpljunila je na tla slino, pomešano s slanim tkivom. Strah in gnus sta se stopnjevala v poblaznelost, ki se je zrcalila v njenem divjem pogledu.

Ko sta se jima pogleda srečala, se je za delček sekunde vrnila v območje zavesti. Njegove oči so bile videti brezizrazne, nenavadno hladne. Obraz je imel resen, vendar nekam otroški. Zdaj se ji je za hip zazdelo, da je morda še bolj prestrašen od nje in da njegov brezizrazni pogled ni prav nič hladen, ampak skrajno napet. Tedaj se je vanjo spet povrnila zver, s sunkovito kret-njo si je osvobodila desno roko in ga začela tolči s težkim svežnjem ključev najprej po hrbtu, potem po vratu in ušesu, kakor ji je dopuščal utesnjeni po-ložaj. In nazadnje, za hip osvobojena njegovih rok, v grozi, da bi jo ponovno zgrabil, ga je dvakrat udarila z ostrimi ključi v obraz z nečloveško močjo, ki si je ni znala pojasniti. Glasno je zarjul in si pokrill oči z dlanmi. Tuljenje ni dolgo trajalo, že po nekaj trenutkih je prešlo v vedno tišje ječanje, dokler ni samo še hropel in renčal kot ranjena žival, ki ji je od rezkega cvileža zmanj-kalo glasu.

Eva se je pognala po stopnicah navzgor v stanovanje, z nekontroliranim treskom zaloputnila vrata za sabo in jih dvakrat zaklenila. Naslonila se je nanje in lovila sapo. V spalnici staršev je bilo začuda še vedno vse tiho. Počasi se je oddaljila od vrat, ne da bi umaknila pogled od njih, a še preden je prišla do svoje sobe, se je spet vrnila k vhodu in poskusila odpreti. Ko se je znova prepričala, da je res zaklenjeno, se je umaknila v svojo sobo in tiho zaprla vrata.

Sedla je na posteljo, od razburjenja se je tresla. Vzela je skripta, a jih ni odprla. Vstala je in se tiho sprehodila po sobi. Šele zdaj se je spomnila na cigarete. Brž si je eno prižgala in se naslonila na mizo. Ne, zdaj ni čas, si je rekla. Saj pravzaprav ni bilo kaj dosti premišljevati o tem, kar se je zgodilo. Pripetljaj je bil končan. In končal se je še dobro. Zdaj je pač morala misliti na izpit. Vrnila se k postelji in znova segla po skriptih. Začela je polglasno brati. Ko je ugotovila, da se nikakor ne more zbrati, je začela še glasneje iz-govarjati besede. Kljub popolni odsotnosti je vztrajala, glasno je brala stran za stranjo, misli pa so se ji razblinile v tisoče drobnih mehurčkov.

SOPOTNIKI

Janka Jerman

Kot telohi
so se razrasle besede,
bele, tihe,
nežne na pogled,
a v sebi, kakor teloh,
skrivajo semena strupa
in ga prek step
razsipajo v svet.

*

Ledene čipke
na zaprašenem oknu
razpara sonce.

Danica Kocijančič

LUČKA

Gorim.
V tvojih očeh je moj odsev.
Mali plamen se kot popek zapira,
da ponovno vzdrhti.
Kadar je dan in sije sonce,
ne vidiš, kako se iskri.
In kjer je ropot, ne slišiš,
kako prasketa.
Šele v temni noči zasvetim,
kot mesečina,
vedno samo za en korak.

NEDELJA ODHODA

Jaz in jaz sva dosegli
ubranost,
da bova kot dva potoka,
ki se stekata v eno reko.
Jaz in jaz bova leteli
v nasprotno smer
od tistega,
kar je bilo ponujeno.

Zlatka Levstek

Sonce ima oktobra rojstni dan.
Svojo ljubo, jesen,
preden pade z dreves,
naliči z rumeno, rdečo,
ognjeno šminko,
nauči jo plesati vrtoglavi ples.

*

V pajčevino osame
predem gluhost noči.
V tujem mestu greješ rjuhe.
Moje so hladne.
Prižgem svetilke v očeh.
Vidim te. Diham te.
Tudi ti jih prižigaš.

Binca Lomšek

V MENI ...

Prodornost mojih misli
kot čarovništvo
odpira vrata
moje sprejemnice,
polne uskladiščenih
porumenelih besed.

Pritajena svetloba,
zbledela naklonjenost,
premetane misli
kot odmrlo cvetje,
dediščina.

Bljujem bolečino.
Razjeda žari,
postrgam jo do živega.
V temi skrije svoje kačje noge.
Ko zadonijo večerni zvonovi,
spet in spet vabi k molitvi.

NISVA

Bila sva midva.
Kot mah mehka,
bela melodija
v kotičku spomina.
Misterij dvojine
se je razblinil,
ostala je le skrivnost,
teater v gostilni,
prazna družinska baterija.
Pregriznila sem popkovino,

obvisela v temi kot netopir,
moj najdragocenejši kapital
se je v temi izlival
v reko solz.
Nisva več.

Silva Mizerit

Pride dan,
življenje se razpolovi,
razpoloviš se ti –
pol v sanjah,
pol zares živiš,
vse bolj se
v sanjski svet umikaš,
vse več moči je treba,
da je dan pomemben,
da si tu
z besedo in nasmehom
zase in za vse,
ki niso še
razpolovljeni.

*

Kaj vem
o zateglem klicu sove,
ki neslišno premeri temo
kot nevabljena misel?

Kaj vem, od kod
praznina,
polna vrveža neznanega,
ki preži

na drobceno, prestrašeno
željo po miru?

Ivana Rejc

BAR

V noči, trpko nenaspani,
čša vina, črni vonji,
zamegljena luč od dima,
zvok razjokane kitare v roki otrdeli.
Na ustih žalostnega klovna
se rojeva pesem krika,
od solza izpeta.
In ko vstane siva zarja,
se ponuja večna slika,
stokrat iz srca prekleta.

Jože Bregar

UJETOST
(*Odlomek*)

Doktor Novak je z rokami naslonjen na mizo zamišljeno sedel v svoji beli, tihi ordinaciji s pogledom, zabadajočim skozi zrak mimo mize, ki je bila obložena s papirji in rentgenskimi posnetki, malo desno, a še vedno na dosegu rok, je ležala tipkovnica računalnika, ekran malo stran od nje je bil prižgan in je lebdel v svetlobi sončnega dne, ki je lil skozi veliko okno s prosojnimi zavesami. Povsem počasi in odsotno je njegov pogled lovil proti ekranu, na papirje, na rentgenske posnetke, njegovi debeli prsti so samo na videz kdaj pa kdaj preložili kaj od vsega na mizi in se spet izgubili v premišljevanje. Po trkanju z nohti je vstopila sestra in mu na mizo položila še nekaj različnih obrazcev, resnobno je malo postala, potem pa nekoliko preglasno vzdihnila in se obrnila proti še odprtim vratom. Doktor je dvignil

pogled, njegovi na sencih rahlo osiveli lasje najboljših let so se zalesketali v svetlobi poletnega sejanja skozi veliko okno. Sestra je čutila njegov gib in se je na vratih obrnila proti njemu, ki jo je pogledal nekoliko vprašujoče in takoj zatem razočarano, ker se sestrin izraz na resnem obrazu ni spremenil.

»Ni dobro?« Sestra je v potrditev odkimala. Doktor je vzel sveženj, natančno pregledoval vsak papir posebej, bral počasi, kot bi se hotel vse naučiti na pamet. Sestra je medtem tiho in s posebno pozornostjo zaprla vrata za sabo. Nekajkrat je primerjal napisano na dveh ali treh listih, odtipkal nekaj v računalnik, se zagledal v modrikasto svetlobo, se podprl z roko pod brado, da mu je usta na eni strani potegnili nekoliko navzgor, obmiroval, malo zamižal, potem pa glasno potegnil vase zrak in ga izpuhnil. Na vratih je kot prej zapraskalo sestrično trkanje z nohti in odprla so se. Njen obraz je bil pomenljiv, saj sta se v dolgem času skupnega dela navadila sporazumevanja brez odvečnih besed. Odmaknila se je in vstopila je največ tridesetletnica, visoka, na visokih petah, vse njeno telo se je gibalo v samoumevni samozavesti, njene oči pa so izražale prikrito negotovost, morda nekoliko strahu pred nečim, kar bo vsak trenutek prišlo. Ko je sedala, se je njeno telo skrčilo v hiter izdih in vdih. Doktor si je nadel resnoben izraz, tudi njegov pogled je izražal negotovost.

Irena Cigale

MALČKOVO DOJEMANJE JESENSKEGA DNE ali NIMAM ČASA (Odlomek)

Ko ostanemo sami, naša družina, dedi, babi, Matej in Sneg, me babi stisne in mi potoži, da me ves dan ni skoraj nič videla. Mar res ne ve, da nisem imel časa? Potem prišpiči nos in pripomni: »Danes si veliko prijateljeval s Snegom. Neprijetno dišiš. Potrebuješ takojšnjo kopel. Tudi laski so potrebni šampončka.« Sem za. Spraviva se v kopalnico. Tam vedno delava neumnosti. Za začetek si privoščiva ogromno penice. Znova in znova zahtevam dodatno penečo kopel. In babi mi jo uliva na roke. Tako se milim, da sem povsem bel. Babi mi pove, da sem že pravi sneženi mož. Hoče poklicati mamo, da bi me videla, pa se uprem. Mami me morda ne bi prepoznala, če pa že, bi bila gotovo huda. Pojasnim babici pomisleke in babi meni, da bi bila

mami bolj huda nanjo, je pa vsekakor pametno, če naju ne vidi. Celo telo namilim povsem sam. Babi pomaga le delno pri vratu in hrbtu, prepustim ji še kakopak lase. Čez čas, ko še vedno čofotam po vodi in penah, mi položi svojo roko na glavo. Začuden se obrnem in jo vprašam, kaj tako toplega mi je položila nanjo. »Tople roke imam, Borut. Odkar se ukvarjam z reikijem, imam vedno tople roke,« se mi smeji. Napolnim posodico z vodo in jo zlijem na babičino obleko. Babica se ne jezi, zato jo še špricam in polijem s še eno posodico vode. Mokra kot miš se mora, preden me napravi za nočni počitek, preobleči. In kako ji nagajam šele na previjalni mizici! Skačem kot navit. Ne more me loviti. Vsa utrujenost me je minila, babi pa je čisto preč. Dedi ji mora priskočiti na pomoč, da me namaže z vsemi, samo njej potrebnimi mazili in mi nekako natakne pleničko in pižamo. Čeprav se oba z dedijem trudita, jima nekajkrat skočim na posteljo, ki je, kot nalašč za moje vragolije, zraven. Dedi me lovi, babi pa opozarja, naj bolj pazim na glavo, ker glava ni žoga. »Dolgo je trajalo, da si nared za spanje. Pa nič hudega, sem vsaj zdaj lahko uživala ob pogledu na tebe, moj prvi vnuček. Podnevi pač res ni bilo časa,« je zadovoljna.

Končno sem utrujen. Vendar zdaj vseeno pripravljen kaj pojesti. Preveč sem bil zaposlen, škoda bi bilo dneva za sedenje pri mizi in za hranjenje. Še tako je dan prehitro minil.

Marta Pavlovič

SPOMINSKA KNJIGA

Pred Milko smo bežali vsi, tako fantje kot dekleta, čeprav je bila po svoje prijetna deklica. Vse na njej je bilo okroglo: glava, vedno rdeča lica, oči, usta, postava, tudi njeni spretni prsti so bili kratki in okrogli, z zaobljenimi blazinicami kot pri mačkah. Bila pa je nepopoljšljiva klepetulja in opravljivka. Ogrlici svojih pripovedi je spretno dodajala nove bisere in v tem nizu si se nehote, kot jagoda v mikserju, znašel tudi sam. Smetano so polizali drugi.

»Živijo, nekaj ti moram povedati!« me je na pepelnico prestregla pred trgovino in me pritisnila ob izložbeno okno. »Tvojo spominsko knjigo sem videla pri učitelju risanja. Lahko se kar posloviš od nje! Doma ima celo

skladovnico spominskih knjig svojih učencev, vse leto bi moral garati, da bi nam ustregel. Ima pa tak nered, vse nametano in razmetano, ničesar ne najde ...«

Pripoved me je pritegnila. Svojo spominsko knjigo sem imela rada. V času, ko nismo imeli skoraj ničesar svojega, smo prižemali na srce te cenene, od številnih rok izdelane knjižice in se tolažili z njihovo vsebino. Bile so zaklad našega otroštva. Na pamet sem vedela, kaj mi je kdo napisal in narisal vanjo, začenši z materino ugotovitvijo:

*V življenju te srečal bo marsikdo,
a ljubil kot mati te nihče ne bo!*

in očetovim pragmatičnim nasvetom: *Bodi pridna in poštena!*, ki mu je dodal risbico košatega drevesa, lipe najbrž. Moj starejši brat je zaščitniško pomodroval:

*Ko odšla boš v širni svet,
pokonci glavo nosi!
Ponižnega ves svet tepta,
zahtevaj, nič ne pros!*

mlajši, ki tedaj še ni hodil v šolo, pa se je izkazal z zavozlano abstrakcijo.

»Saj veš, kakšen je Drago Klinc! Umetnik in posebnež, povrhu pa še neoženjen,« je Milka vrtela svoj mlinček. »Obljublja, rad bi vsem ustregel, potem pa na vse skupaj pozabi, ker ima preveč drugih konjičkov.«

Samo napol sem jo poslušala, kajti v mislih sem listala svojo spominsko knjigo. Kot čebela sem obletavala prelepe šopke vrtnic, vijolic, zvončkov, mačeh, potapljala sem se v očarljive sončne zahode, se pasla na štiripresnih deteljicah in tihožitjih z izbranimi sadeži, si gasila žejo ob tolmunih in studencih. Najlepše so bile strani, poslikane z voščenkami in tuši različnih barv, pretihotapljenimi s Tržaškega. Nekaj deklic se je potrudilo z osenčenimi risbicami, ki so jih ustvarile tako, da so osnovno sličico prekrile s šablono, naokrog pa s prstom nanesele prah, postrgan z navadnega svinčnika. Tu so bili Metkini verzi:

*Kadar na večer življenja
brala boš iz knjige te,
koliko spominov sladkih
božalo ti bo srce.
Znanci, znanke iz mladosti
stopijo pred tvoj obraz
kakor živi in med njimi
morda stopim tudi jaz.*

In pred vsakim imenom čustven izliv v spomin, ne pozabi me, spomni se name ...

Milka se je znala človeku približati. Primaknila se je čisto k meni, najina nosova sta se skoraj dotikala, zazrla se mi je globoko v oči, glas je znižala v pridušen šepet, z levico se je rahlo dotaknila mojega desnega komolca, z desnico pa je počasi vrtela zgornji gumb na mojem plašču.

Dala mi je vedeti, da se mi niti ne sanja, koga vse najdeš na učiteljevih skicah in platnih. Tainta je narisana z neko skrivnostno tančico čez obraz, a jo spoznaš po očeh, tointo je upodobil z globoko spuščeno naramnico, da se skoraj vse vidi ..., to bi bil mož vesel, če bi sliko prinesla domov, teinte skoraj ne bi prepoznala, ker jo je našemil v neko haremsko plesalko ali kaj ...

Še vedno sem se poglobljala v svojo spominsko knjigo. Nikoli nisem razvozlala, čemu mi je sosedka, starejša učiteljica, napisala z drobno lepopisno pisavo:

*Ostani, dete, to, kar si,
nikar za nami v leta!
Kaj v njih se ti obeta?
Le prah, ki nas duši.*

Tudi besede naše razredničarke: ... naj te ne premami svet, kajti velikokrat ti bode strupa dala prav tista roka, ki ponuja cvet, niso vedre. So pa zato prave cvetke zapisi mojih sošolcev, razboritih fantov, ni kaj! Slavko je upodobil sključenega starčka z debelo popotno palico v roki, ob rob pa je z neenakomerno velikimi črkami nakracal: *Hodi previdno po poti, ker ne veš, kaj te čaka!* Mirka je malo zaneslo, čez celo stran je namalal ogromen handžar z gro-

zljivim svarilom: *Čuvaj se noža!* Od Rajka nisi mogel pričakovati drugega, kot da bo prelił na papir košarkarsko igrišče in slogan *Zdrav duh v zdravem telesu!* Pa koliko letal, čezoceanskih ladij, vlakov, tovornjakov in konjskih vpreg se je prekotalilo med posvetila in močne besede o pravem tovarištvu.

»Vsi mislimo, da mu hodijo dekleta iz višjih razredov pomagat pospravljat,« je Milka sukala jeziček in gumb na mojem plašču. »A ti povem, da je resnica povsem drugačna. Pozirat hodijo!«

»Kaj si pa ti iskala pri njem?« sem se zbudila iz hipnoze.

»Svojo spominsko knjigo vendar!«

Naenkrat je nekaj v višini mojega želodca reklo *pok!* in med tolstima prstoma rdečelične provokatorke se je zalesketal gumb.

»Na, glej ga, vraga! Kar tako se je odtrgal, kot da bi bil preslabo prišit, ali kaj ...«

Tedaj je tudi meni šinilo za polno lopatko žerjavice v glavo, glas se mi je zatresel od jeze in prizadetosti:

»Klinc gleda tebe in Draga Klinca! Da se mi več ne približaš na manj kot dva metra! ... Svojo spominsko knjigo pa itak nosim v glavi ...«

Odnoslo me je okrog vogala. Razpeti plašč mi je čudno mahedral v vetru. Samo ujne je še manjkalo, ta bi takoj pripomnila: *A takole razpeta letaš naokrog? Misliš, da si tako bolj zanimiva ...* Tudi njo sem v mislih poslala nekam.

Alenka Steindl

DRUŽINSKE ZGODBE

(Odlomek)

Med glavnimi odmori smo dobivali šolske malice. Starši so zato nekaj malega plačevali, vendar ni bilo učenca, ki bi malice ne imel. Vsak teden je razredničarka določila dežurna učenca, ki sta šla med odmorom v kuhinjo in prinesla košaro z namazanim kruhom in emajliranimi skodelicami ter veliki ročki čaja, mleka ali kakava iz mleka v prahu. Kruh je bil črn, enoten se je takrat imenoval, zelo se je drobil in nobenega pravega vonja in okusa ni imel, vedno pa ga je bilo dovolj, da je kakšen bolj ješč fant dobil tudi dva kosa. Namazan je bil z marmelado nedoločljive barve in okusa, z margarino

ali, bolj redkokdaj, s pašteto. Včasih smo namesto namaza dobili kos oranžnega sira, ki je izviral še iz povojne pomoči UNRA. Enake malice so se ponavljale iz tedna v teden, tako da nam niso prav nič več teknile, in samo lakota nas je prisilila, da smo jih sploh mogli jesti.

Nekega petka pa sta dežurna prinesla v razred polovico vročih, rjavo zapecenih, dišečih pečenic. Nismo mogli verjeti svojim očem, takšne malice nismo dobili še nikoli. Vendar pa stvar ni bila tako lepa, kot bi si kdo lahko mislil, šlo je za provokacijo. Bil je namreč petek pred veliko nočjo, veliki petek, najstrožji krščanski post. Morda so hoteli krščansko vzgojene otroke prisiliti prekršiti post ali pa skušali ugotoviti, koliko se še praznujejo verski prazniki. Kakršen koli je že bil namen, prijazen do otrok gotovo ni bil. Učenci smo se nekaj časa spogledovali, potem pa, ne da bi se kaj posebej dogovarjali, pojedli kruh, klobase pa zavili v papir in si jih položili na mize. Le nekaj sošolcev je pečenice takoj pojedlo.

Naslednjo uro smo imeli slovenščino. Profesorica je bila živčna gospa, ki je zahtevala popoln mir pri pouku, mi pa smo kar naprej odvijali in ovohavali klobase, nato pa jih spet zavijali. Naenkrat je začela vreščati:

»Pa kaj kar naprej šumite s temi papirji? Takole ne morem poučevati!« in je zdrvela iz razreda. Čez nekaj časa se je vrnila z ravnateljem.

»Zakaj pa niste pojedli malice? Ni dobra, ali kaj?« je razburjeno spraševal in z dolgimi, živčnimi koraki hodil po razredu gor in dol. Nihče ni odgovoril.

»Ne boste pojedli?« je potem vprašal.

»Ne!« smo v en glas odgovorili tisti, ki smo se odločili, da si ne bomo dovolili, da bi nas takole imeli za norca. In to nismo bili le otroci krščanskih staršev, pridružila se nam je tudi večina tistih, ki sploh niso hodili v cerkev. Stari smo bili dvanajst ali trinajst let.

»Če ne mislite pojedti, spravite malico v torbe in nehaite motiti pouk,« je nato ukazal ravnatelj in odbrzel v druge razrede, kjer se je dogajalo kot pri nas.

Moj oče se je na ves glas smejal, ko sem prinesla domov pečenico in povedala, kako je bilo v šoli. »To ste pa dobro naredili!« je rekel in se kar smejal in smejal.

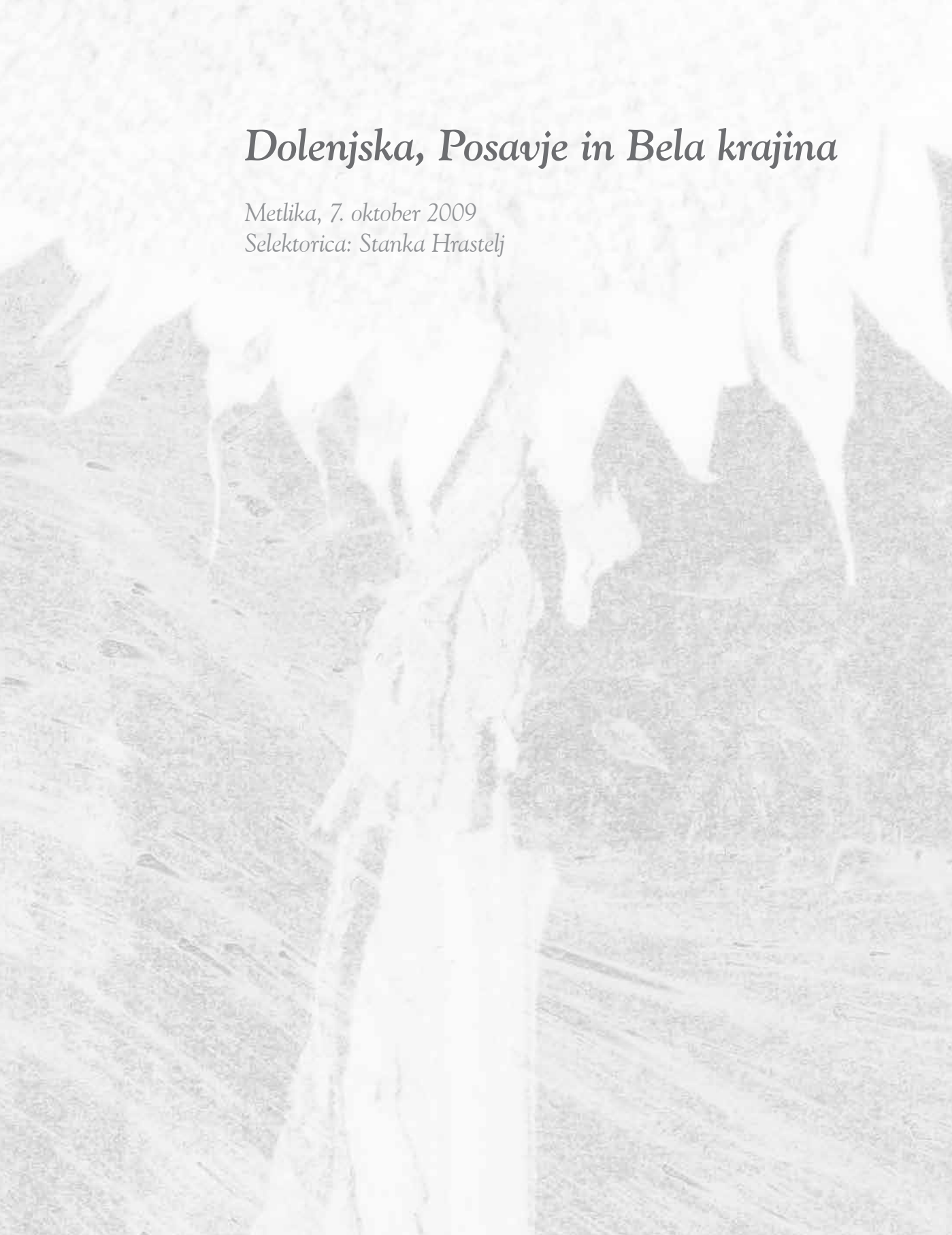
Takšnih zgodb se kasneje ne spomnim več, verjetno so te metode le začeli opuščati.

Dolenjska, Posavje in Bela krajina

Metlika, 7. oktober 2009

Selektorica: Stanka Hrastelj

Sodelujoči avtorji

Terezija Balažević, Šmarješke Toplice
Malči Božič, Novo mesto
Marjan Hren, Novo mesto
Pavlina Hrovat, Mirna
Ivan Hrovatič, Novo mesto
Jožica Kapele, Semič
Slavko Klančičar, Dolenjske Toplice
Minka Kočever, Suhor
Gabrijela Kolar, Sevnica
Jožica Lukan, Straža
Antica Marijanac, Brežice
Stanka Mervar, Novo mesto
Alenka Mežnaršič, Metlika
Marinka M. Miklič, Novo mesto
Rudi Mlinar, Brežice
Jurij Murn, Novo mesto
Anica Mušič, Novo mesto
Helena Ogorelec, Trzin
Katarina Ogulin, Semič
Minka Pečaver, Dolenjske Toplice
Rozalija Pepelnak, Mirna
Rezka Povše, Novo mesto
Maks Starc, Novo mesto

Rudi Stopar, Sevnica
Vladimira Sumrek, Brežice
Albina Sonja Štraus, Semič
Albina Tošeska, Metlika
Ivana Vatovec, Brežice
Anica Zidar, Mokronog
Franc Živič, Globoko

POSLANA BESEDILA SE LE REDKO PRIBLIŽAJO SODOBNI LITERATURE

Za srečanje v Metliki se je prijavilo trideset avtorjev. Največ prispelih besedil so pesmi (22), precej je tudi proze (9), nekaj je aforizmov (3) in dramskih besedil (2). Pisci so v spremnih dopisih pogosto navedli, da pišejo za sprostitve, za zabavo (prigodnic je kar lepa bera) ali »za dušo«. To so seveda povsem legitimni razlogi za pisanje, vendar verjamem, da jih k ustvarjanju žene še kaj več, saj so vsi metliški udeleženci srečanja organizirani v različne literarne sekcije, klube in društva, torej le niso pisateljsko povsem neambiciozni. Žal pa poslani prispevki le izjemoma kvalitativno izstopajo. Večina se jih v tem oziru (še) ni dvignila nad raven začetniškega zapisa, predvsem pa domala nikjer ni zaznati tendenc po približevanju sodobni literaturi.

Pesmi se tematsko gibljejo po predvidenih tirih. Največ je lirskih izpovedi, ki opevajo ljubezen in bolečino, mnoge pa hvalijo naravo. Zapisi so izrazito enoznačni in poenostavljeni (vince je žlahtno, gore so čudovite). Izpovedne pesmi so ujete v posploševanja: kot bi bilo možno vsako ljubezensko čustvo strniti v isti zaključek (»ogjenj strasti je vzplamtel, naju močno prevzel«); z bolečino ali trpljenjem nas pesmi zgolj seznanijo, z motivom se pravzaprav ne ukvarjajo. Tovrstne pesmi (podobne probleme imajo tudi nekatera prozna dela) bi se dalo povzeti s formulo: navedba težave (»v duši je hudo«) – avtorjev nasvet, naj bo optimist in naj na težavo pozabi (»vrzi težavo stran«) – zagotovilo, da bo potem vse dobro.

Pisci, razen redkih izjem, želijo pisati v rimi, vendar so rime mnogokrat okorne in delujejo izsiljene, ritmu pa se skoraj ne posvečajo. Dosledno in uspešno so ritem in rimo upoštevali le trije avtorji.

Med prozo je največ kratkih zgodb – črtic. Avtorji se praviloma držijo načela, da popisujejo zgolj dogodke, ki so se dejansko zgodili, in jih skoraj ne nadgrajujejo z domiselnimi literarnimi prijemi. Avtor je na strani junaka, ki ga skozi zgodbo varuje in pripelje do srečnega konca. Neomajno vztrajanje pri tej »zavezi« avtorja in literarnega junaka me nekoliko preseneča, sploh ker sem v pogovoru s pisci dobila občutek, da se zavedajo, da so žrtvovali prepričljivost besedila za faktografskost in srečen konec. Lotevajo se predvsem preteklih dogodkov, obdobja druge svetovne vojne in spominov na otroštvo. Pogosto tako ostajajo zgolj popisovalci.

Med prispevki je bilo kar nekaj aforizmov, mnogo prav odličnih, z inteli-

gentno in spretno nastavljeno zanko. Nekaj zapisov so bile bolj misli in modrosti, ki so jih avtorji poimenovali aforizmi.

Dramski besedili sta bili dve, eno je radijska igra. V obeh primerih gre za situacijsko komiko, ki ima namen sprostiti in nasmejati občinstvo.

Adut v rokavu metliških udeležencev pa je otroška literatura, bodisi pesmice bodisi pravljice. V njih je bil najbolj izkoriščen potencial kreativnosti in dejanska želja, da besedilo prepriča in zaživi.

Avtorje pozivam k več drznosti pri literarnih zamahih, pri pisanju pa jim želim veliko užitkov in uspeha!

Stanka Hrastelj

IZBRANI AVTOR

Maks Starc

SOBOTNO JUTRO

Zbudilo ga je zavijanje sirene rešilnega avtomobila. Najprej je pomislil, da sanja, a ko je postajalo zavijanje čedalje glasnejše, se je zavedel, da to ni res. Pomislil je, da se je moralo zgoditi nekaj zelo hudega, da je v teh zgodnjih jutranjih urah, ko skoraj ni prometa, rešilec vozil z vključeno sireno.

Skozi na stežaj odprto okno so se priplazili prvi sončni žarki in na steno risali razne figure. Začelo ga je mraziti in odejo si je potegnil do vratu. Pomislil je, da najbrž tudi Ano zebe. Obrnil je glavo proti njej in jo pogledal. Mirno je spala. Bila je zvita v klobčič in izpod odeje ji je gledal le obrazek.

»Kako lepa si! Še vedno si taka kot pred dvajsetimi leti, ko sva se spoznala. No, ja, nekaj gubic okrog oči že imaš, a jih z večerno in dnevno kremo spretno skriješ. Tega ti nekoč ni bilo treba! Prvič sva se videla v študijski knjižnici, ko sem iskal literaturo za seminarsko nalogo. Mislil sem, da si tam v službi, pa sem te vprašal za neko knjigo. Začudeno si me pogledala s svojimi velikimi, toplimi očmi in kri mi je butnila v glavo. Zardel sem kot paradiznik, ti pa si se le smejala in zmajevala z glavo. Kasneje si mi rekla, da je bila to zagotovo dobro naštudirana igra, na katero si se ujela. Pa ni bilo tako, a te o tem nisem nikoli čisto prepričal. Sinoči, ko sva se začela spravljati v posteljo, si bila spet taka kot nekoč. Nežna in ljubeča si se stiskala k meni in me spraševala, če se spomnim, kako je bilo, ko sva bila še študenta, kako sva hodila v kino, včasih v opero ... Potem sva se ljubila kot pred dvajsetimi leti in sedaj ležiš tu ob meni srečna ... Tristo vragov! Pred dvajsetimi leti! Saj danes je obletnica najine poroke, jaz pa še rož nimam, kaj šele kakšnega darila. Takoj ko odprejo trgovine, se moram izmuzniti od doma. Si bom že kaj izmislil.«

Previdno, da ne bi zbudil Ane, je začel lesti iz postelje.

»Kam pa že greš, France? Saj menda ne greš v službo. Danes je sobota. Sva rekla sinoči, da bova danes malo poležala,« je zaslišal za hrbtom Anin glas.

»Vem! Vem, da je sobota, a sem se spomnil, da mi pri avtomobilu ključavnica nekaj nagaja, pa bom skočil domov k Tonetu. Obljubil mi je, da bo to danes popravil. Ti kar še malo polenari. Ko se vrnem, bova pa zajtrkovala. Saj bom kmalu nazaj.«

»Če že greš k Tonetu, pa pojdi še v trgovino in prinesi kvas. Nekaj bi rada spekla, pa sem ga včeraj pozabila kupiti.«

»Seveda, ljubica, mimogrede skočim še v trgovino.«

Ko se je z avtomobilom pripeljal do trgovine, je bila še zaprta. Tudi bife pred njo je bil zaprt, a pri mizicah je že sedelo nekaj ljudi. Posebno glasni so bili trije mladi fantje, ki so se na ves glas bahali, koliko so ponoči popili in kaj vse so doživeli. Franceta njihovo bahaško govorjenje ni zanimalo in je komaj pričakal, da so se vrata trgovine končno odprla. Kar planil je mimo prodajalke in odhitel v oddelek s cvetjem.

»Pripravite mi lep šopek za obletnico poroke. Pa pohitite, se mi zelo mudi. Cena ni važna, le lep naj bo,« je hitel naročiti aranžerki.

Potem se je sprehodil še po ostalih oddelkih in iskal kvas. Z ene od polic je vzel čokoladne bombone, za katere je vedel, da jih ima Ana zelo rada, kvasa pa ni našel nikjer.

»Kaj pa iščete, gospod, vas že deset minut opazujem, kako hodite sem ter tja in nekaj iščete,« je zaslišal za seboj zamolkel, topel glas, da je kar otrpnil. Pomislil je, da je Ana! Saj ona ne more biti! Ona poležuje doma v postelji! A glas ima tako podoben! Počasi se je obrnil in ostrmel. Pred njim je stalo visoko dekle z dolgimi, črnimi lasmi, ki so ji padali prek ramen. Te njene oči, temne in tople, so se tu in tam zaiskrile in ustnice so se ji razlezele v prikupen nasmeh.

»Kot Ana pred dvajsetimi leti! Sedaj manjka samo še to, da bom zardel kot takrat pred Ano v knjižnici,« je pomislil. Zardel sicer ni, mu je pa srce tako čudno hitro bilo.

»Kvas iščem,« se je zaslišal govoriti, a glas se mu je lomil in usta so bila čisto suha.

»Kar za mano pojdite, vam ga jaz poiščem. Pred nekaj dnevi smo preurejali trgovino in prestavljali police, pa se nekateri kupci ne znajdete. Veste, tudi jaz sem v tej trgovini šele dober teden in ne poznam še vseh kupcev, ki tu kupujejo. Ste vi v tej trgovini reden gost?« je žgolela.

Hodil je za njo in jo opazoval.

»Tudi postavo ima takšno kot Ana. Morda je nekoliko močnejša, a način hoje je ravno tak. V mraku bi jo lahko zamenjal,« mu je prišlo na misel in rahlo se je nasmehnil.

Pred polico v kotu se je ustavila.

»Tule spodaj mora biti kvas. Aha, tukaj je. Boste vzeli enega ali več?«

Stegnila se je do zgornje police in začela premikati jogurte. Halja ji je zlezla nekoliko navzgor in izpod nje so se prikazale lepo oblikovane noge.

»Ljudje tako radi jemljejo robo s polic, a ko jo vrnejo, jo postavijo drugam in na policah ni več reda. Seveda potem drugi zamenjujejo tudi cene ... «

Obrnila se je k njemu. V njenem pogledu je spet opazil tiste iskricice in na licih nagajiv nasmeh, ki ga je čisto zmedel.

»Sedaj pa moram k blagajni, se je že kar nekaj ljudi nabralo. Če boste še kaj potrebovali, me kar poiščite, vam bom rada pomagala.«

Ko je šla proti blagajni, je gledal za njo. Čisto narahlo, morda celo malo izzivajoče, se je pozibavala v bokih. Pri eni od polic se je ustavila, nekaj popravila in se obrnila proti njemu. Narahlo se mu je nasmehnila.

Nekaj časa je še zmedeno hodil po trgovini in nametal v košaro nekaj konzerv. Misli so se mu neprestano vračale k prodajalki.

»Takle pa sedaj ne morem domov. Ani tega, kar sem danes doživel, ne morem povedati. Posebej danes ne! Najina obletnica je! Vrag si ga vedi, če bi me prav razumela. Punca me je pač za nekaj časa vrgla nazaj v mladostna leta!«

Pred trgovino si je v bifeju poiskal prosto mizico in si naročil kavo. Tisti trije fantje so še vedno sedeli za isto mizo in glasno pripovedovali svoje dogodivščine. Zasačil se je, da mu pogled še vedno uhaja k vratom trgovine, in pomislil je, da je ostal v bifeju zaradi nje, da jo bo morda še enkrat videl, če pride do vrat.

Sem pa res otročji, se je nasmehnil sam sebi.

»Lahko prisedem?« je zaslišal ob sebi hripav glasek.

Presenečen je pogledal kvišku. Ob mizi je stalo dekletce, staro morda petnajst let. Njeni lasje so bili skuštrani, koža na obrazu čisto bela, oči srepe in uprte nekam v prazno. Na sebi je imela razvlečeno jopico, ki ji je segala do kolen. Pod razpeto jopico je bilo videti mini krilce, izpod katerega so štrlele drobne nogice, oblečene v pajkice. Na nogah je imela smešno velike superge. France je pomislil, da mora hoditi še v osnovno šolo ali kvečjemu v prvi letnik srednje šole. Kaj naj tak otrok takole zjutraj počne v bifeju, si pa ni znal predstavljati.

»Seveda lahko prisedeš, « ji je dejal in nekoliko odmaknil svoj stol.

Sedla je in dala predse na mizo torbico, ki ji je na dolgem jermenu visela preko ramen. Iz nje je potegnila zavitek cigaret in vžigalnik, ki ga je nervozno vrtela po roki. Nekaj časa se je ozirala naokrog, kot da koga išče, potem si je vtaknila v usta cigareto.

»Imate ogenj? Moj vžigalnik je zanič,« mu je rekla s hripavim glasom.

»Nimam, ker ne kadim. Pa tudi za tebe bi bilo bolje, če ne bi kadila. Tvoj organizem je še premlad in velika škoda je, da ga takole zastrupljaš z nikotinom,« je hotel biti prijazen France.

»Stric! Kaj ga pa serjete! Če lahko fukam, lahko tudi kadim! Prejle me je eden vaših let nategnil, da komaj stojim! Zdaj potrebujem pošten dim!«

France je obnemel. Kaj takega prav res ni pričakoval.

»Zdaj grem pa lahko domov. Sem dobil kar dve lekciji! Če mi bo Ana rekla, zakaj sem tako čuden, ji bom pač povedal, kako čudna je ta današnja mladina,« si je momljajal v brado, ko je odhajal.

Ko je že lezel v avto, je zaslišal kričati fante: »Punči! Pridi k nam, mi imamo dovolj ognja! Ti bomo dali še kaj drugega, da boš vsa gorela!«

France je avto pogнал, da so gume kar zacvilile.

MLAJKU

Mlajku ne svajt' smo zmiraj imajl',
od rojstva do smrt' od njaga živajl'.
Ta pr'uga z mam'n'h prs smo dobil',
če tam ga naj blu, smo krauj'ga pil'.

Če bli smo bouni, so nam kozj'ga dal',
oučj'ga učas'h prou mau prmajšal'.
Kobilj'ga najso n'kul nam nelil',
so tičj'ga učas'h ze hec obl'bil'.

Nevadnu otroc' smo u štal' čakal',
de topl'ga p't so z golide nam dal'.
So potlej ga u latuce najkaj nelil',
čez dva dni smo kisuga morde dobil'.

So mlajku ne šporhet' zmiraj zevrajl',
u špajs ne police počivat ga dajl'.
Zütraj so smetano najpraj posnel',
z mlajka najbulše toku v'n so uzal'.

Posnetu smo mlajku potlej dobil',
z nim žgance u sklajd' do vrha pretil'.
Smo žgance pojejl', mlajku popil',
je sklajda bla čista, ku de b' jo pomil'.

S smetane put'r so dajlal' u pinj',
pinjenu mlajku pa dal' so svinj'.
Blu b' prou dobru tūd ze pop't,
le bul tešku ga je blu ze dob't.

D'n's otroc' ne vajo, koku
mlajku u trgovine pride lahku.
Misl'jo, de ga u mlekarnah nerdijo,
u trgovinah pa potlej ne police zložijo.

Mlajku dobi se še d'n's toku,
de mouze se krave, čeprou je tešku.
Savajde se potlej u mlekarnah predajla,
de küp' lahku ga celu majstna frajla.

Zajno pa mlajku ne smaj b't močnu,
ku sirotka učas'h, le nula pet je lahku.
Zdaj vajmo šele, koku blu je lepu
u star'h čas'h prašičam, ku mlekar'n naj blu.

De mlajku je rajs še d'n's važna hrana,
pozna se po t'm, de dragu je od vraga.
U gostiln' ze ist' b' dnar se nepiu,
u trgovin' pa kumaj lit'r mlajka dobiu.

Zetu b' morde blu rajs trajba premis'lt
če njab' blu bul' kar u gostiln' obvis't.
Morde pa le ima prou majstna frajla,
de mlajku težave u trajbuh' nam dajla.

Kar mjane se tiče povajm vam lahku,
de mlajku po grl' m' tjače tešku.
S'm ga zad'nč ne silo eno šalco popiu,
a lej ga no zlumka, s'm prec drisko dobiu.

SOPOTNIKI

Slavko Klančičar

ČESTITKA PO RADIU

Naj za trenutek
odložita svoje delo
in prisluhneta čestitki tej
za njun jubilej,
dobra mati
in očka zlati,
potem pa čim prej
poprimeta za delo
kakor prej.

Helena Ogorelec

JESEN PADA Z NEBA

že nekaj let čutim
kako vsakič
bolj s sigurnim primežem
otipava moje telo
me na zunaj hoče prelisičiti
s Pikinimi pegicami
se useda okrog oči češ
to je le od smeha
se mi skotali na trebuh
in pravi naj bom sproščena
in da je noge treba upočasniti
da se človek lažje razgleda
hoče vsepovsod v oči kosti
tudi žil si želi polastiti

seveda na svoj hinavski način
a jaz vem kaj hoče od mene
zato se ji samo previdno nasmiham
če le morem zapiram vrata pred njo
v goste povabim sonce in ptice in smeh
se ne menim zanjo
in gledam da nimam v čevljih mokro

Rudi Mlinar

DOVOLITE, IME MI JE ROBI
(Radijska igra, odlomek)

PRI ŠANKU

NATAKAR: Želite?

ROBI: Viski. (*premor*) Mali viski.

NATAKAR: Kaj sreče danes, gospod Robi?

Natakanje pijače.

ROBI: Žalibog, ne.

NATAKAR: Pa drugič več. Izvolite.

Žvenket kozarcev, glasovi ...

ROBI (*zase*): Drugič ... Toda jaz potrebujem ta denar. Krvavo ga potrebujem. Če bi le imel ... (*dolg premor*) Oprostite ... pomislil sem na neko rešitev, ki pa ... (*premor*) Naj bo, povem vam jo. Moja žena ima doma zelo star nakit, še od svoje prababice, nanj je silno ponosna, in to upravičeno. Ta nakit je tako, na oko, vreden dobrega pol milijona tolarjev, pa prej kakšen tolar več kot manj. Če bi jo lahko pripravil do tega, da bi ga prodala?! (*jezno*) Ampak ona tega ne bi storila, četudi bi šlo za moje življenje. Sedi na njem kot stara koklja na zlatih jajcih in ni je sile, zaradi katere bi se me usmilila. Toda jaz potrebujem ta denar že jutri, če ne bo šla kupčija, od katere si v podjetju veliko obetam, v nič.

NATAKAR: Natočim še enega?

ROBI: Naj bo.

NATAKAR: Saj bo, boste videli.

IVEK (*že od daleč se sliši njegovo vzdihovanje, govori z izrazitim zagorskim dialektom*): Jaoooo meni, kaj se je meni zgodilo!

NATAKAR: Kaj pa se vam je zgodilo, Ivek?

IVEK: Pa ne bute mi verjeli, gospon kelner, ak vam bum povedal.

NATAKAR: Kar povejte, seveda vam bom verjel.

IVEK: Tak je to bilo. Pred neki dan mi je pisala moja Katica iz rodnega Zagorja, da nam je krepnila jedina telica v štali. Bogami, če bi mene vprašali, jaz se zbog krave niti jezil ne bi jako. Ja tak rajši pijem vino kak mleko. No Katica pak ne misli tak, zato mi je pisala reva, da ji pošljem malo penez, da si bo kupila novo kravico. Jaaaooooo meni. Priznam, gospon kelner, imao sem dosti penezov za kravico, pa sem mislil, kak bi lepo bilo, če bi imel peneze še za prasicu. Pa sem šel i htel prišpilati peneze za prasicu. Pa nisem dobil penez za prasicu, več sem izgubil še peneze za kravico. Pa bojo zdaj Katica i moji tamo doma krepnili od gladi. Jaaaooooo meni ... Ja ne morem več pred oči svoje Katice. Ja si bum dal štrikeca za vrat i adijo taj svet. Jaaaooooo meni ...

NATAKAR: No, no, za vrv je, mislim, še prehitro.

ROBI: Jaz tudi tako mislim, Ivek.

IVE K: Ak bi ti bil v taki težkoči, kak sem jaz, bi tudi iskal štrikec.

ROBI: Daj no, daj, kako veš, da nisem jaz še v večjih težavah?

IVEK: Nemreš bit.

ROBI: Ko bi ti zaigral dvesto tisoč, kot sem jih jaz, bi drugače govoril.

IVEK: Pak sem jih. Zaigral i kravico i prasicu, nemam niti za karto do doma.

Maš morti doma kak dober štrikec? Ja nimam penez, da si ga kupim.

ROBI: Menda ne misliš resno, človek?

IVEK: Resno, bum se obesil na hruško.

ROBI: Ne govori neumnosti. Za vsako težavo se najde rešitev.

NATAKAR: Tu imate kozarček, jaz častim.

IVEK: Vam bum v nebesima povrnil.

NATAKAR: Je že dobro, Ivek. (*se pomakne drugam*) Želite, gospod?

IVEK: Tak ti je to, gospon, jako, jako slabo.

ROBI: Rekel sem že, za vsako težavo je rešitev.

IVE K: Da mi morti ne boš ti pomagal? Veš kaj, daj mi sto jezeračev, pak ti jih bom jutri vrnil dvesto!

ROBI: Dvesto?

IVEK: Ja ... Bum zdaj šel in bom vse nazaj prišpilal.

ROBI: Vraga boš. Tisti tam so pravi profesionalci, še jaz jim nisem kos.

IVEK: No, pak mi ostane samo še štrik. Adijo, življenje ...

ROBI: Ne bodi no taka reva! (*premor – navdušeno*) Madonca, da se nisem tega takoj spomnil. Praviš, da bi te rešilo sto tisoč?

IVEK: Bi, bogami.

ROBI: Kaj praviš, če ti jih dam?

IVEK: Jako dobro. A nisi rekel, da si tudi ti izgubil?

ROBI: Seveda sem.

IVEK: Kak imaš ti še več penez doma?

ROBI: Ne, nimam.

IVEK: Kaj me pol zajebavlješ?

ROBI: Poznam nekoga, ki jih ima.

IVEK: Poznam i ja take, a mi ne bujo dali.

ROBI: Kdo pa pravi, da ti morajo dati, če lahko sam vzameš?

IVEK: Sam vzemem, pak me bujo pol policajci strpali v čuzo, pak spet ne bum videl svoje Katice.

ROBI: Nobenih policajev ne bo, to ti garantiram. Lahko delo bo, kot bi otroka dajal v zibelko.

IVEK: Pa misliš, da je dete tak lako deti v zibel?

ROBI: Pustiva to. Že vidim, da ti nisi za akcijo.

IVE : Čekaj, ti samo reci, kaj naj napravim! Za sto jezeračev ti pregrizem vrat.

ROBI: Nič takega ti ne bo potrebno narediti ... Pusti to, ne vem ...

IVEK: Bum probal, mi morti zgrata.

ROBI: Ne samo poizkusiti, treba je iti do konca.

IVEK: Tak, do kraja. Ja bum šel do kraja. Ti mi samo kaži, kam naj grem.

ROBI (*šepetaje*): Moja žena ima doma shranjen zlat nakit. Čudovite stvari, prstani, verižice, zapestnice ... (*premor*) vse to je vredno takole tristo tisoč, mogoče nekaj manj.

IVEK: Je, maš pa bogato ženo.

ROBI: Ali ti še ni jasno?

IVEK: Ne, bogami.

ROBI: Pridi k meni domov, suni ta nakit in sto tisoč bo tvojih.

Albina Sonja Štraus

PETELINJA DRUŽINA

Po zelenici stara Koka kokodajsa,
za njo počasi Kokan rajsa,
po stezici,
po zeleni košenici,
priracata k svoji pici,
na kup gnoja,
kjer že zbrana je družina vsa.
Stara Koka ko, ko, ko,
grbasti petelin tik za njo,
gizdavi petelinček mlad,
družico svojo prične zvat,
še piščančki, pi, pi, pi,
na kurjo pico so prišli.
Petelin stari grasplje in prasklja,
da družina kurja sita bi bila.

Jurij Murn

AFORIZMI

Svet bi se moral
spremeniti, da bi spet
tekkel po starem.

Kako naj ljubim
bližnjega, ko vendar vem,
da ljubi drugo.

Plitvim ljudem
pridemo po navadi
najtežje do dna.

Malči Božič

POREDNI KRATKOREPEC

Pod grmom globoko v gozdu je živela zajčja družinica. Vsi zajčki so bili pridni, le Kratkorepec je bil svojeglav in neubogljiv. Mama zajklja je povedala veselo novico: »Danes gremo na njivo, kjer raste najslajše zelje. Vsi se boste lahko do sitega najedli. Doma bo ostal le Kratkorepec, ker ne zna ubogati.«

»Jaz tudi,« je zajokal mali nagajivček.

»Naj bo, toda obljubiti moraš, da boš ubogal.«

»Priden bom, res,« je veselo poskočil in stekel za bratci.

Prispeli so do njive. Urno so polnili želodčke s sočnimi listi. Vmes so se spogledovali in prisluškovali. Mati zajklja je vrtela ušesi kot dve anteni, se večkrat zazrla v okolico, naenkrat pa se je vznemirila in posvarila zajčke.

»Hitro od tod, lovec prihaja!«

Drug za drugim so mladički stekli proti gozdu, le Kratkorepec se ni zme-nil za svarilo, jedel je dalje, niti lovca se ni ustrašil.

Sonce je počasi zahajalo, rdeča zarja je krasila podobo gora. Tedaj se je mali porednež zdrznil: »Domov moram!«

Stekel je proti gozdu. Obstal je na razpotju. Katera pot je prava? Tesnoba ga je objela, žalostno je zacvilil in klical mamico. Le gozd je šumel. Hlipal je že na ves glas, ko ga je ogovorila veвериčka:

»Kdo pa tako joka?«

Zajček si je obrisal solze in povedal, da je Kratkorepec. Dodal je, da se je izgubil in ne ve, kje je doma.

»Joj, joj, to je pa hudo. Pojdi z menoj, bova že našla tvoj dom,« je zamr-mrala veveriica in stekla mimo košate smreke. Tedaj pa jima je nasproti pri-tekla druga veveriica Rjavka. Veverički sta skakali z veje na vejo in že ju ni bilo več videti. Zajček je obupan zajokal. Bal se je vsake sence, spet je klical mamico, bratce, a nihče se ni oglasil. Mimo je priletela sinička. Spoznala je neubogljivega Kratkorepca, saj mu je že večkrat pomagala.

»Sinička, prosim, pelji me domov,« je potarnal zajček.

Sinički se je zasmilil, zakrilila je s perutmi, zagostolela drobno pesmi-co in že sta prispela domov, kjer so ga čakali zaskrbljeni bratci. Sinička

je začivkala:

»Ci-ci-ci, pripeljala sem izgubljenčka. Zdaj poiščem še mamico, videla sem jo sredi gozda.«

Bratci so stekli h Kratkorepcu. Bili so jezni nanj. Povlekli so ga za ušesa, brke, repek, da je žalostno cvilil.

Po zajčji stezici je priskakljala mati zajklja in hitro posegla vmes. Rešila je Kratkorepca.

»Pustite ga, saj je bil že dovolj kaznovan. Upam, da je bila to zanj dobra šola. Da se je le srečno izteklo.«

Objela je svojega nagajivčka, mu s tačko obrisala debelo solzo in se nasmehnila. Kratkorepec je poskočil in hudomušno pomežiknil bratcem. Sinička je zažgolela veselo pesnico, pomahala zajčkom s krili in odletela.

Noč se je spustila na zemljo. Zajčja družinica je prisluhnila šumenju gozda, ki je pel najlepšo uspavanko, in trdno zaspala. Zlato sonce, ki je naznanilo nov dan, jih je prebudilo.

kazalo

- 5 Celjska in Koroška
7 Peter Rezman: V živo prijetneje kot na papirju
9 Ana Marija Justin: Zvezde, Peščena ura, Senca
10 Rado Palir: Notranji epitaf Animi, Učiteljica po starem, Obiranje sadja
13 Marija Rihter: Nekoč, Boli, Vrata brez kljuka
14 Josip Bačič - Savski: Odtokanje
15 Ljudmila Conradi: Haikuji
16 Zora Hudales: Nočem vas več, mojih drobcev
17 Vera Kumprej: Sama sem
18 Marija-Ana Petek: Polna luna
18 Jerica Smolčnik: Spomine slikam
19 Blaž Šafarič: Haikuji
19 Karel Šmauc: Dekle
20 Ivan Zupanc: Pesem XVII.
21 Janez Gregorc: Kmečke zdrahe
22 Marija Plemenitaš: Koča na Handilu
25 Justina Strašek: Veliko bolje je, če umre mož prej kot žena
- 29 Gorenjska
31 Lela B. Njatin: Za koga pišem?
33 Milena Miklavčič: Slika Dorian Gorenjaka
37 Sonja Frelj: Nostalgija poti
37 Vida Gros: Težka vzgoja
39 Božena Jan Koblar: Nekje v moji glavi
40 Špela Pirnat: Nepozabljen
41 Milena Sušnik Falle: V svitu
42 Alenka Trampuš: Stezica mojega življenja
43 Marija Krajnik: Paolo Santonino – Pot čez Loko
- 45 Severovzhodna Slovenija
47 Marica Škorjanec, Marjan Pungartnik: Izstopajo kratke zgodbe
49 Jožica Hladin: Čarobni napoj, Zakaj ne bi šla
50 Tatjana Srebrnič: Praznik, Oblaki, Besede
53 Ivanka Klopčič Casar: Barantanje
56 Metka Lampret: Zamrznjeno
60 Ana-Marija Pušnik: Amanita verna
63 Mira Ribič - Turičnik: Balada za Adelino
67 Cvetka Vidmar: Veverička Marička
72 Olga Antič: Vnučkov smeh
72 Katica Dajčar: Hvalnica stvarniku
73 Erika Kotnik: Preprih, Belina postelje
74 Mirko Kotnik: Sledi 1, 2, Sanje
75 Tilka Kren - Obrar: Upanje
76 Štefka Lang: Nekaj se je premaknilo
77 Janko Potočnik: Prišel sem po slovo
78 Marta Režonja: Tema, Kresnica
78 Antonija Senica: Bela ptica
79 Ana Šmarčan: Pospravljamo morje
80 Zvone Batista: Izgubljena noč

- 83 Berta Čobal Javornik: Tuntek in njegova zgodba
85 Maja Dolinar: Tone Svetina, drugačen
86 Zdenka Kolub: Kraljičin zobobol
88 Jana Hartman Krajnc: Obisk
90 Mirko Jaušovec: Kronologija neke bolezni
92 Zmaga Palir: Kapljice
93 Majda Senica Vujanovič: Prijateljici
95 Ivanka Simonič: Dvom
97 Matilda Simonič: Muhe
98 Inge Vogrin - Mlakar: Srečanje
- 101 Primorska
103 Ivana Slamič: Od želje do zapisa, od zapisa do pesmi in proze
105 Ana Balantič: Jutranja obnova, Preobrat
106 Andrejka Jereb: Na pogorišču dneva, Tako tanka je opna
108 Sabina Eržen: Pesem pozne jeseni
109 Katarina Kalaba: Moj oče
110 Karmen Pahor: Hlad – tistega dne
110 Ida Semenič: Majski čari
111 Marta Šavli: Črna gruda, Bela beseda
112 Dorica Tominec: Majhne ladje, Bela snežinka
113 Vera Vezovnik: Odsviti, Prividi
- 115 Osrednja Slovenija
117 Ana Porenta: Besede učlovečijo
119 Aleš Gerbič: Včasih je ..., CT, Nova sezona, Feni
121 Murka Kristan: Nekoč, Potem morda, Bibavica, Brahek, Sejalca
123 Janja Žitnik Serafin: Senca
126 Janka Jerman: Kot telohi, Ledene čipke
126 Danica Kocijančič: Lučka, Nedelja odhoda
127 Zlatka Levstek: Sonce ima oktobra rojstni dan, V pajčevino osame
128 Binca Lomšek: V meni ..., Nisva
129 Silva Mizerit: Pride dan, Kaj vem
130 Ivana Rejc: Bar
130 Jože Bregar: Ujetost
131 Irena Cigale: Malčkovo dojemanje jesenskega dne
132 Marta Pavlovič: Spominska knjiga
135 Alenka Steindl: Družinske zgodbe
- 137 Dolenjska, Posavje in Bela krajina
139 Stanka Hrastelj: Poslana besedila se le redko približajo sodobni literaturi
141 Maks Starc: Sobotno jutro, Mlajku
146 Slavko Klančičar: Čestitka po radiu
146 Helena Ogorelec: Jesen pada z neba
147 Rudi Mlinar: Dovolite, ime mi je Robi
150 Albina Sonja Štraus: Petelinja družina
150 Jurij Murn: Aforizmi
151 Malči Božič: Poredni Kratkorepec

ZBIRKA MENTORJEVI ZBORNIKI

V zavetju besede

Zbornik seniorjev 2009

Izdal in založil

Javni sklad RS za kulturne dejavnosti – revija Mentor

Štefanova 5, 1000 Ljubljana

www.jskd.si

Za sklad

mag. Igor Teršar

Urednica

Dragica Breskvar

Oblikovanje in naslovnica

© Herman Pivk

Tehnična ureditev

Andrej Perčič

Tisk

Cicero d. o. o., Begunje

Naklada

400 izvodov

Ljubljana, 2009